

179.9

๒/ ๕๖๗ ๗

ร.๓

การศึกษาความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัย
โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

โดย
ปรียา ชัยนิยม

16 ก.ค. 2542

179.9

๒/ ๕๖๗ ๗
ร.๓

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

วิชา ปด 692 ภาคนิพนธ์ระดับสูงและ ปด 693 การวิจัยทางการประถมศึกษา

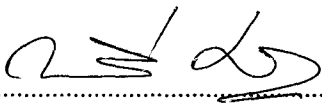
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

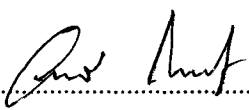
พฤษภาคม 2542

๕๖๗ ๗

คณะกรรมการได้พิจารณางานวิจัยฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการประถมศึกษา ของมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการที่ปรึกษา

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์รังสี เกษมสุข)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์วรรณิ์ โสมประbour)

ประกาศคุณูปการ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ก็ด้วยความกรุณาเป็นอย่างสูงจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์รังสิ เกษมสุข ประธานกรรมการที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์วรรณิ โสมประยูร กรรมการที่ปรึกษา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์บุญเกียรติ นิลมัลย์ อาจารย์เพ็ญจันทร์ วัฒนมงคล อาจารย์ เกียรติ อริยนิพันธ์ ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ประกอบ พุทธิบุตร ผู้อำนวยการโรงเรียนกรุงเทพ คริสเตียนวิทยาลัย อาจารย์เสริมศรี ไชยเศรษฐ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย อาจารย์สิงโต จ้างตระกูล ผู้อำนวยการโรงเรียนสืตบุตรบำรุง อาจารย์ศรีสุดา บุณตรีเวทย์ ครูใหญ่โรงเรียน สัจจพิทยา มาเซอร์กฤษณา ฤถาวร ครูใหญ่โรงเรียนวิริยาลัย และอาจารย์วงศ์สรรค์ ศรีมงคลกุล อาจารย์ใหญ่โรงเรียนศิริชนศึกษา ที่ได้ให้ครูในสถานศึกษาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นผลให้เครื่องมือวิจัยมีความสมบูรณ์และได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่ และพี่สาว ขอขอบคุณเพื่อน ๆ และหลาน ที่เป็นกำลังใจใน การทำงานวิจัยฉบับนี้เป็นอย่างดี

ประโยชน์และคุณค่าของงานวิจัยฉบับนี้ ขอมอบแด่คุณแม่ ครู อาจารย์ ผู้มีพระคุณที่ได้มี ส่วนร่วมสร้างพื้นฐานการศึกษาแก่ผู้วิจัย ตลอดจนผู้ให้ความช่วยเหลือในการศึกษาค้นคว้าในงาน วิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ปรียา ชัยนิยม

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ภูมิหลัง.....	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	4
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	4
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	4
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบ.....	7
	ความหมายของความรับผิดชอบ.....	7
	ประเภทความรับผิดชอบ.....	9
	ความสำคัญของความรับผิดชอบ.....	9
	การปลูกฝังความรับผิดชอบ.....	11
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ.....	14
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับความมีระเบียบวินัย.....	15
	เอกสารเกี่ยวกับความมีระเบียบวินัย.....	15
	สาเหตุของการเกิดวินัย.....	16
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีระเบียบวินัย.....	20
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์.....	21
	ความหมายของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์.....	21
	กลุ่มสัมพันธ์กับการเรียนการสอน.....	22
	ประโยชน์ของกลุ่มสัมพันธ์.....	27
	ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการเรียนการสอน.....	30
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์.....	31
	สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า.....	35

3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	36
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	36
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	37
	การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ.....	37
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	38
	การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล.....	38
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	40
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	42
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	42
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	42
5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	101
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	101
	กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	101
	เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	101
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	102
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	102
	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	102
	การอภิปรายผลการวิจัย.....	106
	ข้อเสนอแนะ.....	112
	บรรณานุกรม.....	113
	ภาคผนวก.....	121
	ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	131

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามขนาดของโรงเรียน.....	37
2	จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนที่ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพส่วนตัว....	43
3	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบ และความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนัก งานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร แต่ละด้าน.....	45
4	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบ โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ ศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร จำแนกเป็นรายชื่อ.....	46
5	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความมีระเบียบวินัย โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน กรุงเทพมหานคร จำแนกเป็นรายชื่อ.....	48
6	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของครูต่อสภาพการจัดการสอนโดย กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน กรุงเทพมหานคร จำแนกเป็นรายชื่อ.....	49
7	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและ ความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะ กรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร แต่ละด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษา....	50
8	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบโดย กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิการศึกษาเป็นรายชื่อ.....	51
9	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความมีระเบียบวินัย โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิการศึกษา.....	57
10	ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของครูต่อสภาพการจัดการสอน โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิการศึกษา.....	60

- 11 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและ
ความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะ
กรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 63
- 12 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบโดย
กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา จำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติงานใน
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร เป็น
รายชื่อ..... 64
- 13 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความมีระเบียบวินัย
โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
เอกชน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติงานในสถานศึกษา..... 70
- 14 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของครูในสภาพการจัดการสอน โดย
กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
เอกชน กรุงเทพมหานคร ซึ่งจำแนกตามระยะเวลาการปฏิบัติงานในสถานศึกษา..... 73
- 15 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบ
และความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนัก
งานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร แต่ละด้าน จำแนกตามการเข้า
ร่วมสัมมนาหรือการอบรมเกี่ยวกับการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์..... 76
- 16 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและ
ความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะ
กรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามการเข้าร่วมสัมมนาหรืออบรม
เกี่ยวกับการสอนกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นรายชื่อ..... 77
- 17 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความมีระเบียบวินัย
โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
เอกชน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามการเข้าร่วมสัมมนาหรืออบรมเกี่ยวกับการสอน
กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์..... 80
- 18 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและ
ความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะ
กรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามสภาพการจัดการสอน โดย
กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์..... 82

19	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและ ความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะ กรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร แต่ละด้าน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน	84
20	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบโดย กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามขนาดของโรงเรียน.....	85
21	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความมีระเบียบวินัย โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามขนาดของโรงเรียน.....	91
22	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของครูต่อสภาพการจัดการสอนโดย กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน กรุงเทพมหานคร ซึ่งจำแนกตามขนาดของโรงเรียน.....	94
23	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบ โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของโรงเรียนที่ต่างกัน	97
24	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความคิดเห็นของครูต่อการสอนความมีระเบียบ วินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษาขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาด เล็ก จำแนกตามขนาดของโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก.....	98
25	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความคิดเห็นของครูต่อสภาพการจัดการสอน โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของโรงเรียนที่ต่างกัน	99
26	ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัย โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา.....	100

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญในการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก เพราะประชากรที่มีคุณภาพย่อมจะส่งผลให้ประเทศมีการพัฒนาได้ดี ในการพัฒนาประเทศ สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือการพัฒนากำลังคน เพราะคนเป็นกลไกขั้นแรกที่จะนำไปสู่การพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ของสังคม เพราะฉะนั้นการจัดการศึกษาและการให้ความรู้แก่ประชากรนับว่ามีความสำคัญมาก เพราะคนมีความรู้ดี การปฏิบัติหน้าที่การงานก็มีโอกาสประสบความสำเร็จสูง แต่สิ่งที่คนจะขาดเสียมิได้ ก็คือ ความรู้ คุณธรรมและจริยธรรม เพราะถ้าคนในสังคมขาดคุณธรรมและจริยธรรม สังคมนั้นก็จะขาดความสงบสุข

จากความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมเป็นเครื่องกำหนดความเจริญ และความเสื่อมของสังคม (ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์. 2524 : 8) ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพประชากรต้องพัฒนาจิตใจควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพราะจริยธรรมเป็นรากฐานแห่งความเจริญรุ่งเรืองมั่นคงและสงบสุขของปัจเจกชน ตลอดจนสังคมประเทศชาติ (สมบุญ ณ ศาลาชีวิต. 2528 : 30)

ความมุ่งหมายในการจัดจริยศึกษาให้แก่เยาวชน มุ่งให้เยาวชนมีความประพฤติในรูปแบบเดียวกัน รู้จักเคารพกฎหมายของบ้านเมือง เคารพวิสัยหรือกติกา การอบรมบ่มนิสัย และปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม จึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่มีหน้าที่ในการปลูกฝังจริยธรรม โดยมีหลักสูตรบทเรียนที่แน่นอนและมีวิธีการปลูกฝังถ่ายทอดและประเมินผลอย่างมีระบบ (วิมลลักษณ์ ศิริมาศวณิช. 2538 : 6) ดังที่ คิวอี้ (โกเศศ ค้วงอินทร์. 2538 : 8 ; อ้างอิงมาจาก Dewey. 1968 : 18-19) ได้กล่าวถึงบทบาทของโรงเรียนในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมไว้ว่า โรงเรียนจะต้องรับผิดชอบต่อการศึกษাজริยธรรมควบคู่ไปกับการให้ความรู้แก่นักเรียน ซึ่งถือเป็นหน้าที่โดยตรงของครูในโรงเรียน ครูเป็นแหล่งสร้างจริยธรรมแก่นักเรียน โดยจัดหาบทเรียนที่เกี่ยวข้องกับสังคมและเป็นการเตรียมให้นักเรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 มุ่งให้การศึกษาเป็นการสร้างความเจริญอกงามทางสติปัญญา ความคิด จิตใจ จริยธรรม ของบุคคลเป็นสิ่งที่จำเป็นและเป็นเป้าหมายสำคัญเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลระหว่างความเจริญทางจิตใจกับความเจริญทางวัตถุและความเติบโตทาง

เศรษฐกิจ (2535 : 7-8) จนถึงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2540 มุ่งให้การศึกษาเป็นการพัฒนาบุคคลให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ใฝ่การเรียนรู้ มีระเบียบวินัย และมีจริยธรรมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 57) จากโครงสร้างของหลักสูตรจริยศึกษา ปีพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) มีจุดประสงค์เฉพาะที่จะให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองและปฏิบัติให้ได้จนเป็นนิสัย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2521 : 258) โดยมีความมุ่งหมายให้ผู้เรียนสามารถควบคุมความประพฤติของตนให้อยู่ในขอบเขตของสังคม มีความรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อที่แทรกแซงอยู่ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ และในกิจการทุกอย่าง ตั้งแต่กิจการในครอบครัว ในโรงเรียน ในชุมชน งานใด ๆ จะประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับบุคคลผู้มีหน้าที่รับผิดชอบต่องานนั้น ๆ เป็นสำคัญ (สมาคมศึกษาแห่งประเทศไทย. 2505 : บทนำ)

ความรับผิดชอบต่อจึงเป็นจริยธรรมประการหนึ่งที่ควรปลูกฝังเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว ดังนั้นการให้การศึกษาเพื่อความรับผิดชอบต่อจึงเป็นหน้าที่ประการสำคัญอย่างยิ่งของนักการศึกษาทั้งหลาย เพราะพลเมืองที่มีความสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเองจะสามารถดำเนินกิจการของตนเองให้เป็นผลอันน่าชื่นชม ซึ่งทั้งนี้ย่อมเป็นกำลังอันสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้ชาติไทยได้เจริญก้าวหน้าสถาพรยิ่งขึ้น (รัฐจวน อินทรกำแหง. 2505 : 68)

จากแผนพัฒนาคนและสังคมในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) (คณะอนุกรรมการวางแผนพัฒนาคนและสังคม สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2539 : 31-32) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายให้คนได้รับการพัฒนาทั้งสามด้าน ได้แก่ (1) พัฒนาให้เป็นคนเก่งที่มีปัญญา ใฝ่รู้ รู้จักคิด มีเหตุผล ขยันขันแข็ง รู้จักพึ่งตนเอง มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม สังคม และประเทศชาติ (2) พัฒนาให้เป็นคนดีมีเมตตา กรุณา กตัญญูรู้คุณ สามัคคี ซื่อสัตย์ สุจริต ละเว้นอบายมุข มีระเบียบวินัย ประพฤติตนตามจรรยาบรรณ มีความเป็นประชาธิปไตย (3) พัฒนาให้เป็นคนมีความสุข มีสมาธิ สงบเยือกเย็น แจ่มใส ร่าเริง พอใจในสิ่งที่มี และยินดีในสิ่งที่ทำ ซึ่งจะพัฒนาคนให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม

ดังนั้นการปลูกฝังจริยธรรมในด้านความมีระเบียบวินัยให้บุคคลในชาติ จึงมีความจำเป็น เพราะระเบียบวินัยจะเป็นสิ่งช่วยให้เกิดความมั่นคง และเกิดความสงบสุขแก่สังคมที่อยู่อาศัย แต่การปลูกฝังจริยธรรมในโรงเรียนมีปัญหาและไม่ประสบความสำเร็จ ปัญหาทางวินัยที่พบมากในขณะที่ยังเด็กอยู่ในโรงเรียน การฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน พูดเท็จและพูดจาหยาบคาย ไม่สนใจการเรียน ขอบกติกายโมข ไม่เข้าแถวตามลำดับก่อนและหลังของการซื้ออาหาร ไม่รักษาเวลาที่กำหนดร่วมกัน ฯลฯ ในปัญหาเหล่านี้แสดงให้เห็นการขาดวินัยของนักเรียนในสถาบันการศึกษา

✓ การมีระเบียบวินัยถือเป็นพื้นฐานในการดำเนินกิจกรรมในสังคมและการอยู่ร่วมกันของกลุ่ม การปลูกฝังระเบียบวินัยจะทำให้บุคคลยอมรับทำตามระเบียบกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนด (ปพชาติ จิตวิวัฒนา. 2523 : 8) ด้วยเหตุนี้การปลูกฝังและเสริมสร้างวินัยแก่คนในชาติเพื่อสร้างความเจริญรุ่งเรืองแก่บ้านเมืองนั้น ควรจะเริ่มต้นที่เยาวชน โดยให้ประพฤติและฝึกฝนจนเป็นนิสัย เพื่อที่จะได้เป็นผู้ใหญ่ที่มีระเบียบวินัยในอนาคต (เปรม ตินสุตานนท์. 2527 : 15) การปลูกฝังจริยธรรมในด้านความมีระเบียบวินัยให้บุคคลในชาติจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง (ปัญญานันทมุนี. 2504 : 92) ได้กล่าวว่า "คนไทยจำเป็นต้องฝึกหัดให้มีระเบียบวินัย เพราะคนไทยเรามีเสรีภาพ มีมากทุกแห่งทุกมุม จึงเป็นคนชอบทำอะไรตามชอบใจ ถ้าหากไม่มีการกีดกันไว้เสียบ้าง ถือว่าขาดระเบียบวินัย" ดังนั้นการปลูกฝังความมีระเบียบวินัยให้คนในชาติจึงมีความจำเป็นที่ต้องกระทำเพื่อให้สมาชิกของสังคมได้เรียนรู้และปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม จำเป็นต้องปลูกฝังตั้งแต่เยาว์วัยหรือในระดับประถมศึกษา โรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยปลูกฝังทั้งทางด้านความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนจริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่เด็ก (บุญยงค์ นิลาภาวนิชย์. 2525 : 2)

✓ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้พัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้แก่ พัฒนาดน การพัฒนาอาชีพ และพัฒนาสังคม อันจะส่งผลให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา และมีค่านิยมที่ดี เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างเป็นสุข (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2536 : 3) ในการจัดการเรียนการสอน จุดเน้นสำคัญประการหนึ่งคือ การจัดการเรียนการสอนที่เป็นกระบวนการโดยเฉพาะกระบวนการกลุ่ม โดยถือให้นักเรียนร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันแก้ปัญหา และร่วมกันรับผลที่เกิดขึ้น

✓ การปฏิรูปการศึกษาในด้านการปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ได้กำหนดแนวทางในการปฏิรูปคือ การสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนในทุกระดับชั้นได้เรียนรู้อย่างมีความสุข จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดอย่างมีระบบและเป็นการปฏิบัติมากกว่าที่จะจำ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการสร้างความรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ฝึกนักเรียนมีความเป็นประชาธิปไตย รู้จักทำงาน และอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักการเป็นผู้ให้ ผู้รับ ผู้นำ และผู้ตามที่ดี จากแผนการสอนต่าง ๆ ที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำขึ้น ได้ระบุไว้ว่า "กิจกรรมการเรียนการสอนควรทำเป็นกลุ่ม" เพื่อให้เด็กได้ร่วมกันคิด ร่วมกันทำเพื่อช่วยเหลือกัน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2525)

ดังนั้นการสอนจริยธรรมทางด้านความมีระเบียบวินัย ควรจะปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับเด็ก โดยครูผู้สอนต้องใช้วิธีการกลุ่มสัมพันธ์ที่เป็นกิจกรรม สามารถสนองความต้องการขั้นพื้นฐานด้านจิตใจของบุคคลและเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าใจความต้องการของตนเองและผู้อื่น จากการสัมผัสด้วย

การปฏิบัติ การค้นพบสิ่งที่ต้องการ การเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น (พนธ์นีย์ วิหคโต. 2537 : 4)

จากที่กล่าวถึงความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่ผู้เรียนค้นพบสิ่งที่ต้องการ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การมีจริยธรรม ความมีระเบียบวินัยในสถานศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาต่อความมีระเบียบวินัยสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการสอนให้มีความสอดคล้องกับแผนการพัฒนาแห่งชาติ (ฉบับที่ 8) และใช้ในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัยและสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งจำแนกตามวุฒิทางการศึกษา และการสัมมนา อบรมความรู้ที่เกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนที่มีขนาดต่างกัน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงการสอนและเป็นแนวทางการปรับปรุงการเรียนการสอนด้านจริยธรรมกับบุคคลให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดการศึกษาเอกชน ในปีการศึกษา 2541 จำนวน 300 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดการศึกษาเอกชน ในปีการศึกษา 2541 จำนวน 130 คน โดยกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยแบ่งชั้น (Stratified Sampling) ตามขนาดของโรงเรียน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ จำแนกเป็น

2.1.1 ระยะเวลาของครูในการสอน

2.1.1.1 ต่ำกว่า 5 ปี

2.1.1.2 ตั้งแต่ 6-10 ปี

2.1.1.3 มากกว่า 10 ปีขึ้นไป

2.1.2 ขนาดของโรงเรียน

2.1.2.1 ขนาดเล็ก

2.1.2.2 ขนาดกลาง

2.1.2.3 ขนาดใหญ่

2.2 ตัวแปรตาม

2.2.1 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและ ความมีระเบียบวินัย โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความคิดเห็นต่อการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัย หมายถึง ความคิดเห็นส่วนบุคคลที่มีต่อการสอนความรับผิดชอบ และความมีระเบียบวินัยในสถานศึกษา
2. ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน ความพากเพียรและความละเอียดรอบคอบ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ยอมรับผลของการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ ทั้งพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น มีความสำนึกในหน้าที่ทั้งต่อตนเองและสังคม

พฤติกรรมความรับผิดชอบ กำหนดตามหน้าที่และฐานะ มีขอบข่ายดังต่อไปนี้คือ

2.1 ความรับผิดชอบต่อตนเอง ได้แก่

2.1.1 ความรับผิดชอบในด้านสติปัญญาและความสามารถ คือ ตั้งใจเล่าเรียน หมั่นใฝ่หาความรู้ และฝึกฝนในด้านประสบการณ์ต่าง ๆ

2.1.2 ความรับผิดชอบในด้านความประพฤติ คือ รู้จักประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสม ละเว้นความชั่ว

2.1.3 ความรับผิดชอบในด้านการงาน คือ ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ

2.1.4 ความรับผิดชอบในด้านเวลา คือ รู้จักตรงต่อเวลาหรือรับผิดชอบงานตามเวลาที่กำหนดไว้ หรือรักษาเวลาที่กำหนดไว้ตามกฎระเบียบต่าง ๆ

2.2 ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ครู และอาจารย์

2.2.1 ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน

2.2.2 ช่วยงานโรงเรียนตามความสามารถ

2.2.3 เคารพ เชื่อฟัง ครู อาจารย์

2.2.4 ถนอมของใช้ในโรงเรียน ไม่ทำลายทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน

3. ความมีระเบียบวินัย หมายถึง การปฏิบัติที่ถูกต้องตามข้อบังคับ กติกา หรือข้อตกลงที่สังคมยอมรับ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้จำกัดขอบข่ายพฤติกรรมการแสดงควมมีระเบียบวินัยไว้ดังนี้

3.1 ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน ได้แก่

3.1.1 แต่งกายสะอาด เรียบร้อย ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน

3.1.2 เชื่อฟังคำสั่งและปฏิบัติหน้าที่ที่ครู อาจารย์ มอบหมายให้

3.1.3 เชื่อฟังคำสั่งสอน ตลอดจนประกาศและคำสั่งของโรงเรียน

3.1.4 ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับของโรงเรียน

3.1.5 รักษาความสะอาดบริเวณโรงเรียน ทั้งขณะในที่ที่จัดไว้ให้

4. กลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง วิธีการอันประกอบด้วยกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการแสดงพฤติกรรมชอบสนอง สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น อันเป็นผลเนื่องมาจากการที่ผู้เรียนได้มีการวิเคราะห์พฤติกรรมของตนเองและสมาชิกในกลุ่ม ในขณะที่กิจกรรมนั้นกำลังดำเนินอยู่

5. ครู หมายถึง ผู้ที่ทำการสอนประจำในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ปีการศึกษา 2541

6. สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ โดยจัดลำดับหัวข้อดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบ
 - 1.1 ความหมายของความรับผิดชอบ
 - 1.2 ประเภทความรับผิดชอบ
 - 1.3 ความสำคัญของความรับผิดชอบ
 - 1.4 การปลูกฝังความรับผิดชอบ
 - 1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับความมีระเบียบวินัย
 - 2.1 เอกสารเกี่ยวกับความมีระเบียบวินัย
 - 2.2 สาเหตุของการเกิดวินัย
 - 2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีระเบียบวินัย
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
 - 3.1 ความหมายของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
 - 3.2 กลุ่มสัมพันธ์กับการเรียนการสอน
 - 3.3 ประโยชน์ของกลุ่มสัมพันธ์
 - 3.4 ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการเรียนการสอน
 - 3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบ

1. ความหมายของความรับผิดชอบ

ได้มีผู้ให้ความหมายของความรับผิดชอบไว้ดังนี้

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2541 : 57-58) สรุปองค์ประกอบของความรับผิดชอบว่า ประกอบด้วย ความขยันหมั่นเพียร ความละเอียดรอบคอบ ความสามารถรอบรู้ในงาน ความเอาใจใส่จริงจัง และความฝึกฝนหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

นิคม ดังกะพิภพ (2516 : 15) ได้ให้คำนิยามของความรับผิดชอบว่า ผู้รับผิดชอบสูง คือ บุคคลที่เชื่อถือได้ มีหิริโอตตัปปะ เป็นผู้ที่ชอบวางแผนก่อนลงมือทำงาน ละเอียรอบคอบ รักความก้าวหน้า และพึ่งตนเอง

คนัย งามมานะ (2518 : 5) ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่แสดงความเอาใจใส่ จดจ่อ และรับเป็นภาระหน้าที่การงาน การดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ของตน และผู้อยู่ในความดูแล ตลอดจนสังคัมพยายามทำหน้าที่ต่าง ๆ อย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้บรรลุจุดหมายโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

จรรยา สุภาพ (2521 : 84) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การรับรู้และสำนึกในการกระทำของตนเอง ยอมรับผลการกระทำของตนด้วยความเต็มใจ ไม่ว่าจะเป็นผลดีหรือผลร้าย ไม่ว่าจะกระทำผิดหรือถูก ไม่ปิดความรับผิดชอบไปให้ผู้อื่น และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่เกื้อหนุนให้บุคคลปฏิบัติสอดคล้องกับกฎจริยธรรมและหลักเกณฑ์ของสังคม ไม่ต้องการบังคับควบคุมอย่างเข้มงวดจากผู้อื่น

กระทรวงศึกษาธิการ (2524 : 22) ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง ความรู้สำนึกในจิตใจ เมื่อทำอะไรหรือมีหน้าที่อะไรแล้วต้องทำให้สำเร็จและได้ผลดี และจะต้องรับผลที่เกิดขึ้นทั้งผิดและชอบ ไม่ใช่รับแต่ความชอบอย่างเดียว แล้วโยนความผิดให้ผู้อื่น ผู้ปฏิบัติหน้าที่โดยสมบูรณ์ เรียกว่า ผู้มีความรับผิดชอบ

ในต่างประเทศมีผู้ให้ความหมายของความรับผิดชอบไว้ดังนี้

บราวเน (Browne. 1958 : 58) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า คือ ความไว้วางใจได้ ความคิดริเริ่ม ความไม่ทอดทิ้ง ต่อผู้อุปสรรค ทำงานขันแข็ง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความปรารถนาที่จะทำให้ดีกว่าเดิม

ฟังก์ และแวกแนลส์ (Funk and Wagnalls. 1961 : 2095) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การแสดงออกถึงความรับผิดชอบและรับชอบในการทำงานของตน มีความซื่อสัตย์ไว้วางใจได้ สามารถจัดการเงินและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังหมายถึงความสามารถในการตอบสนองต่อหน้าที่หรือข้อตกลงที่ตั้งไว้ตามอุดมคติ กฎของศีลธรรมและหลักของศีลธรรมอีกด้วย

ลอว์ชี (Lawshc. 1966 : 143) ได้กล่าวถึงความรับผิดชอบว่า เท่ากับเป็นการค้นหาอุปนิสัยอารมณ์ของบุคคลว่ามีความรอบคอบ รับผิดชอบ และเป็นที่ไว้วางใจได้มากน้อยเพียงใด

ฟลิปโป (Flippo. 1966 : 122) ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง ความผูกพันที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ และความสำเร็จนี้เกี่ยวข้องกับปัจจัย 3 ประการ คือ พันธะผูกพัน หน้าที่การงาน และวัตถุประสงค์

จากเอกสารที่กล่าวมา สามารถสรุปความหมายของความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่น ตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน พากเพียร และความละเอียดรอบคอบ ตั้งใจที่จะทำงานในหน้าที่ที่มีต่อตนเองและสังคม เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ ยอมรับผลของการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ โดยมีความรับผิดชอบและรับชอบในการกระทำของตนเอง ทั้งพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

2. ประเภทของความรับผิดชอบ

กระทรวงศึกษาธิการ (2524 : 22-23) แบ่งความรับผิดชอบออกเป็น 2 ประเภท คือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม

2.1 ความรับผิดชอบต่อตนเอง

กระทรวงศึกษาธิการ (2524 : 22) ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อตนเองว่า หมายถึง หน้าที่ของนักเรียนที่จะต้องปฏิบัติต่อตนเองดังนี้

1. ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน
2. ดูแลรักษาเครื่องใช้ส่วนตัวให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและอยู่ในสภาพที่ดี
3. ประพฤติตนเป็นคนดีมีระเบียบวินัยและคุณธรรม
4. เอาใจใส่สุขภาพอนามัยของตนเอง

2.2 ความรับผิดชอบต่อสังคม

กระทรวงศึกษาธิการ (2524 : 22-23) กล่าวถึงความรับผิดชอบต่อสังคมว่าทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เริ่มตั้งแต่ครอบครัว ชั้นเรียน โรงเรียน ชุมชน ประเทศชาติ จึงมีหน้าที่รับผิดชอบที่จะต้องกระทำต่อผู้อื่นที่อยู่ร่วมในสังคมเดียวกัน ได้แก่

1. ความรับผิดชอบต่อชุมชนและประเทศชาติ
2. ความรับผิดชอบต่อบิดามารดาและครอบครัว
3. ความรับผิดชอบต่อโรงเรียนและครูอาจารย์
4. ความรับผิดชอบต่อเพื่อน

3. ความสำคัญของความรับผิดชอบ

ทุกวันนี้มีปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เช่น ปัญหาความประพฤติของนักเรียน ปัญหาข้าราชการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่และความสับสนวุ่นวายต่าง ๆ ในสังคม มีสาเหตุมาจากบุคคลกลุ่มหนึ่งขาดคุณสมบัติพื้นฐานซึ่งมีอยู่ 5 ประการ คือ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2514 : 55-57)

1. ความรู้สึกรับผิดชอบ
2. ความสม่ำเสมอ
3. ความเชื่อมั่นในตนเอง
4. ความซื่อสัตย์เที่ยงตรง
5. ความพยายามพึ่งพาตนเอง

จะเห็นได้ว่า การขาดความรับผิดชอบเป็นสาเหตุประการหนึ่งของปัญหาต่าง ๆ ในสังคม นอกจากนี้จากหลักสูตรปี พ.ศ.2521 ซึ่งมีความมุ่งหวังให้นักเรียนเป็นคนดี มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีความเสียสละ ซื่อสัตย์ อดทน คิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาเป็น สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และให้รักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ (วรวิทย์ วสันตสารกร. 2522 : 175) ความรับผิดชอบจึงมีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาสังคม

ประเทิน มหาชน (ม.ป.ป. : 72) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความรู้สึกรับผิดชอบ 2 ประการ คือ

1. ความรับผิดชอบต่อหน้าที่
2. ความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน

สำหรับความรับผิดชอบต่อหน้าที่นั้น คือ ต้องปฏิบัติหน้าที่การทำงานและหน้าที่ทางสังคม หน้าที่อื่น ๆ ทั้งปฏิบัติต่อตนเอง ต่อบิดามารดา ต่อญาติพี่น้อง ต่อบุคคลทั่วไป และต่อประเทศชาติ มนุษย์ต้องรับผิดชอบต่อหน้าที่เหล่านี้ ความรู้สึกรับผิดชอบเป็นลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งที่ใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินว่า บุคคลใดบรรลุนิติภาวะมากน้อยเพียงใด

ในด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานนั้น เนื่องจากทุกคนมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติของตนเอง และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในด้านการงานและในด้านส่วนบุคคล ก็ควรจะตั้งใจทำหน้าที่ของตนให้เสร็จตามที่ได้รับมอบหมายมา ไม่ละเลยทอดทิ้งไป ผู้ที่มีความรับผิดชอบในการงาน เป็นผู้ที่เขาใจใส่ในการงานของตน คอยหาทางให้การทำงานของตนก้าวหน้า และหาทางป้องกันไม่ให้เกิดความบกพร่องเสื่อมเสียในวงงานที่ตนรับผิดชอบอยู่ ผู้รับผิดชอบต่อหน้าที่ย่อมถือว่างานที่ได้รับมอบหมายให้เป็นหน้าที่ของตนนั้นสำคัญที่สุด ซึ่งจะละเลยหลีกเลี่ยงไม่ได้ จะต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดและปฏิบัติตามระเบียบต่าง ๆ ที่วางไว้ให้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับหน้าที่แต่ละอย่าง ผู้ที่รับผิดชอบในหน้าที่ย่อมจะถือเป็นข้อเสียหายน่ากลัวอย่างร้ายแรง ถ้าตนปฏิบัติงานในหน้าที่บกพร่องไป ดังนั้นจึงยอมไม่ให้มอบงานของตน ให้ผู้อื่นทำแทน เพื่อเห็นแก่ความสะดวกสบายเป็นครั้งคราว (ละออ การุณยะวนิช. 2505 : 4-5) และได้กล่าวต่อไปอีกว่า ผู้ที่มีความรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง ย่อมจะยอมรับผลของการกระทำของตนทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย เพราะฉะนั้นผู้ที่มีความรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง ย่อมจะไตร่ตรองดูให้รอบคอบก่อนว่า สิ่งที่จะทำลงไปนั้น จะเกิดผลเสียขึ้นหรือไม่ จะปฏิบัติแต่สิ่งที่ทำให้เกิดผลดีเท่านั้น

ความรับผิดชอบที่สำคัญอีกด้านหนึ่งคือ ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม บุคคลจะกระทำในสิ่งใดก็ควรจะต้องคิดถึงก่อนเสียว่า การกระทำของตนจะมีผลกระทบกระเทือน เกิดผลเสียหายต่อคนอื่น เช่นใด ย่อมไม่ยึดถือเอาแต่ความพอใจ ความสะดวกสบายของตนฝ่ายเดียว ไม่ถือเอาแต่ประโยชน์ของตนเป็นที่ตั้ง โดยไม่คำนึงถึงผลร้ายที่เกิดแก่คนอื่นหรือส่วนรวม ถ้าทุกคนในสังคมมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม สังคมนั้นก็จะมีแต่ความสุข ความเจริญ ความก้าวหน้า ปัญหาสังคมจะน้อยลง ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของความสงบสุข ความก้าวหน้า และการพัฒนาสังคม หากสังคมใดผู้คนปราศจากความรับผิดชอบต่อส่วนรวม สังคมนั้นย่อมมีความปั่นป่วน มีความทุกข์ยาก โอกาสของความก้าวหน้าในสังคมย่อมหาได้ยาก สังคมไทยซึ่งผู้คนยังขาดความรับผิดชอบต่อส่วนรวมอยู่เป็นอันมาก จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาความรับผิดชอบต่อส่วนรวมให้เกิดขึ้นในทุกคน สถาบันสังคมทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัว สถานศึกษา และหน่วยงานอื่น ๆ ล้วนแล้วแต่อยู่ในฐานะที่จะต้องช่วยกันปลูกฝังความรับผิดชอบต่อส่วนรวมให้เกิดขึ้นแก่บรรดาสมาชิกทุกคน เพื่อความสงบสุข ความพัฒนาและความก้าวหน้าของประเทศชาติ (ชม ภูมิภาค. 2518 : 47) ดังที่ จรรยา สุวรรณทัต ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ปัจจนิกร (2521 : 28) ได้กล่าวไว้ว่า

ความรู้สึกรับผิดชอบเป็นลักษณะของความเป็นพลเมืองดีที่สำคัญอย่างหนึ่ง นอกจากความมีวินัยทางสังคม ความเอื้อเฟื้อและความเกรงใจ ซึ่งลักษณะความเป็นพลเมืองดีนี้ก็คือ นิสย และการกระทำของบุคคลซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานและกฎเกณฑ์ของศาสนาและกฎหมายบ้านเมือง รวมถึงลักษณะซึ่งเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว เนื่องจากว่าความรู้สึกรับผิดชอบนี้ เป็นลักษณะนิสัยและทัศนคติของบุคคลซึ่งเป็นเครื่องผลักดันให้ปฏิบัติตามระเบียบ เคารพสิทธิของผู้อื่น ทำตามหน้าที่ของตนและมีความซื่อสัตย์สุจริต ความเป็นคนมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมนี้เป็นลักษณะที่จะช่วยให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปด้วยความราบรื่น สงบสุข นอกจากนั้นความรับผิดชอบต่อส่วนรวมยังเป็นคุณธรรมที่สำคัญในการพัฒนาประเทศด้วย

4. การปลูกฝังความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

ความรู้สึกรับผิดชอบเป็นคุณลักษณะที่ดีประการหนึ่งที่เราควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นในเด็ก ทั้งนี้ เพราะเป็นคุณลักษณะอันพึงปรารถนาในสังคมดังได้กล่าวมาแล้ว แต่ความรู้สึกรับผิดชอบไม่ได้ติดตัวมาแต่กำเนิด ความคิดรวบยอดเรื่อง "ถูก" และ "ผิด" เป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้และอบรมโดยตรง กล่าวคือ ถ้าการฝึกอบรมเน้นมากไป ความรู้สึกรับผิดชอบของเด็กก็จะตึงเกินไป ด้วยความเครียดที่เกิดขึ้นจากการกระทำผิด และความวิตกกังวลจะขัดขวางการปรับตัวที่ดีของเด็ก และในทางกลับกัน ความรู้สึกผิดที่ไม่ได้รับพัฒนาจะนำไปสู่ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมที่หย่อน (Justin. 1950 : 722) จึงเห็นได้ว่าวิธีการปลูกฝังอบรมมีความสำคัญมาก

ไซด์แมน (Siedman. 1962 : 408-411) ได้รวบรวมทัศนะเกี่ยวกับการฝึกความรับผิดชอบของ มิตตัน (Mitton) และแฮร์ริส (Harris) ไว้ดังนี้

1. การฝึกความรับผิดชอบควรเริ่มตั้งแต่เด็กยังมีอายุน้อย ๆ
 2. เด็กทุกคนควรได้มีโอกาสฝึกให้มีความรับผิดชอบ
 3. การฝึกให้มีความรับผิดชอบและการจัดประสบการณ์ความรับผิดชอบควรให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล
 4. ควรให้เด็กทราบว่าผู้ใหญ่หวังอะไรจากตัวเขา
 5. การฝึกให้เด็กมีความรับผิดชอบ ผู้ใหญ่ต้องรู้จักยืดหยุ่นในการฝึกไม่เร่งรัดเกินไป
 6. เด็กต้องการคำแนะนำจากผู้ใหญ่
 7. เด็กต้องการความไว้วางใจจากผู้ใหญ่ เมื่อสามารถเรียนรู้ว่าส่วนใดควรอยู่ในความรับผิดชอบ
 8. ทักษะคติและพฤติกรรมต่อความรับผิดชอบของผู้ใหญ่ มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการรับผิดชอบของเด็ก
 9. การฝึกให้เด็กมีความรับผิดชอบมากเกินไป บางครั้งก็เป็นโทษต่อตัวเด็ก
- กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ (2521 : 21) ได้เสนอแนะวิธีการปลูกฝังความรับผิดชอบไว้ดังนี้คือ
1. หัดไม่ปัดความรับผิดชอบในหน้าที่การงานของตนไปตกแก่ผู้อื่น
 2. ฝึกหัดให้เกิดนิสัยรับผิดชอบตั้งแต่เด็ก ทั้งที่บ้านและทางโรงเรียน
 3. ชี้แจงให้รู้จักขอบเขต หน้าที่การงานของตนว่ามีอะไรบ้าง เมื่อรู้หน้าที่ของตนแล้ว จะไม่ไปก้าวก่ายงานของผู้อื่น

นอกจากนี้ เกียรติ ศรีพงษ์ (2505 : 16-19) ได้เสนอข้อคิดไว้บางประการเกี่ยวกับวิธีการที่จะปลูกฝังความรับผิดชอบ ได้แก่

1. ผู้ใหญ่ควรทำความเข้าใจในธรรมชาติของเด็กให้กระจ่างว่าเด็กมีอุปนิสัยเป็นอย่างไร เช่น อยากรู้ อยากเป็นประสบการณ์ใหม่ ๆ เพื่อเป็นบทเรียนของชีวิต อยากโต อยากพึ่งตนเอง อยากทำตามผู้ใหญ่ อยากโชว์ ต้องการอวดว่าเขามีความสามารถ และอยากช่วย คือ ไม่นิ่งดูเฉย ชอบช่วยผู้ใหญ่ ต้องการให้ผู้ใหญ่ไว้วางใจ เป็นต้น

แต่เด็กทั้งหลายก็ยังเป็นเด็กอยู่ สติปัญญาและร่างกายยังอ่อนต่อโลก จึงเกิดความผิดพลาดได้ง่าย ผู้ใหญ่ควรช่วยเหลือแนะนำให้เขาได้กระทำตามความสามารถของเขา ความบกพร่องจะน้อยลง ถ้าพลาดก็น่าจะถือเป็นบทเรียนให้เขาปรับปรุงแก้ไขใหม่ ต่อไปเด็กจะมีความรับผิดชอบดีขึ้น

2. เด็กย่อมต้องการรับผิดชอบชั่วดีไปตามระดับความสามารถของเขา เราควรส่งเสริมวิถีทางให้เขาได้เรียนรู้การแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้รู้จักช่วยตนเอง ให้เขาเป็นตัวของตัวเอง โดยคอยควบคุมและแนะนำเมื่อจำเป็น คำสั่งหรือการบังคับควบคุมตลอดเวลา อาจทำให้เด็กมีสภาพเป็นเด็กอยู่ร่ำไป ซึ่งจะเป็นปัญหาต่อไป

3. การที่เด็กจะมีความรับผิดชอบได้ดีนั้น เราควรต้องปลูกฝังให้เขามีระเบียบวินัยอันดีงามแต่เริ่มแรกไปก่อน บ้านและโรงเรียนจะส่งเสริมวินัยให้ได้ดีก็โดยการส่งเสริมให้เด็กได้มีการกระทำ มิใช่คอยควบคุมห้ามปราม วินัยที่ดีย่อมมีผลจากทัศนคติอันชอบธรรมซึ่งเกิดจากกระบวนการเรียนด้านต่าง ๆ ควรส่งเสริมให้เด็กได้ร่วมมือกันรับผิดชอบ โดยการฝึกให้คิดและกระทำเป็นหมู่คณะ อิทธิพลอีกประการหนึ่งคือ แรงจูงอันเกิดจากความต้องการของเด็กเอง ฉะนั้นผู้ใหญ่จึงควรทราบความต้องการพื้นฐานของเด็กแต่ละระดับว่ามีสภาพอย่างไร เพื่อนำไปเป็นหลักพิจารณา

4. บรรยากาศภายในบ้านและโรงเรียน ย่อมเป็นรากฐานแห่งชีวิตจิตใจของเด็กอย่างสำคัญยิ่ง การสร้างบรรยากาศในบ้านให้ดี พ่อแม่ไม่ก่อเรื่องยุ่งยากเดือดร้อน การปกครองดี ย่อมดำเนินสายกลาง ไม่เคร่งจนเกินไป ส่วนโรงเรียนควรคำนึงถึงประโยชน์ที่เด็กจะได้รับให้มาก เด็กต้องการครูที่มีน้ำใจ รักใคร่ เห็นอกเห็นใจ โรงเรียนมีบรรยากาศแห่งความภาคภูมิใจ สำหรับหลักสูตรและการสอนก็ควรจะเหมาะสมกับระดับความสนใจและความสามารถ เด็กมีโอกาสดำเนินกิจกรรมประเภทต่าง ๆ อันเป็นวิธีหนึ่งที่จะฝึกให้เขามีความสำนึกในสิทธิและหน้าที่

เด็กควรได้รับการฝึกความรับผิดชอบด้านใดบ้าง (นาฏเกลียว สุมาวงศ์. 2505 : 25)

1. ฝึกให้รู้จักแบ่งความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกหนึ่งของสังคม
2. หัดให้มีความรับผิดชอบต่อสุขภาพของตนเอง
3. หัดให้มีความรับผิดชอบในการดูแลผู้ที่อ่อนแอกว่า
4. ฝึกให้รู้จักรับผิดชอบเกี่ยวกับงบประมาณการใช้จ่าย
5. หัดให้รู้จักปรับตัวให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน รวมทั้งการรู้จักตัดสินใจและแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้

6. หัดดำรงตนให้อยู่ในศีลธรรมและความประพฤติ มารยาทอันดีงาม

นอกจากนี้เพื่อประกอบกับความรับผิดชอบ โรงเรียนควรมุ่งสอนให้เด็กสร้างสมหลักธรรมประจำใจดังต่อไปนี้คือ (ก่อ สวัสดิพาณิย์. 2505 : 54)

1. การรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนและเคารพในสิทธิของผู้อื่น
2. การทำงานให้สำเร็จเป็นชิ้นเป็นอัน โดยไม่ละทิ้งงานที่ได้รับไว้แล้ว
3. ความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ

เกื้อกูล ทาสี (2514 : 123) ศึกษาพบว่า ความรับผิดชอบสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอารมณ์ ความเป็นระเบียบแบบแผน ความมั่นใจในตัวเอง ความสามารถในการควบคุมจิตใจ และความสามารถในการบังคับตนเอง

ยุพา อานันทสิทธิ์ (2515 : 140) ได้ทำการวิจัยผลการสอนแบบสอบสวนสืบสวน (Active Inquiry) ในวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีต่อความคิดแบบสอบสวน ความถนัดทางการเรียนและความรู้สึกรับผิดชอบ พบว่า ความคิดแบบสอบสวนกับความรู้สึกรับผิดชอบไม่สัมพันธ์กัน และการสอนแบบสืบสวน มีผลทำให้นักเรียนมีความรู้สึกรับผิดชอบสูงขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

วรรณิ์ รักธรรม (2515 : 70) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความวิตกกังวลความต้องการผลสัมฤทธิ์ และความรู้สึกรับผิดชอบของเด็กไทย เชื้อชาติไทย และเด็กไทยเชื้อชาติจีน พบว่า ความวิตกกังวลมีความสัมพันธ์ทางลบกับความรู้สึกรับผิดชอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ความต้องการผลสัมฤทธิ์ ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกรับผิดชอบ เด็กไทยเชื้อชาติไทยกับเด็กไทยเชื้อชาติจีน มีความรู้สึกรับผิดชอบไม่แตกต่างกัน

อภิสิทธิ์ วงษา (2517 : 53-54) ได้วิจัยเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกรับผิดชอบ การปรับตัว และลักษณะความเป็นผู้นำ พบว่า ความรู้สึกรับผิดชอบ การปรับตัว และลักษณะความเป็นผู้นำ มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในปี 2523 สมศักดิ์ ชินพันธ์ (2523 : 74) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในชั้นเรียนกับความรู้สึกรับผิดชอบ พบว่า นักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบประชาธิปไตย จะมีความรู้สึกรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบอัตตาธิปไตยและแบบปล่อยปละละเลย โดยที่แบบปล่อยปละละเลยจะมีความรับผิดชอบต่ำสุด

และ สบโชค พูลนวม (2523 : 46) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความซื่อสัตย์กับความรับผิดชอบ พบว่า ความซื่อสัตย์สัมพันธ์ในทางบวกกับความรู้สึกรับผิดชอบ

งานวิจัยในต่างประเทศ

ซุนิก (Sunich. 1963 : 497-499) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการการรับรู้ด้านความรู้สึกรับผิดชอบของเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางสังคมต่ำและปานกลาง พบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางสังคมปานกลาง มีการรับรู้ด้านความรู้สึกรับผิดชอบได้เร็วกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางสังคมต่ำ

เพค และเฮวิงเฮิร์ส (Jack and Havinghurst. 1963 : 12) ศึกษาพบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีบรรยากาศประชาธิปไตย จะมีความเป็นอิสระในตนเองและรับผิดชอบสูงกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีบรรยากาศอัตตาธิปไตย

มุลเลอร์ (Mueller. 1969 : 495) ได้ศึกษาถึงความแตกต่างของความรู้สึกรับผิดชอบทางสังคมของนิสิตในมหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ พบว่า กลุ่มนิสิตเข้าใหม่และนิสิตเก่ามีความรู้สึกรับผิดชอบไม่แตกต่างกัน และนิสิตที่ได้ทุนทำคะแนนความรู้สึกรับผิดชอบสูงากกว่านิสิตที่ไม่ได้ทุน

นอกจากนี้ยังมีผลงานวิจัยของ บัตเตอร์เวิร์ท (Butterworth. 1974 : 2043-A) ได้วิจัยหาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน ทักษะคิดต่อโรงเรียน ความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 พบว่า ความรับผิดชอบต่อตนเอง ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและทักษะคิดต่อโรงเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนักเรียนที่มีความสามารถทั่วไปสูง มีความรับผิดชอบต่อตนเองสูงากกว่านักเรียนที่มีความสามารถทั่วไปต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าความรับผิดชอบเป็นคุณธรรมที่สำคัญที่ควรปลูกฝังแก่เยาวชน และโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจที่ดีต่อเรื่องความรับผิดชอบ เพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติต่อไป

เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับความมีระเบียบวินัย

1. เอกสารเกี่ยวกับความมีระเบียบวินัย

ระเบียบวินัยเป็นสิ่งที่กำหนดมาตรฐานภายนอกขึ้นเพื่อควบคุมการกระทำหรือความประพฤติของบุคคล ดังนั้นระเบียบวินัยจึงเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมทุกระดับ เพราะนอกจากจะเป็นเครื่องช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นไปอย่างเรียบร้อย (วนิช บรรจง และคนอื่น ๆ. 2515 : 24) วินัยยังเป็นการฝึกกาย วาจา ให้อยู่ในกรอบที่ดีเพื่อให้การอยู่ร่วมกันในสังคมส่วนรวมเป็นระเบียบเรียบร้อยดีด้วย (จรัส พรหมอยู่. 2519 : 83) อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า วินัยเป็นทั้งข้อบังคับหรือระเบียบที่ตราไว้เพื่อควบคุมหมู่หรือคณะให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย และช่วยฝึกหัดความประพฤติที่ดีงาม (กรมการศาสนา. 2521 : 5) นั่นคือ ความมีวินัยในสังคม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างมีระเบียบแบบแผน ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม เคารพเชื่อฟังกฎหมาย ข้อบังคับของสังคมเพื่อความสุขส่วนตนและส่วนรวม (กลุ่มนักวิชาการ. 2525 : ไม่มีเลขหน้า)

สมควร อภัยพันธุ์ (2507 : 292-312) ได้แบ่งวินัยออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. วินัยในตนเอง หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการควบคุมพฤติกรรมโดยตนเอง เป็นผู้แนะนำตนเองให้ประพฤติไปตามแนวทางที่เลือกที่ดี

2. วินัยในหมู่คณะ หมายถึง การใช้ระเบียบข้อบังคับเป็นเครื่องมือรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย

การรักษาวินัยทั้ง 2 ประเภท มีความจำเป็นอย่างยิ่ง มิฉะนั้นแล้วการปฏิบัติงานต่าง ๆ จะบรรลุผลดีสัมความมุ่งหมายไม่ได้ ดังนั้นการปลูกฝังความมีวินัยให้แก่เด็กจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง กระทำ ดังที่ ออซูเบล (Ausubel. 1968 : 59-60) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการปลูกฝังความมีระเบียบวินัยให้แก่เด็กว่า วินัยเป็นวัฒนธรรมของสังคม ซึ่งช่วยให้เด็กมีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. เรียนรู้มาตรฐานการกระทำหรือทำความเข้าใจที่สังคมยอมรับ
2. มีวุฒิภาวะทางจิตต่าง ๆ เพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่มีบุคลิกภาพดี เช่น เป็นผู้ผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความสามารถในการพึ่งตนเอง มีความสามารถในการควบคุมตนเอง เป็นผู้ที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ และอดทนต่อความคับข้องใจ

3. มีมโนธรรมที่ดี มีศีลธรรม

4. มีความปลอดภัยทางอารมณ์

ในการสร้างวินัยที่ดีให้เกิดขึ้นในตัวเด็กนั้น เชเวียคอฟ และฟริทซ์ (Sheviakov and Fritz. 1955 : 4) ได้เสนอแนะลักษณะวินัยที่ดีไว้ดังนี้

1. ตั้งอยู่บนรากฐานของการเสียสละเพื่อมนุษยธรรม เช่น มีอิสรภาพ ความยุติธรรม และความเสมอภาคในหมู่ของคนทั้งหมด
2. ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งการยอมรับนับถือศักดิ์ศรีและสิทธิของทุกคน
3. มีผลให้งานที่กระทำอยู่มีประสิทธิภาพมากขึ้น
4. ส่งเสริมให้เด็กมีลักษณะเป็นผู้นำคือ พร้อมทั้งจะบริการและปฏิบัติงานร่วมกับหมู่คณะเป็นอย่างดี

5. วินัยซึ่งกำหนดขึ้นมาจากความเข้าใจว่าต้องทำหรือไม่ทำ เพราะอะไรมากกว่าเป็นไปตามคำสั่ง

การส่งเสริมวินัยโดยยึดหลักดังกล่าว จะช่วยให้เด็กมีวินัยที่ดีเกิดขึ้นในตัวเอง

กล่าวโดยสรุปว่า ความมีระเบียบวินัย หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างมีระเบียบแบบแผนตามข้อบังคับที่ตราไว้เพื่อเป็นเครื่องช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นไปอย่างเรียบร้อย

2. สาเหตุของการเกิดวินัย

สมควร อภัยพันธุ์ (2507 : 292-312) กล่าวว่า วินัยอาจเกิดจากสาเหตุ 2 ประการ คือ

1. เกิดจากการมีอำนาจภายนอกบังคับ เช่น นักเรียนไม่ทุจริตเพราะกลัวครูจับได้หรือผู้ร้ายไม่กล้าขโมยเพราะเห็นตำรวจยืนอยู่ เป็นต้น

2. เกิดจากการมีจิตใจรู้สึกผิดชอบชั่วดี ไม่กระทำความผิดวินัย เพราะบังคับใจตนเองได้ อาจกล่าวได้ว่าวินัยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. วินัยในตนเอง หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการควบคุมพฤติกรรมตนเองโดยตนเป็นผู้แนะนำตนเองให้ประพฤติไปตามแนวทางที่เลือกที่ดี
2. วินัยในหมู่คณะ หมายถึง การใช้ระเบียบข้อบังคับเป็นเครื่องมือรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย

การรักษาวินัยทั้ง 2 ประเภท มีความจำเป็นอย่างยิ่ง มิฉะนั้นแล้วการปฏิบัติงานต่าง ๆ จะบรรลุผลดีสมความมุ่งหมายไม่ได้

จุดมุ่งหมายในการฝึกวินัยในปัจจุบัน โคร และโคร (Crow and Crow. 1956 : 106) กล่าวว่า ไม่ได้มุ่งแต่เพียงให้เด็กปฏิบัติตามระเบียบต่าง ๆ เท่านั้น แต่มุ่งให้เด็กได้มีการพัฒนาการควบคุมตนเองด้วย เพราะการฝึกวินัยดังกล่าวจะเป็นการช่วยให้เด็กได้กระทำการต่าง ๆ โดยคำนึงถึงตนเองและผู้อื่น นอกจากนั้นยังก่อประโยชน์แก่เด็กดังนี้คือ

1. ช่วยให้เด็กมีความประพฤติเป็นระเบียบเรียบร้อย
2. ช่วยให้เด็กมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน
3. ช่วยสร้างความสามัคคีปรองดองกันให้เกิดขึ้นในหมู่คณะ
4. ช่วยส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของตนเอง
5. ช่วยให้ครูและเด็กอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จในการเรียน

การสอน

6. ช่วยส่งเสริมหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย

จะเห็นได้ว่า การฝึกความมีระเบียบวินัย จะช่วยให้เด็กหรือเยาวชนได้มีระเบียบ ตลอดจนรู้จักใช้ชีวิตให้ดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครองและครู ควรจะได้มีหลักเกณฑ์ในการสร้างควมมีวินัยให้กับเด็ก โดยครูจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่เด็ก ไม่เคร่งครัดต่อระเบียบเกินไปหรือคงแก่เรียนเกินไป ครูต้องรู้วิธีตอบสนองความต้องการทางสังคมและอารมณ์ของเด็ก การส่งเสริมวินัยจึงจะบังเกิดผลดี ซึ่งครูอาจจะสร้างวินัยได้โดยวิธีการต่อไปนี้คือ (ทวี ท่อแก้ว และคนอื่น ๆ. ม.ป.ป. ; อ้างอิงมาจาก ชูชีพ อ่อนโคกสูง. ม.ป.ป. : 184)

1. สร้างให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก
2. สร้างวินัยที่เด็กสามารถปฏิบัติตามได้ และเป็นประโยชน์ทั้งต่อตัวเด็กและคนอื่น
3. ใช้วิธีให้รางวัลและชมเชย ซึ่งจะได้อผลดีกว่าการตำหนิหรือลงโทษ
4. อย่าใช้อารมณ์ในการสร้างวินัย ควรปฏิบัติไปด้วยความสุ่มเยือกเย็น

5. ครูควรยอมรับนับถือและให้ความไว้วางใจเด็ก
6. ครูต้องเป็นกันเอง ให้ความเอาใจใส่ และให้ความรักความอบอุ่นแก่เด็ก
7. ครูควรทำหน้าที่เป็นผู้นำเด็กเกี่ยวกับการปฏิบัติตามวินัยต่าง ๆ
8. ครูต้องศึกษาเด็กแต่ละคนอย่างละเอียด เพื่อความเข้าใจในเด็กเหล่านั้น
9. ครูต้องกระตือรือร้นในการมีวินัยและปฏิบัติตามวินัย เพื่อให้นักเรียนยึดถือเป็น

แบบอย่าง

10. ครูต้องมีความเชื่อมั่นในตนเอง เพื่อเด็กจะได้เกิดความรู้สึกศรัทธาในการที่จะประพฤติปฏิบัติตามวินัยที่ครูปลูกฝัง

ในการสร้างวินัยที่ดีให้เกิดขึ้นในตัวเด็กนั้น เชเวียคอฟ (Sheviakov. 1955 : 4) ได้เสนอแนะลักษณะวินัยที่ดีไว้ดังนี้

1. ตั้งอยู่บนรากฐานของการเสียสละเพื่อมนุษยธรรม เช่น มีอิสรภาพ ความยุติธรรม และความเสมอภาคในหมู่ของคนทั้งหมด
2. ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งการยอมรับนับถือศักดิ์ศรีและสิทธิของทุกคน
3. มีผลให้งานที่กระทำอยู่มีประสิทธิภาพมากขึ้น
4. ส่งเสริมให้เด็กมีลักษณะเป็นผู้นำ คือ พร้อมที่จะบริการและปฏิบัติงานร่วมกับหมู่คณะเป็นอย่างดี

5. วินัยซึ่งกำหนดขึ้นมาจากความเข้าใจว่าต้องทำหรือไม่ทำ เพราะอะไรมากกว่าเป็นไปตามคำสั่ง

การส่งเสริมวินัยโดยยึดหลักดังกล่าวจะช่วยให้เด็กมีวินัยที่ดีเกิดขึ้นในตัวเอง แต่ในปัจจุบันยังมีปัญหาทางวินัยเกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียน สุชา จันทน์เอม (2521 : 97-98) ได้รวบรวมปัญหาทางวินัยพบมากในเวลาที่เด็กอยู่ในโรงเรียนดังนี้

1. เด็กมีความเชื่องช้าและเฉื่อยชาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ
2. การขาดโรงเรียนหรือการหนีโรงเรียน
3. การอยู่ไม่สุข ชอบคุยหรือเล่นกันในห้องเรียนเป็นการรบกวนผู้อื่น
4. การมาโรงเรียนสาย
5. การฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน
6. ไม่เชื่อฟังคำสั่งของครู
7. การข่มเหงรังแกผู้อื่น
8. การสูบบุหรี่หรือยาเสพติด
9. การอยู่ไม่สุข

10. การผิวปากหรือร้องเพลงในชั้น
11. การดื่มสุรา เล่นการพนันและอื่น ๆ
12. พุดเทีจ และพุดจาหยาบคาย
13. ไม่สนใจการเรียน
14. ชอบลักขโมย
15. ทุจริตในการสอบ
16. เอาจานอื่น ๆ มาทำในขณะเรียน
17. แสดงอารมณ์ฉุนเฉียว โมโหร้าย
18. ไม่รับผิดชอบต่อหน้าที่
19. ชอบทิ้งของสกปรกลงบนพื้น และทิ้งไม่เลือกที่
20. ชอบทำลายสิ่งสวยงาม

ฯลฯ

ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้อาจเกิดจากสาเหตุหลายประการด้วยกัน ดังเช่น อาภา เสถียรสวัสดิ์ (ม.ป.ป. : 142-143) ได้กล่าวถึงต้นเหตุการเกิดปัญหาทางวินัยว่า ปัญหาทางวินัยอาจเกิดจาก

1. ความบกพร่องของกิจการภายในโรงเรียน เช่น โรงเรียนส่งเสริมความสามารถแต่เพียงด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว
2. ความบกพร่องอันเกิดจากการสอนของครู ครูสอนโดยไม่คำนึงถึงความสามารถของเด็ก ทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่าย
3. ความบกพร่องอันเกิดจากระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน เช่น โรงเรียนมีกฎระเบียบหยุมหยิมเกินไป
4. ความบกพร่องอันเกิดจากการปกครองของครู ครูมีอารมณ์ไม่มั่นคง ขาดความยุติธรรม ทำให้เด็กมักก่อปัญหาทางวินัย

ดังนั้นการแก้ไขปัญหาทางวินัยนั้น ครูควรใช้วิธีการหลาย ๆ วิธี ซึ่งการลงโทษก็เป็นวิธีการหนึ่ง ถ้าครูรู้จักลงโทษให้ถูกวิธี แต่ไม่ควรใช้วิธีเดียว ควรหาทางอื่น เช่น ศึกษาปัญหาร่วมกับเด็ก จัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กมองเห็นปัญหาของตนเองชัดเจนขึ้น และช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดให้แก่เด็ก นอกจากนั้นควรให้รางวัลและการลงโทษที่เหมาะสม

นอกจากการแก้ปัญหาทางวินัยแล้ว ยังมีแนวทางในการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาทางวินัยได้ สำหรับวิธีป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาทางวินัยนั้น อาภา เสถียรสวัสดิ์ (ม.ป.ป. : 144) ได้เสนอแนะไว้ดังนี้

1. ครูควรสร้างความสัมพันธ์อันดีกับเด็ก
2. ครูควรส่งเสริมให้เด็กหัดปกครองตนเอง
3. ครูควรส่งเสริมให้ทุกคนได้ทำประโยชน์ให้แก่หมู่คณะ
4. ครูควรจัดให้มีกิจกรรมที่กว้างขวางเพื่อให้ทุกคนได้แสดงความสามารถในทางใดทางหนึ่ง
5. ครูควรทำบทเรียนให้น่าสนใจแก่เด็ก
6. ครูควรรับฟังความคิดเห็นของเด็ก
7. ครูควรใช้การประชาธิปไตยในการปกครอง

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีระเบียบวินัย

เซเวียคอฟ และฟริทซ์ (Sheviakov and Fritz. 1955 : 8-14) ได้ศึกษาถึงประเภทของวินัยที่ควรปลูกฝังให้แก่เด็กว่าควรจะเป็นวินัยในตนเองมากกว่าที่จะเป็นวินัยที่อยู่บนรากฐานของการให้ปฏิบัติตามคำสั่ง และยังได้ให้ความเห็นต่อไปอีกว่า ควรเป็นเรื่องความเต็มใจ ซึ่งมีใช้การกระทำตามคำสั่งหรือเพราะการลงโทษ นั่นคือ การปลูกฝังให้เกิดวินัยในตนเอง ซึ่งตั้งอยู่บนรากฐานแห่งความชื่นชอบและความรักในอุดมคติหรือการยึดมั่นในจุดมุ่งหมายที่ตนสร้างขึ้น

มูสเสน และคนอื่นๆ (Mussen and other. 1969 : 335-341) พบว่า การฝึกวินัยให้แก่เด็กโดยใช้เหตุผลและให้ความรักเป็นวิธีการฝึกวินัยที่ดีที่สุด และช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสมองของเด็ก เพราะช่วยให้เด็กเข้าใจเหตุผลหรือมาตรฐานสังคมที่พ่อแม่ต้องการ

เพค (Peck. 1958 : 347-350) ก็พบว่า การที่เด็กจะมีความรับผิดชอบสูงขึ้นอยู่กับการฝึกวินัย จากการสังเกตพฤติกรรมของพ่อแม่ พบว่า ความใส่ใจซึ่งกันและกันระหว่างพ่อแม่กับลูก การให้ความรักของพ่อแม่ การฝึกวินัยที่ได้ผล จะทำให้เด็กมีพัฒนาการด้านความรู้สึกผิดชอบสูง

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาของระเบียบวินัย ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความมีระเบียบวินัย จะช่วยให้เด็กหรือเยาวชนได้มีระเบียบ ตลอดจนรู้จักใช้ชีวิตให้ดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ดังนั้นผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ควรจะได้มีหลักเกณฑ์ในการสร้างควมมีวินัยให้กับเด็กให้มีความประพฤติเป็นระเบียบเรียบร้อย ความจำเป็นในการปลูกฝังความมีระเบียบวินัยให้แก่เด็กเป็นวินัยวัฒนธรรมของสังคม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

1. ความหมายของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ทิสนา แคมมณี (2536 : 15) กล่าวว่า กลุ่มสัมพันธ์หรือกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นศัพท์ที่ใช้ในความหมาย ซึ่งตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Group Dynamics หรือ Group Process ซึ่งในภาษาไทยใช้ชื่อต่าง ๆ เช่น พลังกลุ่ม พลวัตรกลุ่ม กระบวนการกลุ่ม และกลุ่มสัมพันธ์ เป็นต้น

กลุ่มสัมพันธ์ ในที่นี้จะหมายถึงความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของกลุ่มคนที่มีผลกระทบต่อกันและกัน โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ต้องทำงานร่วมกัน การศึกษาเรื่องกลุ่มสัมพันธ์จึงเป็นการศึกษาความรู้ที่จะช่วยให้คนสามารถที่จะทำงานร่วมกันให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งในปัจจุบันความรู้จำนวนมากเหล่านี้ได้มาจากข้อความรู้ในศาสตร์สาขาพฤติกรรมศาสตร์ เช่น ความรู้เกี่ยวกับเรื่องธรรมชาติของกลุ่ม พฤติกรรมการรวมกลุ่ม ลักษณะและบทบาทของสมาชิกกลุ่ม ปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม รูปแบบของการสื่อสารระบบการทำงาน และยุทธวิธีแก้ปัญหาความขัดแย้ง เป็นต้น ความรู้เหล่านี้ หากผู้ศึกษามีความเข้าใจแล้วจะมีส่วนช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกในกลุ่มซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างสัมพันธภาพต่อการอยู่และการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

พนม ลิ้มอารีย์ (2522 : 1-3) กล่าวว่า กลุ่มสัมพันธ์เป็นกระบวนการที่มีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันภายในกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเกี่ยวกับความพยายามที่จะปรับตัวของสมาชิกต่อสมาชิกคนอื่น ๆ เพื่อลดความตึงเครียดและพยายามขจัดความขัดแย้งในใจให้หมดสิ้นไป และแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่สมาชิกในกลุ่มประสบอยู่

ผ่องศรี เกียรติเลิศสนา (2530 : 2-3) กล่าวว่า กลุ่มสัมพันธ์มีลักษณะพิเศษคือ เป็นการศึกษากาประสพการณ์โดยผู้เรียนจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในประสบการณ์การเรียนรู้และปฏิบัติงานจริงตามที่จัดขึ้น ทำให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีชีวิตชีวา สนุกสนาน และท้าทายความคิดความสามารถของตน รวมทั้งผู้เรียนจะได้รับความรู้อย่างกว้างขวางจากสมาชิกคนอื่น ๆ ด้วย

นอกจากนี้ ทศพร มณีศรีขำ (2539 : 114) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นวิธีการที่สามารถพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดีโดยผู้เรียนจะให้ความสนใจและไม่เบื่อหน่ายการเรียน ประสบการณ์ในกลุ่มจะทำให้ นักศึกษาเกิดการพัฒนาตนเองและกลุ่มก็จะดำเนินไปด้วยความสำเร็จ บรรลุตามจุดหมายที่ตั้งไว้

จากเอกสารดังกล่าว สรุปได้ว่า กลุ่มสัมพันธ์เป็นกระบวนการการเรียนรู้ที่สมาชิกกลุ่มเข้าไปมีส่วนร่วมในการกระทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้ได้รับความรู้อย่างกว้างขวางแล้วนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากกลุ่มมาพัฒนาตนเองหรือปรับตัวต่อสมาชิกคนอื่น ๆ เป็นการลดความตึงเครียด ขจัดความขัดแย้ง และช่วยในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ตนเองหรือสมาชิกกำลังประสบอยู่ให้หมดสิ้นไป อันเป็นประโยชน์ในการสร้างสัมพันธภาพในการอยู่และทำงานร่วมกันกับผู้อื่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. กลุ่มสัมพันธ์กับการเรียนการสอน

ทิสนา แคมมณี (2536 : 24-25) กล่าวว่า ในการศึกษาเรื่องกลุ่มสัมพันธ์นั้น นิยมใช้วิธีการศึกษาแบบห้องปฏิบัติการและการฝึกแบบเข้ม กล่าวคือ ผู้ศึกษาจะได้ศึกษาจากพฤติกรรมของคนอื่นที่มาร่วมกิจกรรมกันนั้น จะมีโอกาสได้ทดลองและเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น โดยใช้การรวมกลุ่มเป็นเสมือนห้องทดลองปฏิบัติการ การศึกษาในลักษณะดังกล่าวจะเป็นไปในลักษณะต่อเนื่องและเข้มข้นเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและแน่นแฟ้น วิธีการศึกษาหรือการเรียนตามลักษณะดังกล่าวนี้เมื่อวิเคราะห์แล้ว พบว่า มีพื้นฐานความเชื่อเกี่ยวกับหลักการเรียนรู้และหลักการสอนดังนี้

ก. หลักการเรียนรู้

- 1) การเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ควรเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดี ถ้าผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนของตน
- 2) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากแหล่งต่าง ๆ กันมิใช่จากแหล่งใดแหล่งหนึ่งเพียงแหล่งเดียว ประสบการณ์และความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคลถือว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ
- 3) การเรียนรู้ที่ดีจะต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากความเข้าใจ จึงจะช่วยให้ผู้เรียนจดจำ และสามารถใช้ในการเรียนรู้ให้เป็นประโยชน์ได้ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบด้วยตัวตนเองนั้นมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและจดจำได้ดี
- 4) การเรียนรู้กระบวนการนั้นมีความสำคัญ เพราะกระบวนการเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และคำตอบต่าง ๆ ที่ตนต้องการ ผลงานต่าง ๆ จะมีประสิทธิภาพมากขึ้นอยู่กับกระบวนการเป็นสำคัญ ดังนั้นการเรียนรู้ที่ดีจึงต้องเน้นกระบวนการด้วย
- 5) การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน คือ การเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้ การช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในสิ่งนั้นมากขึ้น และเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

ข. หลักการสอน

ความเชื่อในหลักการเรียนรู้ดังกล่าว จะสะท้อนไปสู่หลักการสอนที่ใช้ในการสอนเรื่องกลุ่มสัมพันธ์ โดยทั่ว ๆ ไปครูผู้สอนจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักการเรียนรู้ดังนี้

- 1) ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินกิจกรรมการเรียนอย่างทั่วถึงและมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การที่ผู้เรียนได้มีบทบาทเป็นผู้กระทำ รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อม มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนและเรียนอย่างมีชีวิตชีวา
- 2) ยึดกลุ่มเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม ได้พูดคุย ปรึกษาหารือหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น และเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สามารถอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น รวมทั้งได้เรียนรู้ข้อมูลและมีทัศนคติที่กว้างและหลากหลาย
- 3) ยึดการค้นพบด้วยตนเอง เป็นวิธีการสำคัญในการเรียนรู้ โดยครูพยายามจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นหาและค้นพบคำตอบด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะการค้นพบความจริงใด ๆ ด้วยตนเองนั้น ผู้เรียนจะจดจำได้ดี มีความหมายโดยตรงต่อผู้เรียนและมีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้มากกว่าการเรียนรู้ที่ได้รับการบอกเล่าจากบุคคลอื่น
- 4) เน้นกระบวนการควบคู่ไปกับผลงาน โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการกลุ่มและกระบวนการต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดผลงานนั้น มิใช่มุ่งพิจารณาถึงผลงานแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เพราะประสิทธิภาพของผลงานขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของกระบวนการด้วย ดังนั้นการเรียนรู้กระบวนการจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้ผลงานดีขึ้น
- 5) เน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดหาแนวทางที่จะนำความรู้ ความเข้าใจที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวัน ครูพยายามส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติจริงเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจลึกซึ้งขึ้น และเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

จากเอกสารดังกล่าว สรุปได้ว่า หลักการสอนเกี่ยวกับกลุ่มสัมพันธ์ ครูผู้สอนจะเน้นหลักการเรียนรู้และหลักการสอนที่เป็นกระบวนการเป็นสำคัญ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนอย่างทั่วถึง มีปฏิสัมพันธ์กันภายในกลุ่ม ได้พูดคุย ปรึกษาหารือ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ได้เรียนรู้พฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น มีการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบคำตอบต่าง ๆ ด้วยตนเองจากกิจกรรมการเรียนแล้วนำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับไปเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิด

ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น สามารถปรับตัวให้อยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น

การเตรียมการสอนกลุ่มสัมพันธ์

ทศพร มณีศรีขำ (2539 : 97-98) กล่าวถึงการเตรียมการสอนกลุ่มสัมพันธ์ ผู้สอนจะต้องจัดทำแผนการสอนซึ่งในการจัดทำแผนการสอนนั้นมีรายละเอียดดังนี้

1) การตั้งจุดมุ่งหมาย ครูจำเป็นต้องตั้งจุดมุ่งหมายที่เป็นเชิงพฤติกรรม ซึ่งอาจมีทั้งจุดมุ่งหมายด้านเนื้อหาและด้านกลุ่มสัมพันธ์ หรือเฉพาะด้านกลุ่มสัมพันธ์เท่านั้น

2) การจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์การเรียนรู้ ในการสอนตามหลักการกลุ่มสัมพันธ์โดยส่วนใหญ่มักประกอบไปด้วยขั้นตอนในการสอนดังนี้คือ

2.1 ขั้นนำ คือ การปูพื้นผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเรียนหรือการสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ที่จะตามมา

2.2 ขั้นกิจกรรม คือ เป็นการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติตามกิจกรรมที่เตรียมไว้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์โดยตรง สามารถนำมาอภิปรายและวิเคราะห์ได้หลังจากปฏิบัติกิจกรรมสิ้นสุดลง

2.3 ขั้นอภิปราย คือ การให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการได้แสดงความรู้สึก ความคิดเห็นหลังจากที่ได้ทำกิจกรรมเสร็จไปแล้ว ในขั้นนี้ครูจะต้องเป็นผู้นำทางช่วยให้ผู้เรียนวิเคราะห์พฤติกรรมต่าง ๆ และอภิปรายร่วมกันจนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

2.4 ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ หลังจากที่ได้เรียนรู้ได้ร่วมกันอภิปรายจนเกิดความเข้าใจตามที่ต้องการแล้ว ครูผู้สอนจะต้องช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดต่อไปถึงการนำเอาการเรียนรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตจริง หลังจากนั้นครูผู้สอนและผู้เรียนต้องช่วยกันสรุปถึงการเรียนรู้ทั้งหมดที่เกิดขึ้น

3) การประเมินผล การประเมินผลเป็นเรื่องที่สำคัญ หลังจากเสร็จสิ้นการสอนแล้ว ครูผู้สอนจำเป็นต้องประเมินผลว่าผู้เรียนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

วิธีการสอนที่ส่งเสริมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้และหลักการสอนของกลุ่มสัมพันธ์มีอยู่หลายวิธี ดังที่ ทิศนา แจมมณี (2536 : 27-28) กล่าวไว้ดังนี้

1) เกม (Game) เป็นวิธีการหนึ่งซึ่งสามารถนำไปใช้ในการสอนได้เป็นอย่างดี โดยครูผู้สอนสร้างสถานการณ์สมมติขึ้นให้ผู้เรียนลงเล่นด้วยตนเองภายใต้ข้อตกลงหรือกติกาบางอย่าง

ที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้เรียนจะต้องตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่ง อันมีผลออกมาในรูปของการแพ้การชนะ วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียนอีกด้วย

2) บทบาทสมมติ (Role-Play) เป็นวิธีการอีกวิธีหนึ่งที่ได้รับความนิยมในการนำมาใช้ในการสอน วิธีการนี้มีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมติเช่นเดียวกับเกม แต่มีการกำหนดบทบาทของผู้เล่นในสถานการณ์ที่สมมติขึ้นมา แล้วให้ผู้เรียนสวมบทบาทนั้น และแสดงออกตามธรรมชาติ โดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นหลัก ดังนั้นวิธีการนี้จึงมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาวิเคราะห์ถึงความรู้สึกและพฤติกรรมของตนอย่างลึกซึ้ง และยังช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่น่าสนใจและน่าติดตามอีกด้วย

3) สถานการณ์จำลอง (Simulation) เป็นการจำลองสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง แล้วให้ผู้เรียนเข้าไปอยู่ในสถานการณ์นั้นและมีปฏิกิริยาโต้ตอบกัน วิธีนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลองพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งในสถานการณ์จริงผู้เรียนอาจจะไม่กล้าแสดง เพราะอาจจะเป็นการเสี่ยงต่อผลที่จะได้รับจนเกินไป

4) กรณีตัวอย่าง (Case) เป็นวิธีการสอนอีกวิธีหนึ่งซึ่งใช้กรณีหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงนำมาดัดแปลง และใช้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์และอภิปรายกัน เพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกฝนหาทางแก้ไขปัญหานั้น วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดและพิจารณาข้อมูลที่ได้รับอย่างถี่ถ้วน และการอภิปรายจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งการนำเอากรณีต่าง ๆ ซึ่งคล้ายคลึงกับชีวิตจริงมาใช้จะช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความจริงซึ่งมีส่วนทำให้การเรียนรู้ที่มีความหมายสำหรับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

5) ละคร (Acting or Dramatization) เป็นวิธีการที่ให้ผู้เรียนได้ทดลองแสดงบทบาทตามที่เขียนหรือกำหนดไว้ให้ โดยผู้แสดงจะต้องพยายามแสดงให้สมบทตามที่กำหนดไว้ โดยไม่นำเอาบุคลิกภาพและความรู้สึกนึกคิดของตนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องอันจะทำให้เกิดผลเสียต่อการแสดงบทบาทนั้น ๆ วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการที่จะเข้าใจความรู้สึก เหตุผล และพฤติกรรมของผู้อื่น ซึ่งความเข้าใจนี้มีส่วนช่วยเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจกัน นอกจากนี้การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงละครร่วมกัน จะเป็นการช่วยฝึกให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบในการเรียนร่วมกันและได้ฝึกการทำงานร่วมกันด้วย

6) กลุ่มย่อย (Small Group) เป็นวิธีการที่ใช้กันมานานแล้วและเล็งเห็นว่าเป็นประโยชน์ในการเรียนของผู้เรียนมาก วิธีการนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนในการแสดงออกและช่วยให้ผู้เรียนได้ข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำวิธีการสอนที่ส่งเสริมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์โดยการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้และการสอนกลุ่มสัมพันธ์ดังนี้คือ สถานการณ์จำลอง เกม และการอภิปรายกลุ่ม (กลุ่มย่อย)

ลำดับขั้นการเรียนรู้ของกลุ่มสัมพันธ์

เยาพา เดชะคุปต์ (2522 : 228-231) ได้จัดลำดับขั้นการเรียนรู้ของกลุ่มสัมพันธ์ไว้เป็น 4 ระยะ ดังนี้คือ

1) ระยะการมีส่วนร่วม ระยะนี้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม และเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมหรือแสวงหาสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งผลของการเรียนรู้นั้น เกิดการมีส่วนร่วมของผู้เรียนโดยตรง การมีส่วนร่วมของผู้เรียนจะเน้นการมีส่วนร่วมในทุก ๆ ด้าน ดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย ได้แก่ การที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติหรือกระทำ กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น หรือการค้นคว้าสืบสวนสิ่งที่ต้องการการเรียนรู้ด้วยตนเอง

1.2 การมีส่วนร่วมทางด้านจิตใจ ได้แก่ ความรู้สึกและอารมณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งที่ ได้กระทำนั้นจะเกิดขึ้น ได้เมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในกลุ่ม ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่การรับรู้แนว คิด และการเรียนรู้ด้านเนื้อหาวิชาได้เป็นอย่างดีและช่วยให้จำเนื้อหาได้นาน

1.3 การมีส่วนร่วมทางปัญญาหรือสมอง ได้แก่ การเรียนรู้ที่เกิดจากการเห็นจริงหรือ ประจักษ์แจ้ง มีการค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ และสร้างแนวคิดจากสิ่งที่ได้รับรู้นั้น จะทำให้การ เรียนรู้นั้นมีความหมายต่อผู้เรียน เป็นแนวทางในการพัฒนาความคิดและเหตุผลในการพิจารณา ไตร่ตรองในการทำงาน การตัดสินใจ การวิเคราะห์ และสรุปสิ่งที่เรียนรู้นั้นด้วยตนเอง

1.4 การมีส่วนร่วมทางสังคม ได้แก่ การมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นจะทำให้เกิด ปฏิสัมพันธ์ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ความเชื่อ เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างกว้างขวางและเกิดผลดีอีกด้วย

2) ระยะวิเคราะห์ เป็นระยะที่ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้ทันที หลังจากที่ได้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมไปแล้ว ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้อย่างกว้างขวาง สามารถ ประเมินความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม วิธีการเรียน ผลการเรียนรู้ ตลอดจนช่วยให้ผู้เรียน ได้รู้จักตนเองดีขึ้น

3) ระบุสรุปและประยุกต์หลักการ เป็นระยะที่ผู้เรียนรวบรวมแนวคิดที่ได้ค้นพบจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นแล้วนำมาสรุปเป็นหลักการของตนเอง ซึ่งผู้เรียนสามารถนำหลักการนั้นไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับตนเองได้ การประยุกต์นั้นทำได้ใน 2 ลักษณะคือ

3.1 การประยุกต์เพื่อการปรับปรุงบุคลิกภาพ หรือการพัฒนาตนเองให้เหมาะสมยิ่งขึ้น รวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่นและเสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น

3.2 การประยุกต์เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในอนาคต เพื่อใช้ในการปรับปรุงแก้ไขสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น ตลอดจนช่วยในการคิดค้นและประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้น

4) ระยะการประเมินผล ผู้เรียนจะเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและของกลุ่มจากการอภิปรายให้ข้อเสนอแนะ และติชมร่วมกันกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าว สรุปได้ว่า การเข้ากลุ่มสัมพันธ์ ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่ง และลงมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันกับกลุ่ม มีการวิเคราะห์ อภิปรายผลร่วมกัน แล้วนำแนวคิดที่ได้ค้นพบจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นนั้นมาสรุปและประยุกต์ใช้เป็นหลักการของตนเอง เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการปรับตัวและดำเนินชีวิตประจำวัน รวมทั้งมีการประเมินผลในการเรียนรู้ของตนเองร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม

3. ประโยชน์ของกลุ่มสัมพันธ์

การเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ จะช่วยในการฝึกทักษะที่จำเป็นหลาย ๆ ด้าน ดังที่ วิไลวรรณ สันถะโกมล (2522 : 20) กล่าวถึงประโยชน์ของกลุ่มสัมพันธ์ไว้ดังนี้

1) ทักษะทางสังคม เป็นทักษะที่ช่วยให้อยู่ร่วมกันและทำงานกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น เช่น ทักษะการเป็นผู้ให้และผู้รับ การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การควบคุมตนเอง การยอมรับความสามารถของตนเองและผู้อื่น การรู้จักสิทธิของตนเองและผู้อื่น

2) ทักษะในการศึกษาค้นคว้า เป็นทักษะในการค้นหาความรู้เก็บรวบรวมข้อมูล การพูด การฟัง การอ่าน และการรายงาน

3) ทักษะทางปัญญา เป็นทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การวิพากษ์วิจารณ์หรือให้ข้อคิดเห็น ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีเหตุผล

4) ทักษะการทำงานกลุ่ม เป็นทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นการฝึกการวางแผน การเป็นผู้นำ การแสดงความคิดเห็นด้วยการอภิปรายและการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

นอกจากนี้ สิริวรรณ ศรีพหล (2536 : 224-225) กล่าวถึงประโยชน์ของกลุ่มสัมพันธ์ที่ผู้เรียนจะได้รับ เมื่อผู้สอนจัดสภาพการเรียนการสอน โดยยึดลักษณะให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มดังนี้คือ

1. เป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทำให้เกิดทัศนคติที่ดีและถูกต้องเกี่ยวกับการทำงานร่วมกันว่าการทำงานจะต้องทำงานเป็นกลุ่ม จึงจะประสบความสำเร็จ คนเราจะทำงานโดยโดดเดี่ยวเสมอไปไม่ได้
2. เป็นการฝึกและให้ทัศนคติแก่ผู้เรียนว่าบุคคลอื่น ๆ มีค่าเสมอกัน ต้องให้การยอมรับและเคารพความเป็นคนของผู้อื่น ทั้งในด้านความคิดและการกระทำโดยไม่ยึดถือหรือมองตนเองเป็นศูนย์กลาง
3. เป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้เข้าใจและเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาททั้งของตนเองและสมาชิกของกลุ่มอื่น ๆ เช่น บทบาทในการเป็นผู้นำ หรือบทบาทในการเป็นผู้ตาม เป็นต้น
4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และฝึกฝนทักษะทางด้านสังคม หรือการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น
5. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง เพราะการเป็นสมาชิกของกลุ่มย่อมได้รับมอบหมายงานให้ปฏิบัติ การเรียน โดยการฝึกปฏิบัติจะทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์โดยตรง
6. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะในด้านความคิดร่วมกับกลุ่ม เช่น ทักษะในการแก้ปัญหา การตัดสินใจ เป็นต้น
7. เป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ เพื่อเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน เช่น การยอมรับและปฏิบัติตามมติของกลุ่ม เป็นต้น
8. เป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิถีทางความเป็นประชาธิปไตยทั้งในด้านความคิดและการกระทำ
9. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ทำให้เขารู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญต่อกลุ่ม เช่น การที่กลุ่มยอมรับความคิดของเขา การที่กลุ่มเปิด โอกาสให้เขาแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ เป็นต้น ความภาคภูมิใจนี้เองที่เป็นแรงผลักดันให้คนกล้าแสดงความคิดเห็น กล้าพูด กล้าตัดสินใจ ซึ่งทักษะดังกล่าวจะทำให้เกิดความมั่นใจต่อมา
10. สร้างค่านิยมในเรื่องความสามัคคี การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น

นอกจากประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับแล้ว ในการจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ อิทธิพลของกลุ่มยังมีผลต่อพฤติกรรมของสมาชิก ทั้งในด้านส่วนตัวและพฤติกรรมทางสังคม คือ กระตุ้นให้เกิดกำลังใจแก่สมาชิก สมาชิกได้แสดงออก สมาชิกเข้าใจตนเอง สนองความต้องการของสมาชิก สมาชิกมีความกระตือรือร้นเกิดการตัดสินใจและสามารถแก้ปัญหา ลดความคับข้องใจ ไม่ประพฤติดอกนอกกลุ่มนอกทาง เสริมสร้างสุขภาพทางกายและใจ สร้างความเข้าใจ

อันดีต่อกัน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และยอมรับในปทัสถานร่วมกัน ดังนั้นการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ จึงเป็นวิธีการที่สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนได้เป็นอย่างดีโดยที่ผู้เรียนไม่เบื่อหน่ายการเรียน(ทศพร มณีศรีขำ. 2539 : 114)

ขนาดของกลุ่มสัมพันธ์

จำนวนสมาชิกภายในกลุ่มจะมีผลกระทบต่อคุณภาพการมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ตลอดจนการสื่อสารระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม ได้มีผู้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับขนาดของกลุ่มไว้ดังนี้

ออตตาเวย์ (Ottaway. 1966 : 7) กล่าวว่า กลุ่มควรมีขนาดเล็กเพราะจะช่วยให้สมาชิกทุกคนได้มีโอกาสแสดงออกอย่างเป็นอิสระโดยทั่วถึงกัน ดังนั้นกลุ่มควรมีขนาดมากที่สุดคือ 12 คน หรือถ้ามากกว่าก็ไม่ควรเกิน 15 คน เพราะมีฉะนั้นแล้วจะทำให้แบบแผนพฤติกรรมผิดไปจากเดิม ขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมที่สุดควรมีจำนวนสมาชิก 9-15 คน ซึ่งจะทำให้การทำงานบังเกิดผลดีที่สุด

ชอร์ (Shaw. 1981 : 3) กล่าวว่า กลุ่มย่อยควรมีสมาชิก 10 คน เป็นอย่างมาก หากมีสมาชิกมีจำนวน 30 คนขึ้นไปก็จะเป็นกลุ่มใหญ่ แต่อาจแบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ และมีความคิดเห็นว่าจำนวนสมาชิกมิใช่ปัญหาสำคัญ แต่องค์ประกอบอื่น ๆ ซึ่งได้แก่ ความสัมพันธ์ของสมาชิกและการร่วมมือในการทำงานของสมาชิกจะมีความสำคัญต่อการทำงานของกลุ่มมากกว่า

จำเนียร โชติช่วง (2521 : 5) กล่าวว่า ขนาดของกลุ่มที่ใช้ในวงการศึกษา มักจะมีสมาชิกกลุ่มไม่เกิน 15 คน เพราะจะทำให้เห็นความสัมพันธ์ของสมาชิกกลุ่มได้อย่างใกล้ชิด และในด้านการเรียนรู้ก็จะได้ผลดีกว่ากลุ่มขนาดใหญ่

นอกจากนี้ คมเพชร ฉัตรสุกกุล (2530 : 26) กล่าวว่า ขนาดของกลุ่มอาจจะเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งในการพิจารณาธรรมชาติของปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม กลุ่มที่มีขนาดแตกต่างกันจะทำให้มีปฏิสัมพันธ์ที่แตกต่างกันไปด้วย หากกลุ่มที่มีสมาชิกมากเกินไปจนความจำเป็น สมาชิกจะต้องทำงานซ้ำซ้อนกัน บางคนคาดหวังว่าจะได้รับผิชอบทั้งหมดในขณะที่คนอื่นคับข้องใจที่ไม่มีงานทำ ไม่ได้ใช้ทักษะที่ตนเองมีอยู่ ขนาดของกลุ่มไม่ควรเกิน 15 คน กลุ่มจะใหญ่เท่าใดขึ้นอยู่กับความจำเป็นของสถานการณ์ จุดมุ่งหมายของกลุ่ม แหล่งที่จะให้ความช่วยเหลือและระดับวุฒิภาวะของบุคคลในกลุ่ม

จากเอกสารดังกล่าว สรุปได้ว่า ขนาดของกลุ่มสัมพันธ์ที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัยประถมศึกษา มีสมาชิกจำนวนกลุ่มละ 6 คน เพราะจะทำให้สมาชิกกลุ่มมีความสัมพันธ์ ทำให้การเรียนรู้ในการทำงานกลุ่มมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการเรียนการสอน

วิธีการศึกษาตามกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นการศึกษาจากประสบการณ์โดยผู้เรียนต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดขึ้น ทิสนา แจมมณี (2522) กล่าวถึงทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ไว้ว่า คือ หลักการที่เน้นหรือให้ความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องของพฤติกรรมมนุษย์ที่มีผลต่อกันและกัน โดยยึดหลักการเรียนรู้ดังนี้

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา ดังนั้นผู้เรียนจึงควรมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ของตน
 2. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากแหล่งต่าง ๆ กัน มิใช่แหล่งใดแหล่งหนึ่งเพียงแหล่งเดียว ประสบการณ์ความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคล ถือว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ
 3. การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบด้วยตัวเองนั้น มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจลึกซึ้งและจดจำได้ดี
 4. การเรียนรู้กระบวนการเรียนนั้นมีมีความสำคัญ หากผู้เรียนเข้าใจและมีทักษะในเรื่องนี้แล้ว จะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และคำตอบต่าง ๆ ที่ต้องการได้
 5. การเรียนรู้ที่มีความหมายกับผู้เรียนคือ การเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้
- นอกจากนี้ยังกล่าวถึงหลักการสอนตามหลักการเรียนรู้ของทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ไว้ดังนี้
1. หลักการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเน้นให้ครูจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ให้ทั่วถึง
 2. หลักการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ โดยเน้นให้ครูจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากกลุ่มซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สามารถอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี
 3. หลักการสอนที่ยึดการค้นพบด้วยตนเอง เป็นกระบวนการสำคัญในการเรียนรู้โดยเน้นให้ครูพยายามจัดการเรียนการสอน และส่งเสริมให้ผู้เรียนพยายามค้นหาคำตอบด้วยตนเอง
 4. หลักการสอนที่ยึดความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ว่าเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการแสวงหาความรู้
 5. หลักการสอนที่ยึดความสำคัญของการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

เขาวพา เดชะคุปต์ (2517) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา และกล่าวถึงทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนว่าคือ หลักการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยผู้เรียนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง และแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้กับผู้อื่น

ซึ่งผลการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน และได้สรุปหลักการเรียนรู้ตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไว้ 2 ลักษณะดังนี้

1. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Active Participation) จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มย่อย
2. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้เนื้อหาและความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

มณฑา ธงอินเนตร (2521 : 55-58) ได้เปรียบเทียบการสอนวิชาเรขาคณิตโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีสอนแบบธรรมดาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสนามบิน จังหวัดขอนแก่น พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีพัฒนาการทางผลสัมฤทธิ์และทัศนคติเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยวิธีธรรมดา แต่เมื่อเรียนผ่านไป 1 เดือน นักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับเดียวกับหลังการทดลองใหม่ ๆ และมีทัศนคติด้านมนุษยสัมพันธ์พัฒนาดีขึ้นกว่าเดิม ส่วนกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบธรรมดา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนลดลง และมีทัศนคติด้านมนุษยสัมพันธ์ไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

วิริยะ บุญชนะนิวาสน์ (2523 : 47-49) ได้เปรียบเทียบการสอนจริยธรรมโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบธรรมดาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า กลุ่มที่สอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีทัศนคติทางจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบ สูงกว่ากลุ่มที่สอนด้วยวิธีธรรมดา และหลังจากสอนไป 1 เดือน ทัศนคติทางจริยธรรมของนักเรียนทั้งสองกลุ่มคงเดิม แต่กลุ่มที่สอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีทัศนคติทางจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มที่สอนด้วยวิธีธรรมดา

สะอาด เลิศหิรัญ (2523 : 58) ได้เปรียบเทียบการสอนวิชาภาษาไทยเรื่องลูกน้อยหอยสังข์กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับวิธีสอนแบบธรรมดา พบว่า นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีพัฒนาการด้านการเรียนรู้สูงขึ้น แต่เมื่อเปรียบเทียบผลการสอนหลังทดลอง พบว่า กลุ่มที่เรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีทัศนคติต่อการเรียนดีกว่ากลุ่มที่สอนด้วยวิธีธรรมดา

ปราณีต มาลัยวงศ์ (2523 : บทคัดย่อ) ได้เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาศิลปศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบปกติ

พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนโดยวิธีสอนแบบปกติ

มัทนา อึ้งตระกูล (2524 : 45) ได้ทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนานิภาพแห่งตนกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองเรือวิทยา จังหวัดขอนแก่น โดยแบ่งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 12 คน เปรียบเทียบกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการฝึกกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ 8 กิจกรรม กับกลุ่มควบคุม ซึ่งเรียนรู้จากการสอนปกติ ผลของการทดลองปรากฏว่า กิจกรรมกลุ่มมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงมโนภาพแห่งตนของนักเรียน โดยคะแนนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ลัดดาวรรณ ณ ระนอง (2525 : 52) ได้ทำการทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 14 คน พบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึก โดยกิจกรรมกลุ่มมีพัฒนาการด้านความมีวินัยในตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีพัฒนาการด้านความมีวินัยในตนเองสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชไมพร มุขโต (2525 : 40) ได้ทำการศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี กรุงเทพมหานคร โดยมีจุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความซื่อสัตย์ของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 28 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 14 คน และกลุ่มควบคุม 14 คน กลุ่มทดลองได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มโดยใช้โปรแกรมการฝึกกิจกรรมกลุ่ม จำนวน 18 ครั้ง และกลุ่มควบคุมได้รับการสอนแบบปกติ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาความซื่อสัตย์ จำนวน 18 ครั้งเช่นเดียวกัน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีการพัฒนาความซื่อสัตย์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และไม่พบความแตกต่างในการพัฒนาความซื่อสัตย์ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมาน สายสุข (2525 : 45) ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มโรงเรียนในการพัฒนาพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดบุญประดิษฐ์ กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 40 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมอย่างละ 20 คน กลุ่มทดลองได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่ม กลุ่มควบคุมได้รับการสอนแบบบรรยาย ผลจากการศึกษาค้นคว้า พบว่า นักเรียนที่ฝึกกิจกรรมกลุ่มมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกในชั้นเรียนสูงกว่าก่อนการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลจากการเปรียบเทียบระหว่างนักเรียนที่ได้ฝึกกิจกรรมกลุ่มและนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบบรรยาย พบว่า นักเรียนที่ฝึกกิจกรรมกลุ่มมีพฤติกรรมที่พัฒนาขึ้น

กล้าแสดงออกในชั้นเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบบรรยาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่านักเรียนที่ทำกิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาพฤติกรรมกล้าแสดงออกในชั้นเรียนได้

กรองแก้ว สานุสนธิ์ (2529 : 44-46) ได้ทำการศึกษาถึงผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความเสี่ยสละของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา จังหวัดสระบุรี โดยแยกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองได้รับการฝึกโดยใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่ม กลุ่มควบคุมได้รับข้อสนเทศเกี่ยวกับความเสี่ยสละ ผลจากการศึกษา พบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีความเสี่ยสละสูงกว่าก่อนการฝึกและสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นภาพร พุ่มพฤษ (2529 : 74) ได้ทำการศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มโดยใช้โปรแกรมการฝึกกิจกรรมกลุ่ม และกลุ่มควบคุม ได้รับข้อสนเทศ เนื้อหาเกี่ยวกับความภาคภูมิใจในตนเอง จากการศึกษาพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีความภาคภูมิใจในตนเองสูงขึ้นกว่าก่อนการฝึกกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนในกลุ่มทดลองมีความภาคภูมิใจในตนเองแตกต่างจากนักเรียนในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สาถี จบศรี (2531 : 46) ได้ทำการศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคลองสิบสาม "พิวศรีราษฎร์บำรุง" จังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 8 คน และกลุ่มควบคุม 8 คน ผลจากการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงขึ้น และนักเรียนกลุ่มทดลองมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม

พวงแก้ว เนตรโอภารักษ์ (2532 : 65-66) ได้ทำการศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านลานแหลม จังหวัดนครปฐม จำนวน 14 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 7 คน ผลการวิจัยนั้นปรากฏว่า กลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มมีความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการให้ข้อสนเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และกลุ่มทดลองมีความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สาริณี พงษ์เจริญไทย (2534 : 102) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 15 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม มีทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

งานวิจัยในต่างประเทศ

เล็กซ์ (Lex. 1973 : 6093-A) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในมลรัฐอินเดียนนา ผู้วิจัยแบ่งนักศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุมใช้วิธีสอนแบบเก่า กับกลุ่มทดลองใช้วิธีการสอนโดยกิจกรรมกลุ่ม ผลการศึกษาปรากฏว่า การพัฒนาจิตใจของผู้เรียนทั้ง 2 กลุ่ม ในระหว่างการทดสอบก่อนสอน และทดสอบหลังสอน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่จากการรายงานของกลุ่มทดลอง พบว่า นักศึกษาพอใจในประสบการณ์ที่ได้รับ เพราะได้รับแรงกระตุ้นให้อภิปรายได้อย่างอิสระในเรื่องค่านิยม และทุกคนยินดีที่จะร่วมกิจกรรมกลุ่มอีกต่อไป

เดอร์ชมิทท์ (Durschmidt. 1977 : 3953-A) ได้ทำการศึกษาผลของการใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาความเข้าใจในตนเองของนักศึกษาในกลุ่มทดลอง จำนวน 38 คน โดยการให้เข้าร่วมกลุ่มการสัมมนาที่เปิดโอกาสให้แต่ละบุคคลได้แสดงศักยภาพที่แท้จริงของตนเอง ส่วนกลุ่มควบคุมจำนวน 63 คน ใช้วิธีการเรียนตามปกติ ผลการทดลองพบว่ากลุ่มทดลองมีการยอมรับตนเองดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เดวิส (Davis. 1988 : 3263) ได้ทำการศึกษาผลของการใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ หน่วยการแก้ปัญหาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์และทัศนคติในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนเกรด 7 จำนวน 104 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่าผลสัมฤทธิ์และทัศนคติในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่พบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มดีกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุม

จากผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมกลุ่มสามารถใช้ในการพัฒนาบุคคลให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้ เช่น ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความกล้าแสดงออก ความเชื่อมั่นในตนเอง การพัฒนาทัศนคติต่าง ๆ ตลอดจนการพัฒนาคุณธรรมแห่งความเป็นพลเมืองดี เช่น ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ เป็นต้น กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีส่วนทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองในการอยู่ร่วมกันในสังคมและส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในจริยธรรมและคุณธรรม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา โดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะตามระบอบประชาธิปไตยที่เป็นการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

ความคิดเห็นของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีการสอนแตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้ใช้แบบแผนวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research Design) ศึกษาความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและควมมีระเบียบวินัยในสถานศึกษา โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ โดยมีลำดับขั้นตอนรายละเอียดการศึกษาดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2541 จำนวน 300 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2541 จำนวน 130 คน โดยสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของโรงเรียน ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

ขนาดของ โรงเรียน	ครูที่สอนใน โรงเรียน	
	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
ขนาดเล็ก	50	20
ขนาดกลาง	100	30
ขนาดใหญ่	150	80
รวม	300	130

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษาและครูต่อการจัดกิจกรรมการสอนความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และการศึกษาอบรมเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการดำเนินการสอนความรับผิดชอบ และความมีระเบียบวินัย ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าแบบ Likert กำหนดความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ และด้านสถานภาพการจัดการสอนกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ 10 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัยในสถานศึกษาโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิด จำนวน 2 ข้อ

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาค้นคว้าทฤษฎีหลักการและแนวคิดต่าง ๆ จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัย และกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อกำหนดกรอบเนื้อหาแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามฉบับร่างขึ้นเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาผู้ควบคุมสารนิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมเพื่อปรับปรุงแก้ไข
3. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัยจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ แล้วนำไปแก้ไขให้ถูกต้อง
4. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้วไปทดลองกับครูที่สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 30 คน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งไม่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
5. หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค คำนวณค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .9182
6. นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้แล้ว ไปปรับปรุงแก้ไข และนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง เพื่อนำผลมาวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายและสมมติฐานของการศึกษาค้นคว้าต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีวิธีการและขั้นตอนดังนี้

1. ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ถึงครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในการขอความร่วมมือเก็บข้อมูลกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้
2. ส่งและรับคืนแบบสอบถามทางไปรษณีย์ โดยส่งแบบสอบถามพร้อมซอง จ่าหน้าที่อยู่ของผู้ทำการวิจัย และติดแสตมป์เพื่อส่งกลับ
3. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามทั้งสิ้นจำนวน 130 ฉบับ ได้รับกลับคืนมา 113 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 86.92 ของจำนวนที่ส่งออกไปทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS(Statistical Package for the Social Science) ในการประมวลข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. นำแบบสอบถามที่มีคำตอบสมบูรณ์มาตรวจให้คะแนนดังนี้
 - 1.1 แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้กำหนดค่าร้อยละและการแจกแจงความถี่

1.2 แบบสอบถามตอนที่ 2 ความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัย และสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ กำหนดค่าคะแนนตอบดังต่อไปนี้

มากที่สุด	ค่าคะแนนเท่ากับ 5
มาก	ค่าคะแนนเท่ากับ 4
ปานกลาง	ค่าคะแนนเท่ากับ 3
น้อย	ค่าคะแนนเท่ากับ 2
น้อยที่สุด	ค่าคะแนนเท่ากับ 1

นำค่าคะแนนรวมของแต่ละข้อคำตอบมาหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง เห็นด้วยมีการปฏิบัติหรือดำเนินการในการสอนในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง เห็นด้วยมีการปฏิบัติหรือดำเนินการในการสอนในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง เห็นด้วยมีการปฏิบัติหรือดำเนินการในการสอนอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง เห็นด้วยมีการปฏิบัติหรือดำเนินการในการสอนอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง เห็นด้วยมีการปฏิบัติหรือดำเนินการในการสอนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

1.3 แบบสอบถามตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดให้รวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะที่ตรงกันแต่ละแบบสอบถามนำมาจัดหมวดหมู่คำตอบและสรุปเป็นปัญหาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัยในสถานศึกษาโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งจำแนกตามวุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และการสัมมนาหรือการอบรมเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์โดยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็น

3. การทดสอบนัยสำคัญของความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัย โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษาของ

กลุ่มตัวอย่างที่จำแนกตามขนาดของโรงเรียน 3 ขนาด โดยใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (ANOVA)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ใช้สูตร (ประกอบ กรรณสูตร. 2528 : 66) คือ

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 N แทน จำนวนกลุ่มประชากร

2. ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (ประกอบ กรรณสูตร. 2528 : 67)

$$S = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S แทน คะแนนความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัว
 $\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
 N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

3. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัยในสถานศึกษาโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปร 3 กลุ่ม โดยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวน โดยใช้ F-test วัตติศทางเดียว (One Way ANOVA) ใช้สูตร (ประกอบ กรรณสูตร. 2528 : 194)

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

เมื่อ F แทน ค่าที่ใช้ใน F-distribution
 MS_b แทน ค่า Mean Square ระหว่างกลุ่ม
 MS_w แทน ค่า Mean Square ภายในกลุ่ม

และมีนัยสำคัญทางสถิติทำการทดสอบเป็นรายคู่โดย Scheffe's Method

$$S = \sqrt{(K - 1)F_{\alpha_{v1,v2}}} \sqrt{MS_{error} \left| \sum_{j=1}^K \frac{(C_j)^2}{n_j} \right|}$$

เมื่อ S แทน ค่าวิกฤติ

K แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

C แทน ค่า Contrast ของค่าเฉลี่ยที่นำมาเปรียบเทียบ

n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม

$F_{\alpha_{v1,v2}}$ แทน ค่าวิกฤติในการแจกแจง F

MS_{error} แทน ค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อน

การวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรม SPSS/PC+

4. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

(α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (ประกอบ กรรณสูต. 2528 : 174)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น

n แทน จำนวนของเครื่องมือวัด

$\sum S_i^2$ แทน คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ

S_t^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้กำหนดสัญลักษณ์ทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

X	แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
N	แทน จำนวนประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
F	แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา (F-distribution)
SS	แทน ค่าผลรวมกำลังสองของคะแนน (Sum of Squares)
MS	แทน ค่าเฉลี่ยของผลรวมกำลังสองของคะแนน (Mean Squares)
df	แทน ระดับขั้นความเป็นอิสระ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์จากแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากกลุ่มตัวอย่าง และมีการกรอกข้อมูลสมบูรณ์ครบถ้วนซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 113 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 86.92 การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการวิเคราะห์เป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลขั้นพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของครูและเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และสภาพการจัดการสอน โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ของครูในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามตัวแปรเพศ อายุ วุฒิการศึกษา ระดับชั้นที่ทำการสอน ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในสถานศึกษา การศึกษาอบรมเกี่ยวกับการสอนโดยกระบวนการกลุ่ม และขนาดของสถานศึกษาที่ทำการสอน โดยใช้ความถี่และค่าร้อยละ ซึ่งปรากฏผลดังตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนที่ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพส่วนตัว

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	ครูผู้สอน	
	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	10	8.84
หญิง	103	91.25
2. อายุ		
ต่ำกว่า 30 ปี	29	25.66
30-40 ปี	33	29.20
มากกว่า 40 ปี	51	45.13
3. วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	10	8.84
ปริญญาตรี	100	88.49
สูงกว่าปริญญาตรี	3	2.65
4. ระดับชั้นที่ทำการสอน		
ประถมศึกษาตอนต้น	55	48.67
ประถมศึกษาตอนปลาย	58	51.32
5. ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในสถานศึกษา		
ต่ำกว่า 5 ปี	32	28.31
6-10 ปี	17	15.04
มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	64	56.63

ตาราง 2 (ต่อ)

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	ครูผู้สอน	
	จำนวน	ร้อยละ
6. ขนาดของสถานศึกษาที่ทำการสอน		
ขนาดใหญ่	74	65.48
ขนาดกลาง	20	17.69
ขนาดเล็ก	19	16.81
7. ท่านได้เข้าร่วมสัมมนาหรือการอบรมเกี่ยวกับการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์		
เคย	88	77.87
ไม่เคย	25	22.12
รวม	113	100.00

จากตาราง 2 แสดงว่าครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 91.15 ส่วนใหญ่อายุมากกว่า 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 45.13 รองลงมาอายุในช่วง 30-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.20 ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 88.49 ทำการสอนระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 51.32 รองลงมาได้แก่ สอนชั้นประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 48.67

ครูส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานในสถานศึกษามากกว่า 10 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 56.63 รองลงมาได้แก่ ต่ำกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.31 ทำการสอนในสถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 65.48 และเคยได้เข้าร่วมสัมมนาหรืออบรมเกี่ยวกับการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ คิดเป็นร้อยละ 77.87

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและ
ความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร แต่ละด้าน (N = 113)

ความคิดเห็น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการจัดการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์	3.73	0.36	มาก
2. ด้านการจัดการสอนความมีระเบียบวินัย	3.70	0.64	มาก
3. สภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	3.03	0.60	ปานกลาง

จากตาราง 3 แสดงว่าครูในสถานศึกษามีความคิดเห็นโดยรวมเกี่ยวกับการสอนความ
รับผิดชอบและความมีระเบียบวินัยในระดับมาก และมีความเห็นในระดับปานกลางในเรื่องสภาพ
การจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบโดย
กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
กรุงเทพมหานคร จำแนกเป็นรายชื่อ (N = 113)

ความคิดเห็น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
<u>ด้านการจัดการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์</u>			
1. ครูให้ความสำคัญต่อการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	3.81	0.61	มาก
2. ในการสอนเนื้อหาวิชามีการจัดทำแบบการสอนกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	3.54	0.68	มาก
3. นักเรียนมีความรับผิดชอบการทำงานที่ได้รับมอบหมาย เช่น การจัดบอร์ด การทำรายงาน ฯลฯ เป็นกลุ่ม	3.42	0.75	ปานกลาง
4. การทำงานทำให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้และยอมรับความคิดเห็นภายในกลุ่ม	3.58	0.65	มาก
5. การสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มเป็นการปลูกฝังจริยธรรม	3.90	0.80	มาก
6. ในกระบวนการกลุ่มเป็นการฝึกทักษะความมีเหตุผล คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น	4.03	0.74	มาก
7. ในการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ทำให้นักเรียนมีความพอใจในการเรียน	3.82	0.63	มาก
8. การสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ต้องใช้อุปกรณ์การสอนมาก	3.78	0.70	มาก
9. ครูเป็นผู้บรรยายทุกครั้งที่สอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	3.06	0.83	ปานกลาง
10. การสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มต้องทำตามขั้นตอนจึงประสบความสำเร็จ	3.75	0.68	มาก
11. ความรับผิดชอบเป็นวิชาที่ว่าด้วยเนื้อหาทำให้การสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไม่น่าสนใจ	2.92	0.87	ปานกลาง

ตาราง 4 (ต่อ)

ความคิดเห็น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
12. กิจกรรมความรับผิดชอบทำให้ผู้เรียนปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำหรือผู้ตามที่ดี	3.95	0.67	มาก
13. กิจกรรมการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ผู้เรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	3.93	0.75	มาก
14. ความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มนักเรียนรู้จักทำงานกลุ่มด้วยการวางแผน	3.98	0.71	มาก
15. การสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์นักเรียนทำหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มได้ดี	3.81	0.71	มาก
16. กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการปลูกฝังนักเรียนให้มีคุณสมบัติที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม	4.03	0.69	มาก
17. การสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการฝึกให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	4.04	0.67	มาก
18. วัตถุประสงค์ของการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการสร้างคุณลักษณะนิสัยที่ดี	4.02	0.63	มาก
19. การสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นแนวทางให้นักเรียนได้รับฝึกลงงานตามที่ได้รับมอบหมาย	3.92	0.64	มาก
20. ความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนนำอุปกรณ์การเรียนมาทุกครั้งที่ครูมอบหมายให้นำมา	3.42	0.72	ปานกลาง
รวม	3.73	0.36	มาก

จากตาราง 4 แสดงว่าครูในสถานศึกษามีความคิดเห็นโดยรวมเกี่ยวกับการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูเห็นระดับมาก ได้แก่ กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ฝึกให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณสมบัติที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม ฝึกทักษะความมีเหตุผล คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เป็นการสร้างคุณลักษณะนิสัยที่ดี กิจกรรมความรับผิดชอบทำให้ผู้เรียนปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำหรือผู้ตามที่ดี และผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ตามลำดับ

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความมีระเบียบวินัย โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร จำแนกเป็นรายชื่อ (N = 113)

ความคิดเห็น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
<u>การสอนความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์</u>			
21. จากกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ทำให้นักเรียนมีระเบียบวินัยในการเข้าแถว	3.65	0.73	มาก
22. กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการลักษณะนิสัยให้นักเรียนมาทันเข้าแถวในตอนเช้า	3.57	0.82	มาก
23. ระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ทำให้นักเรียนเข้าเรียนตรงเวลา	3.66	0.80	มาก
24. กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์นักเรียนทำเวรรักษาความสะอาดในห้องเรียนได้สม่ำเสมอ	3.55	0.82	มาก
25. การใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการฝึกระเบียบวินัยการเข้าแถวซื้ออาหารตามลำดับก่อนหลัง	3.70	0.82	มาก
26. กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนปฏิบัติตนในระเบียบวินัยของโรงเรียน	3.77	0.73	มาก
27. ผลของกิจกรรมกลุ่มเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีระเบียบในตนเอง	3.79	0.75	มาก
28. ระเบียบวินัยจากการสอนกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียน	3.81	0.65	มาก
29. กิจกรรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการพัฒนาระเบียบวินัยได้	3.82	0.73	มาก
30. กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการเรียนที่ให้มีการปฏิบัติระเบียบวินัยได้อย่างมีคุณภาพ	3.73	0.77	มาก
รวม	3.70	0.64	มาก

จากตาราง 5 แสดงว่าครูในสถานศึกษามีความคิดเห็นโดยรวมเกี่ยวกับการสอนความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า มีความเห็นในระดับมากทุกเรื่อง โดยเฉพาะกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการพิจารณาระเบียบวินัยได้ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนและส่งเสริมให้นักเรียนมีระเบียบในตนเอง ตามลำดับ

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของครูต่อสภาพการจัดการสอนโดย
กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
กรุงเทพมหานคร จำแนกเป็นรายชื่อ (N = 113)

ความคิดเห็น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
สภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์			
1. ท่านคิดว่าการสอนการทำงานกลุ่มในห้องเรียนปัจจุบันนี้ แม้ว่าจะแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ แต่การทำงานยังมีลักษณะต่างคนต่างทำ ยังไม่ร่วมกันคิดร่วมกันทำมากเท่าที่ควร	3.42	0.82	ปานกลาง
2. ท่านคิดว่าการสอนการทำงานกลุ่มนั้น ครูส่วนใหญ่ไม่ได้สอนหลักการการทำงานกลุ่มที่ชัดเจนให้แก่ นักเรียน	3.27	0.77	ปานกลาง
3. ครูแบ่งกลุ่มให้นักเรียนทำงานแต่ครูไม่ค่อยสอนวิธีการทำงานให้แก่ นักเรียน	2.99	0.98	ปานกลาง
4. การสอนฝึกการทำงานกลุ่มต้องใช้คู่มือครูในรูปแบบฝึกทำ การทำงานกลุ่มของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อเป็นแนวทางในการสอน	3.19	0.88	ปานกลาง
5. การสอนฝึกการทำงานกลุ่มต้องสอนนอกเวลาเรียน	2.64	0.96	ปานกลาง
6. การสอดแทรกรูปแบบการฝึกการทำงานกลุ่มจะต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เป็นการฝึกการทำงานกลุ่มที่ดี และสามารถนำไปปฏิบัติได้	3.65	0.84	มาก
7. ครูไม่เห็นความสำคัญของการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	2.63	1.07	ปานกลาง
8. ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ได้	2.81	1.08	ปานกลาง
9. ครูไม่สามารถจัดทำกำหนดการสอน/แผนการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ได้	2.81	1.02	ปานกลาง
10. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไม่มีความจำเป็นเพราะนักเรียนมีจำนวนมาก	2.91	1.00	ปานกลาง
รวม	3.03	0.60	ปานกลาง

จากตาราง 6 แสดงว่าครูในสถานศึกษามีความคิดเห็นโดยรวมเกี่ยวกับสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นในระดับมาก ได้แก่ การสอดแทรกรูปแบบการฝึกการทำงานกลุ่มจะต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ และสามารถนำไปปฏิบัติได้ นอกนั้นมีความคิดเห็นในระดับปานกลางทุกเรื่อง

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร แต่ละด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษา

ความคิดเห็น	ต่ำกว่าปริญญาตรี			ปริญญาตรี			สูงกว่าปริญญาตรี		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการจัดการสอน ความรับผิดชอบ โดยกระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์	3.70	0.34	มาก	3.73	0.37	มาก	3.78	0.14	มาก
2. ด้านการจัดการสอน ความมีระเบียบวินัย	3.38	0.73	ปาน กลาง	3.73	0.64	มาก	3.77	0.40	มาก
3. สภาพการจัดการ สอนโดยกระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์	2.56	0.63	ปาน กลาง	3.06	0.59	ปาน กลาง	3.63	0.42	มาก

จากตาราง 7 แสดงว่าครูวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นโดยรวมในระดับปานกลาง เรื่องการสอนความมีระเบียบวินัยและสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ครูวุฒิปริญญาตรี มีความคิดเห็นโดยรวมระดับมากในเรื่องการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัย มีความคิดเห็นปานกลางในเรื่องสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ส่วนครูวุฒิสูงกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นในระดับมากทั้ง 3 ด้าน

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบโดย
กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
กรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิการศึกษาเป็นรายข้อ

ความคิดเห็น	ต่ำกว่าปริญญาตรี			ปริญญาตรี			สูงกว่าปริญญาตรี		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
<u>ด้านการจัดการสอน</u> <u>ความรับผิดชอบโดย</u> <u>กระบวนการกลุ่ม</u> <u>สัมพันธ์</u>									
1. ครูให้ความสำคัญต่อการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	3.50	0.71	มาก	3.85	0.59	มาก	3.33	0.58	ปานกลาง
2. ในการสอนเนื้อหาวิชามีการจัดทำแบบการสอนกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	3.50	0.71	มาก	3.55	0.67	มาก	3.33	1.15	ปานกลาง
3. นักเรียนมีความรับผิดชอบการทำงานที่ได้รับมอบหมาย เช่น การจัดบอร์ด การทำรายงาน ฯลฯ เป็นกลุ่ม	3.10	0.32	ปานกลาง	3.44	0.78	ปานกลาง	3.67	0.58	มาก
4. การทำงานทำให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้และยอมรับความคิดเห็นภายในกลุ่ม	3.30	0.48	ปานกลาง	3.61	0.67	มาก	3.67	0.58	มาก

ตาราง 8 ต่อ)

ความคิดเห็น	ต่ำกว่าปริญญตรี			ปริญญตรี			สูงกว่าปริญญตรี		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
5. การสอนความรับผิดชอบ โดยกระบวนการกลุ่มเป็นการปลูกฝังจริยธรรม	3.80	0.92	มาก	3.90	0.80	มาก	4.33	0.58	มาก
6. ในกระบวนการกลุ่มเป็นการฝึกทักษะความมีเหตุผล คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น	4.10	0.74	มาก	4.02	0.75	มาก	4.00	0.00	มาก
7. ในการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ทำให้นักเรียนมีความพอใจในการเรียน	4.00	0.47	มาก	3.80	0.65	มาก	4.00	0.00	มาก
8. ในการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ต้องใช้อุปกรณ์การสอนมาก	4.00	0.67	มาก	3.74	0.71	มาก	4.33	0.58	มาก
9. ครูเป็นผู้บรรยายทุกครั้งที่สอนความรับผิดชอบ โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	3.30	0.67	ปานกลาง	3.08	0.80	ปานกลาง	1.67	1.15	น้อย

ตาราง 8 (ต่อ)

ความคิดเห็น	ต่ำกว่าปรียญาตรี			ปรียญาตรี			สูงกว่าปรียญาตรี		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
10. การสอนความรับผิดชอบ โดยกระบวนการ กลุ่มต้องทำตามขั้นตอนจึงประสบความสำเร็จ	4.00	0.67	มาก	3.72	0.67	มาก	4.00	1.00	มาก
11. ความรับผิดชอบเป็นวิชาที่ช่วยเนื้อหาทำให้การสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไม่น่าสนใจ	2.80	1.03	ปานกลาง	2.96	0.84	ปานกลาง	2.00	1.00	น้อย
12. กิจกรรมความรับผิดชอบทำให้ผู้เรียนปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำหรือผู้ตามที่ดี	3.90	0.57	มาก	3.93	0.67	มาก	4.67	0.58	มากที่สุด
13. กิจกรรมการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ผู้เรียนนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน	4.00	0.67	มาก	3.91	0.71	มาก	4.33	0.58	มาก

ตาราง 8 (ต่อ)

ความคิดเห็น	ต่ำกว่าปริญญตรี			ปริญญตรี			สูงกว่าปริญญตรี		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
14. ความรับผิดชอบ โดยกระบวนการ กลุ่มนักเรียนรู้จัก ทำงานกลุ่มด้วยการ วางแผน	3.90	0.57	มาก	3.81	0.72	มาก	4.33	0.58	มาก
15. การสอนความรับผิดชอบ โดยกระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์ นักเรียนทำ หน้าที่ของสมาชิก กลุ่มได้ดี	3.90	0.32	มาก	3.78	0.73	มาก	4.33	0.58	มาก
16. กระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์เป็นการ ปลูกฝังนักเรียนให้ มีคุณสมบัติที่ดีใน การอยู่ร่วมกันใน สังคม	4.10	0.74	มาก	4.01	0.69	มาก	4.33	0.58	มาก
17. การสอนความรับผิดชอบ โดยกระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์ เป็นการฝึก ให้นักเรียนมีความ คิดริเริ่มสร้างสรรค์	3.90	0.57	มาก	4.05	0.69	มาก	4.33	0.58	มาก

ตาราง 8 (ต่อ)

ความคิดเห็น	ต่ำกว่าปริญญาดรี			ปริญญาดรี			สูงกว่าปริญญาดรี		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
18. วัตถุประสงค์ของการสอนความรับผิดชอบ โดยกระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์ เป็นการฝึกให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	4.00	0.67	มาก	4.01	0.63	มาก	4.33	0.58	มาก
19. การสอนความรับผิดชอบ โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นแนวทางให้นักเรียนได้รับฝึกชอบงานตามที่ได้รับมอบหมาย	3.70	0.82	มาก	3.94	0.63	มาก	4.00	0.00	มาก
20. ความรับผิดชอบ โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนนำอุปกรณ์การเรียนมาทุกครั้งที่ได้รับมอบหมายให้นำมา	3.10	0.32	ปานกลาง	3.48	0.73	ปานกลาง	2.67	0.58	ปานกลาง
รวม	3.70	0.34	มาก	3.73	0.37	มาก	3.78	0.14	มาก

จากตาราง 8 แสดงว่าครูในสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมต่อการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นในระดับมาก ได้แก่ กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการปลูกฝังนักเรียนให้มีคุณสมบัติที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม และเป็นการฝึกทักษะความมีเหตุผล คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น กระบวนการกลุ่มทำให้นักเรียนมีความพอใจ เป็นการสอนที่ต้องใช้อุปกรณ์การสอนมาก ผู้เรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ครูที่มีวุฒิปริญญาตรี มีความคิดเห็นในระดับมาก ได้แก่ เป็นการฝึกให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ เป็นการสร้างคุณลักษณะนิสัยที่ดีปลูกฝังให้มีคุณสมบัติที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม และฝึกทักษะความมีเหตุผล คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ส่วนครูวุฒิสองปริญญาตรี มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดในเรื่อง ทำให้ผู้เรียนปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำหรือผู้ตามที่ดี มีความเห็นระดับมาก ได้แก่ เป็นการปลูกฝังจริยธรรม เป็นการสอนที่ต้องใช้อุปกรณ์การสอนมาก ผู้เรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน รู้จักการวางแผนการทำงาน และมีความเห็นระดับน้อย ได้แก่ การสอนความรับผิดชอบ เป็นเนื้อหาที่ไม่น่าสนใจ และครูเป็นผู้บรรยายทุกครั้ง

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความมีระเบียบวินัย
โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
กรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิการศึกษา

ความคิดเห็น	ต่ำกว่าปรกติ			ปรกติ			สูงกว่าปรกติ		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
<u>การสอนความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์</u>									
21. จากกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ทำให้นักเรียนมีระเบียบวินัยในการเข้าแถว	3.30	0.82	ปานกลาง	3.68	0.72	มาก	4.00	0.00	มาก
22. กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการลักษณะนิสัยให้นักเรียนมาทันเข้าแถวในตอนเช้า	3.10	0.88	ปานกลาง	3.60	0.82	มาก	4.00	0.00	มาก
23. ระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ทำให้นักเรียนเข้าเรียนตรงเวลา	3.50	1.27	มาก	3.67	0.75	มาก	4.00	0.00	มาก
24. กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์นักเรียนทำเวรรักษาความสะอาดในห้องเรียนได้สม่ำเสมอ	3.20	0.92	ปานกลาง	3.59	0.82	มาก	3.33	0.58	ปานกลาง

ตาราง 9 (ต่อ)

ความคิดเห็น	ต่ำกว่าปริญญตรี			ปริญญตรี			สูงกว่าปริญญตรี		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
25. การใช้กระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์เป็น การฝึกระเบียบวินัย การเข้าแถวซื้อ อาหารตามลำดับ ก่อนหลัง	3.30	0.95	ปาน กลาง	3.74	0.81	มาก	3.67	0.58	มาก
26. กระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์เป็นกิจ กรรมที่ช่วยให้นัก เรียนปฏิบัติตนใน ระเบียบวินัยของ โรงเรียน	3.40	0.70	ปาน กลาง	3.81	0.73	มาก	3.67	0.58	มาก
27. ผลของกิจกรรม กลุ่มเป็นการส่งเสริม ให้นักเรียนมี ระเบียบในตนเอง	3.30	0.82	ปาน กลาง	3.84	0.73	มาก	3.67	0.58	มาก
28. ระเบียบวินัยจาก การสอนกระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์ทำ ให้นักเรียนมีความ พึงพอใจต่อการ เรียน	3.60	0.52	มาก	3.83	0.67	มาก	3.67	0.58	มาก
29. กิจกรรมกระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์ เป็นการพัฒนา ระเบียบวินัยได้	3.60	0.52	มาก	3.85	0.76	มาก	3.67	0.58	มาก

ตาราง 9 (ต่อ)

ความคิดเห็น	ต่ำกว่าปรียญาตรี			ปรียญาตรี			สูงกว่าปรียญาตรี		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
30. กระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์เป็นการ เรียนที่ให้มีการ ปฏิบัติระเบียบวินัย ได้อย่างมีคุณภาพ	3.50	0.71	มาก	3.74	0.77	มาก	4.00	1.00	มาก
รวม	3.38	0.73	ปาน กลาง	3.73	0.64	มาก	3.77	0.40	มาก

จากตาราง 9 ครูที่มีวุฒิปรียญาตรีและสูงกว่าปรียญาตรี มีความคิดเห็นโดยรวมต่อการสอนความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก ครูที่มีวุฒิต่ำกว่าปรียญาตรี มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูที่มีวุฒิต่ำกว่าปรียญาตรี เห็นด้วยในระดับมาก ได้แก่ การสอนทำให้นักเรียนพอใจ พัฒนาระเบียบวินัยได้ มีการปฏิบัติได้ นอกนั้นปานกลางทุกเรื่อง ส่วนครูวุฒิปรียญาตรีเห็นด้วยระดับมากทุกเรื่อง ครูวุฒิสูงกว่าปรียญาตรี มีความคิดเห็นปานกลางในเรื่องกระบวนการกลุ่มทำให้นักเรียนทำเวรรักษาความสะอาดในห้องเรียนได้ นอกนั้นเห็นในระดับมากทุกเรื่อง

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของครูต่อสภาพการจัดการสอน
โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
กรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิการศึกษา

ความคิดเห็น	ต่ำกว่าปริญญาตรี			ปริญญาตรี			สูงกว่าปริญญาตรี		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
<u>สภาพการจัดการสอน</u> <u>โดยกระบวนการกลุ่ม</u> <u>สัมพันธ์</u>									
1. ท่านคิดว่าการสอน การทำงานกลุ่มใน ห้องเรียนปัจจุบันนี้ แม้ว่าจะแบ่งนัก เรียนเป็นกลุ่ม ๆ แต่ การทำงานยังมี ลักษณะต่างคนต่าง ทำ ยังไม่ร่วมกันคิด ร่วมกันทำมากเท่าที่ ควร	3.20	0.79	ปาน กลาง	3.41	0.81	ปาน กลาง	4.33	1.15	มาก
2. ท่านคิดว่าในการ สอนการทำงาน กลุ่มนั้น ครูส่วน ใหญ่ไม่ได้สอน หลักการทำงานกลุ่ม ที่ชัดเจนให้นัก เรียน	3.20	0.79	ปาน กลาง	3.26	0.75	ปาน กลาง	3.67	1.53	มาก
3. ครูแบ่งกลุ่มให้นัก เรียนทำงานแต่ครู ไม่ค่อยสอนวิธีการ ทำงานให้นัก เรียน	2.80	1.03	ปาน กลาง	3.00	0.94	ปาน กลาง	3.33	2.08	มาก

ตาราง 10 (ต่อ)

ความคิดเห็น	ต่ำกว่าปรียญาตรี			ปรียญาตรี			สูงกว่าปรียญาตรี		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
4. การสอนฝึกการทำงานกลุ่มต้องใช้คู่มือครูในรูปแบบฝึกการทำงานกลุ่มของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อเป็นแนวทางในการสอน	3.00	0.94	ปานกลาง	3.18	0.87	ปานกลาง	4.00	1.00	มาก
5. การสอนฝึกการทำงานกลุ่มต้องสอนนอกเวลาเรียน	1.80	0.79	ปานกลาง	2.70	0.93	ปานกลาง	3.33	1.53	มาก
6. การสอดแทรกรูปแบบการฝึกการทำงานกลุ่มจะต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เป็นการฝึกการทำงานกลุ่มที่ดี และสามารถนำไปปฏิบัติได้	2.70	1.42	น้อย	3.74	0.71	มาก	4.33	1.00	มาก
7. ครูไม่เห็นความสำคัญของการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	2.20	1.14	ปานกลาง	2.66	1.04	ปานกลาง	3.00	2.00	ปานกลาง
8. ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ได้	2.30	1.16	น้อย	2.81	1.04	ปานกลาง	4.33	1.15	มาก

ตาราง 10 (ต่อ)

ความคิดเห็น	ต่ำกว่าปรียญาตรี			ปรียญาตรี			สูงกว่าปรียญาตรี		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
9. ครูไม่สามารถจัดทำ กำหนดการสอน/ แผนการสอนที่เน้น กระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์ได้	2.20	0.92	น้อย	2.87	0.99	ปาน กลาง	3.00	2.00	ปาน กลาง
10. การจัดกิจกรรมการ เรียนการสอน กระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์ไม่มีความ จำเป็นเพราะนัก เรียนมีจำนวนมาก	2.20	1.03	น้อย	2.97	0.99	ปาน กลาง	3.33	0.58	ปาน กลาง
รวม	2.56	0.63	ปาน กลาง	3.06	0.59	ปาน กลาง	3.63	0.42	มาก

จากตาราง 10 แสดงว่าครูที่มีวุฒิสองสูงกว่าปรียญาตรี มีความคิดเห็นโดยรวมในด้านสภาพ
การจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ระดับมาก ครูที่มีวุฒิปริญญาตรีและต่ำกว่าปรียญาตรี
มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูวุฒิต่ำกว่าปรียญาตรี
มีความเห็นระดับปานกลางเรื่องครูไม่ได้สอนหลักการทำงานกลุ่มที่ชัดเจน การทำงานยังไม่ร่วมกัน
เท่าที่ควร ต้องใช้คู่มือครูเป็นแนวทาง การสอดแทรกรูปแบบการฝึกทำงานจะต้องสามารถนำไป
ปฏิบัติได้ นอกนั้นเห็นด้วยในระดับน้อย ครูที่มีวุฒิปริญญาตรี เห็นด้วยมากในเรื่องการสอดแทรก
รูปแบบการฝึกทำงานจะต้องสามารถปฏิบัติได้ นอกนั้นเห็นด้วยระดับปานกลาง ส่วนครูที่มีวุฒิสอง
สูงกว่าปรียญาตรีส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับมากเกือบทุกเรื่อง ยกเว้นเห็นด้วยปานกลางเรื่องครูไม่
เห็นความสำคัญของการใช้กระบวนการกลุ่ม ครูไม่สามารถทำแผนการสอนและกระบวนการกลุ่ม
ไม่จำเป็นเพราะนักเรียนมีจำนวนมาก

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบ
และควมมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะ
กรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

ความคิดเห็น	ต่ำกว่า 5 ปี			6 – 10 ปี			10 ปีขึ้นไป		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการสอนความ รับผิดชอบ โดย กระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์	3.65	0.35	มาก	3.71	0.42	มาก	3.77	0.35	มาก
2. ด้านการสอนความ มีระเบียบวินัยโดย กระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์	3.76	0.50	มาก	3.74	0.60	มาก	3.67	0.72	มาก
3. ด้านสภาพการจัด การ สอน โดย กระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์	3.01	0.59	ปาน กลาง	2.73	0.64	ปาน กลาง	3.12	0.59	ปาน กลาง

จากตาราง 11 แสดงว่าครูที่ปฏิบัติงานระยะเวลาต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมระดับมาก
ตรงกันในเรื่องการสอนความรับผิดชอบและควมมีระเบียบวินัย มีความคิดเห็นระดับปานกลางใน
เรื่องสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบ
โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา จำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติงานในสถาน
ศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร เป็นรายชื่อ

ความคิดเห็น	ต่ำกว่า 5 ปี			6 – 10 ปี			มากกว่า 10 ปีขึ้นไป		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
<u>ด้านการจัดการสอน</u> <u>ความรับผิดชอบโดย</u> <u>กระบวนการกลุ่ม</u> <u>สัมพันธ์</u>									
1. ครูให้ความสำคัญ ต่อการสอนความ รับผิดชอบโดย กระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์	3.53	0.62	มาก	3.94	0.56	มาก	3.91	0.58	มาก
2. ในการสอนเนื้อหา วิชามีการจัดทำแบบ การสอนกระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์	3.38	0.79	ปาน กลาง	3.47	0.51	ปาน กลาง	3.64	0.65	มาก
3. นักเรียนมีความรับ ผิดชอบการทำงาน ที่ได้รับมอบหมาย เช่น การจัดบอร์ด การทำรายงาน ฯลฯ เป็นกลุ่ม	3.34	0.83	ปาน กลาง	3.41	0.62	ปาน กลาง	3.45	0.75	ปาน
4. การทำงานทำให้นัก เรียนแลกเปลี่ยน ความรู้และยอมรับ ความคิดเห็นภายใน กลุ่ม	3.53	0.72	มาก	3.53	0.62	มาก	3.62	0.63	มาก

ตาราง 12 (ต่อ)

ความคิดเห็น	ต่ำกว่า 5 ปี			6 – 10 ปี			มากกว่า 10 ปีขึ้นไป		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
5. การสอนความรับผิดชอบ โดยกระบวนการกลุ่มเป็นการปลูกฝังจริยธรรม	3.78	0.83	มาก	4.00	0.79	มาก	3.94	0.73	มาก
6. ในกระบวนการกลุ่มเป็นการฝึกทักษะความมีเหตุผล คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น	3.91	0.82	มาก	4.06	0.75	มาก	4.08	0.70	มาก
7. ในการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ทำให้นักเรียนมีความพอใจในการเรียน	3.84	0.63	มาก	3.71	0.77	มาก	3.84	0.60	มาก
8. การสอนความรับผิดชอบ โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ต้องใช้อุปกรณ์การสอนมาก	3.81	0.59	มาก	3.53	0.72	มาก	3.83	0.75	มาก
9. ครูเป็นผู้บรรยายทุกครั้งที่สอนความรับผิดชอบ โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	3.03	0.78	ปานกลาง	3.12	0.78	ปานกลาง	3.06	0.87	ปานกลาง

ตาราง 12 (ต่อ)

ความคิดเห็น	ต่ำกว่า 5 ปี			6 – 10 ปี			มากกว่า 10 ปีขึ้นไป		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
10. การสอนความรับผิดชอบ โดยกระบวนการกลุ่ม ต้องทำตามขั้นตอน จึงประสบความสำเร็จ	3.59	0.61	ปานกลาง	3.71	0.85	มาก	3.84	0.65	มาก
11. ความรับผิดชอบ เป็นวิชาที่ว่าด้วยเนื้อหาทำให้การสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไม่น่าสนใจ	2.94	0.62	ปานกลาง	3.00	0.87	ปานกลาง	2.89	0.98	ปานกลาง
12. กิจกรรมความรับผิดชอบทำให้ผู้เรียนปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำหรือผู้ตามที่ดี	3.88	0.71	มาก	3.71	0.69	มาก	4.05	0.63	มาก
13. กิจกรรมการสอนความรับผิดชอบ โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ผู้เรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	3.94	0.80	มาก	3.82	0.64	มาก	3.95	0.76	มาก

ตาราง 12 (ต่อ)

ความคิดเห็น	ต่ำกว่า 5 ปี			6 – 10 ปี			มากกว่า 10 ปีขึ้นไป		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
14. ความรับผิดชอบ โดยกระบวนการ กลุ่มนักเรียนรู้จัก ทำงานกลุ่มด้วยการ วางแผน	3.72	0.52	มาก	3.88	0.70	มาก	3.88	0.79	มาก
15. การสอนความรับ ผิด ชอบ โดย กระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์นักเรียนทำ หน้าที่ของสมาชิก กลุ่มได้ดี	3.63	0.66	มาก	3.76	0.75	มาก	3.91	0.71	มาก
16. กระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์เป็นการ ปลูกฝังนักเรียนให้ มีคุณสมบัติที่ดีใน การอยู่ร่วมกันใน สังคม	4.00	0.72	มาก	4.06	0.75	มาก	4.03	0.67	มาก
17. การสอนความรับ ผิด ชอบ โดย กระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์เป็นการฝึก ให้นักเรียนมีความ คิดริเริ่มสร้างสรรค์	4.03	0.65	มาก	4.00	0.71	มาก	4.06	0.69	มาก

ตาราง 12 (ต่อ)

ความคิดเห็น	ต่ำกว่า 5 ปี			6 – 10 ปี			มากกว่า 10 ปีขึ้นไป		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
18. วัตถุประสงค์ของการสอนความรับผิดชอบ โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการสร้างคุณลักษณะนิสัยที่ดี	3.97	0.69	มาก	4.00	0.61	มาก	4.05	0.60	มาก
19. การสอนความรับผิดชอบ โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นแนวทางให้นักเรียนได้รับผิดชอบงานตามที่ได้รับมอบหมาย	3.81	0.64	มาก	4.00	0.61	มาก	3.95	0.65	มาก
20. ความรับผิดชอบ โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์นักเรียนนำอุปกรณ์การเรียนมาทุกครั้งที่คุณครูมอบหมายให้นำมา	3.41	0.61	ปานกลาง	3.47	0.62	ปานกลาง	3.42	0.79	ปานกลาง
รวม	3.65	0.53	มาก	3.71	0.42	มาก	3.77	0.35	มาก

จากตาราง 12 แสดงว่าครูที่ปฏิบัติงานต่างกัน มีความเห็นโดยรวมเกี่ยวกับการสอนความ
 รับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูที่ปฏิบัติ
 งานต่ำกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นโดยรวมในระดับมาก ได้แก่ เป็นการฝึกให้นักเรียนมีความคิดสร้าง
 สรรค์ ปลุกฝังให้มีคุณสมบัติที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม กิจกรรมการสอนผู้เรียนนำไปใช้ในชีวิต
 ประจำวัน ครูที่ปฏิบัติงาน 6-10 ปี มีความคิดเห็นระดับมาก ได้แก่ เป็นการฝึกทักษะมีความมีเหตุผล
 คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ปลุกฝังให้มีคุณสมบัติที่ดีในสังคม ส่วนครูที่ปฏิบัติงานมากกว่า 10 ปี
 มีความคิดเห็นระดับมาก ได้แก่ เป็นการฝึกทักษะมีความมีเหตุผล คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ฝึก
 ให้มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นการสร้างคุณลักษณะที่ดี และปลุกฝังให้มีคุณสมบัติที่ดีในการอยู่ร่ว
 มกัน

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความมีระเบียบวินัย โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติงานในสถานศึกษา

ความคิดเห็น	ต่ำกว่า 5 ปี			6 – 10 ปี			มากกว่า 10 ปี		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
<u>การสอนความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์</u>									
21. จากกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ทำให้นักเรียนมีระเบียบวินัยในการเข้าแถว	3.63	0.66	มาก	3.82	0.53	มาก	3.62	0.81	มาก
22. กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการลักษณะนิสัยให้นักเรียนมาทันเข้าแถวในตอนเช้า	3.59	0.80	มาก	3.76	0.66	มาก	3.50	0.87	มาก
23. ระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ทำให้นักเรียนเข้าเรียนตรงเวลา	3.75	0.67	มาก	3.88	0.70	มาก	3.56	0.87	มาก
24. กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์นักเรียนทำเวรรักษาความสะอาดในห้องเรียนได้สม่ำเสมอ	3.69	0.74	มาก	3.65	0.70	มาก	3.45	0.89	ปานกลาง

ตาราง 13 (ต่อ)

ความคิดเห็น	ต่ำกว่า 5 ปี			6 – 10 ปี			มากกว่า 10 ปี		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
25. การใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการฝึกกระเบียบวินัยการเข้าแถวซื้ออาหารตามลำดับก่อนหลัง	3.81	0.64	มาก	3.82	0.95	มาก	3.61	0.87	มาก
26. กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนปฏิบัติตนในระเบียบวินัยของโรงเรียน	3.91	0.53	มาก	3.76	0.66	มาก	3.70	0.83	มาก
27. ผลของกิจกรรมกลุ่มเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีระเบียบในตนเอง	3.91	0.64	มาก	3.59	0.71	มาก	3.78	0.81	มาก
28. ระเบียบวินัยจากการสอนกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียน	3.84	0.51	มาก	3.65	0.70	มาก	3.83	0.70	มาก
29. กิจกรรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการพัฒนาระเบียบวินัยได้	3.87	0.61	มาก	3.71	0.77	มาก	3.83	0.79	มาก

ตาราง 13 (ต่อ)

ความคิดเห็น	ต่ำกว่า 5 ปี			6 – 10 ปี			มากกว่า 10 ปี		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
30. กระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์เป็นการ เรียนที่ให้มีการ ปฏิบัติระเบียบวินัย ได้อย่างมีคุณภาพ	3.62	0.55	มาก	3.76	0.83	มาก	3.77	0.85	มาก
รวม	3.76	0.50	มาก	3.74	0.60	มาก	3.67	0.72	มาก

จากตาราง 13 แสดงว่าครูในสถานศึกษาซึ่งมีระยะเวลาในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมต่อการสอนความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติงานต่างกัน ทั้งสามกลุ่มมีความคิดเห็นระดับมากเกือบทุกเรื่อง ยกเว้นกลุ่มที่ปฏิบัติงานมากกว่า 10 ปี เห็นด้วยปานกลางในเรื่องกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ทำให้นักเรียนทำเวรรักษาความสะอาดในห้องเรียนได้สม่ำเสมอ

ตาราง 14 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของครูในสภาพการจัดการสอนโดย
กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
กรุงเทพมหานคร ซึ่งจำแนกตามระยะเวลาการปฏิบัติงานในสถานศึกษา

ความคิดเห็น	ต่ำกว่า 5 ปี			6 – 10 ปี			มากกว่า 10 ปี		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
<u>สภาพการจัดการสอน</u> <u>โดยกระบวนการกลุ่ม</u> <u>สัมพันธ์</u>									
1. ท่านคิดว่าการสอน การทำงานกลุ่มใน ห้องเรียนปัจจุบันนี้ แม้ว่าจะแบ่งนัก เรียนเป็นกลุ่ม ๆ แต่ การทำงานยังมี ลักษณะต่างคนต่าง ทำ ยังไม่ร่วมกันคิด ร่วมกันทำมากเท่าที่ ควร	3.28	0.73	ปาน กลาง	3.00	0.71	ปาน กลาง	3.59	0.85	มาก
2. ท่านคิดว่าในการ สอนการทำงาน กลุ่มนั้น ครูส่วน ใหญ่ไม่ได้สอน หลักการการทำงานกลุ่ม ที่ชัดเจนให้นัก เรียน	3.28	0.52	ปาน กลาง	2.82	0.64	ปาน กลาง	3.38	0.86	ปาน กลาง
3. ครูแบ่งกลุ่มให้นัก เรียนทำงานแต่ครู ไม่ค่อยสอนวิธีการ ทำงานให้นัก เรียน	2.97	0.82	ปาน กลาง	2.59	0.87	ปาน กลาง	3.11	1.06	ปาน กลาง

ตาราง 14 (ต่อ)

ความคิดเห็น	ต่ำกว่า 5 ปี			6 – 10 ปี			มากกว่า 10 ปี		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
4. การสอนฝึกการทำงานกลุ่มต้องใช้คู่มือครูในรูปแบบฝึกการทำงานกลุ่มของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อเป็นแนวทางในการสอน	3.09	0.93	ปานกลาง	2.94	0.75	ปานกลาง	3.30	0.89	ปานกลาง
5. การสอนฝึกการทำงานกลุ่มต้องสอนนอกเวลาเรียน	2.66	0.87	ปานกลาง	2.76	0.97	ปานกลาง	2.59	1.02	ปานกลาง
6. การสอดแทรกรูปแบบการฝึกการทำงานกลุ่มจะต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เป็นการฝึกการทำงานกลุ่มที่ดีและสามารถนำไปปฏิบัติได้	3.63	1.04	มาก	3.24	0.66	ปานกลาง	3.78	0.74	มาก
7. ครูไม่เห็นความสำคัญของการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	2.66	0.97	ปานกลาง	2.29	1.05	น้อย	2.70	1.12	ปานกลาง
8. ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ได้	2.75	1.11	ปานกลาง	2.47	1.07	น้อย	2.92	1.07	ปานกลาง

ตาราง 14 (ต่อ)

ความคิดเห็น	ต่ำกว่า 5 ปี			6 – 10 ปี			มากกว่า 10 ปี		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
9. ครูไม่สามารถจัดทำ กำหนดการสอน/ แผนการสอนที่เน้น กระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์ได้	2.91	1.09	ปาน กลาง	2.53	1.12	ปาน กลาง	2.84	0.96	ปาน กลาง
10. การจัดกิจกรรมการ เรียน การ สอน กระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์ไม่มีความ จำเป็นเพราะนัก เรียนมีจำนวนมาก	2.87	1.10	ปาน กลาง	2.65	1.00	ปาน กลาง	3.00	0.96	ปาน กลาง
รวม	3.01	0.59	ปาน กลาง	2.73	0.64	ปาน กลาง	3.12	0.59	ปาน กลาง

จากตาราง 14 แสดงว่าครูซึ่งมีระยะเวลาในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวม ด้านสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นระดับปานกลางเกือบทุกเรื่อง ยกเว้นกลุ่มที่ปฏิบัติงานมากกว่า 10 ปี เห็นระดับมากในเรื่องการทำงานยังมีลักษณะต่างคนต่างทำ ยังไม่ร่วมมือกันเท่าที่ควร

ตาราง 15 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบ
และความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร แต่ละด้าน จำแนกตามการเข้าร่วมสัมมนาหรือ
การอบรมเกี่ยวกับการสอน โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ความคิดเห็น	เคย			ไม่เคย		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	3.77	0.36	มาก	3.57	0.34	มาก
2. ด้านการสอนความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	3.73	0.64	มาก	3.63	0.65	มาก
3. ด้านสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	3.06	0.62	ปานกลาง	2.92	0.57	ปานกลาง

จากตาราง 15 แสดงว่าครูที่เคยเข้าร่วมและไม่เคยเข้าร่วมการสัมมนา/อบรมเกี่ยวกับการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความคิดเห็นโดยรวมในระดับมากตรงกันในเรื่องการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัย มีความเห็นตรงกันระดับปานกลางในเรื่องสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ตาราง 16 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบ
และควมมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะ
กรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามการเข้าร่วมสัมมนาหรืออบรมเกี่ยวกับการ
สอนกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นรายชื่อ

ความคิดเห็น	เคย			ไม่เคย		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
<u>ด้านการจัดการสอนความรับผิดชอบโดย</u> <u>กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์</u>						
1. ครูให้ความสำคัญต่อการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	3.88	0.54	มาก	3.56	0.77	มาก
2. ในการสอนเนื้อหาวิชามีการจัดทำแผนการสอนกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	3.58	0.66	มาก	3.40	0.76	ปานกลาง
3. นักเรียนมีความรับผิดชอบการทำงานที่ได้รับมอบหมาย เช่น การจัดบอร์ด การทำรายงาน ฯลฯ เป็นกลุ่ม	3.47	0.76	ปานกลาง	3.24	0.72	มาก
4. การทำงานทำให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้และยอมรับความคิดเห็นภายในกลุ่ม	3.66	0.64	มาก	3.32	0.63	ปานกลาง
5. การสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มเป็นการปลูกฝังจริยธรรม	3.98	0.83	มาก	3.64	0.64	มาก
6. ในกระบวนการกลุ่มเป็นการฝึกทักษะความมีเหตุผล คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น	4.08	0.76	มาก	3.84	0.62	มาก
7. ในการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ทำให้นักเรียนมีความพอใจในการเรียน	3.89	0.60	มาก	3.60	0.71	มาก
8. การสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ต้องใช้อุปกรณ์การสอนมาก	3.84	0.64	มาก	3.56	0.87	มาก

ตาราง 16 (ต่อ)

ความคิดเห็น	เคย			ไม่เคย		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
9. ครูเป็นผู้บรรยายทุกครั้งที่สอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	3.13	0.79	ปานกลาง	2.84	0.94	ปานกลาง
10. การสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มต้องทำตามขั้นตอนจึงประสบความสำเร็จ	3.81	0.66	มาก	3.56	0.71	มาก
11. ความรับผิดชอบเป็นวิชาที่ว่าด้วยเนื้อหาทำให้การสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไม่น่าสนใจ	2.93	0.87	ปานกลาง	2.88	0.88	ปานกลาง
12. กิจกรรมความรับผิดชอบทำให้ผู้เรียนปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำหรือผู้ตามที่ดี	3.95	0.64	มาก	3.92	0.76	มาก
13. กิจกรรมการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ผู้เรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	3.99	0.73	มาก	3.72	0.79	มาก
14. ความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มนักเรียนรู้จักทำงานกลุ่มด้วยการวางแผน	3.82	0.70	มาก	3.88	0.73	มาก
15. การสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนทำหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มได้ดี	3.83	0.68	มาก	3.72	0.79	มาก
16. กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการปลูกฝังนักเรียนให้มีคุณสมบัติที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม	4.07	0.69	มาก	3.88	0.67	มาก
17. การสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการฝึกให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	4.06	0.68	มาก	4.00	0.65	มาก

ตาราง 16 (ต่อ)

ความคิดเห็น	เคย			ไม่เคย		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
18. วัตถุประสงค์ของการสอนความรับผิดชอบ โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการสร้าง คุณลักษณะนิสัยที่ดี	4.05	0.66	มาก	3.92	0.49	มาก
19. การสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์เป็นแนวทางให้นักเรียน ได้รับผิดชอบงานตามที่ได้รับมอบหมาย	3.98	0.62	มาก	3.72	0.68	มาก
20. ความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์นักเรียนนำอุปกรณ์การเรียนมาทุก ครั้งที่ครูมอบหมายให้นำมา	3.47	0.73	ปาน กลาง	3.28	0.68	ปาน กลาง
รวม	3.77	0.36	มาก	3.57	0.34	มาก

จากตาราง 16 แสดงว่าครูที่เคยเข้าร่วมและไม่เคยเข้าร่วมสัมมนา/อบรมเกี่ยวกับการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความคิดเห็นโดยรวมในระดับมากเกี่ยวกับการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูที่เคยเข้าร่วมสัมมนา มีความคิดเห็นระดับมาก ได้แก่ เป็นการฝึกทักษะความมีเหตุผล คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ปลูกฝังให้มีคุณสมบัติที่ดีในสังคม มีความคิดสร้างสรรค์และสร้างคุณลักษณะที่ดี ส่วนครูที่ไม่เคยเข้าร่วมสัมมนา มีความเห็นระดับมากในเรื่องฝึกให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ เป็นการสร้างคุณลักษณะนิสัยที่ดี และปลูกฝังให้มีคุณสมบัติที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม

ตาราง 17 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความมีระเบียบวินัย โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามการเข้าร่วมสัมมนาหรืออบรมเกี่ยวกับการสอนกระบวนการกลุ่ม

ความคิดเห็น	เคย			ไม่เคย		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
<u>การสอนความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์</u>						
21. จากกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ทำให้นักเรียนมีระเบียบวินัยในการเข้าแถว	3.68	0.75	มาก	3.56	0.65	มาก
22. กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการลักษณะนิสัยให้นักเรียนมาทันเข้าแถวในตอนเช้า	3.56	0.81	มาก	3.60	0.87	มาก
23. ระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ทำให้นักเรียนเข้าเรียนตรงเวลา	3.65	0.77	มาก	3.72	0.89	มาก
24. กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์นักเรียนทำเวรรักษาความสะอาดในห้องเรียนได้สม่ำเสมอ	3.60	0.82	มาก	3.36	0.81	มาก
25. การใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการฝึกระเบียบวินัยการเข้าแถวซื้ออาหารตามลำดับก่อนหลัง	3.70	0.86	มาก	3.68	0.69	มาก
26. กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนปฏิบัติตนในระเบียบวินัยของโรงเรียน	3.78	0.73	มาก	3.72	0.74	มาก
27. ผลของกิจกรรมกลุ่มเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีระเบียบในตนเอง	3.81	0.77	มาก	3.72	0.68	มาก
28. ระเบียบวินัยจากการสอนกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียน	3.85	0.62	มาก	3.64	0.76	มาก
29. กิจกรรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการพัฒนาระเบียบวินัยได้	3.86	0.73	มาก	3.68	0.75	มาก

ตาราง 17 (ต่อ)

ความคิดเห็น	เคย			ไม่เคย		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
30. กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการเรียนที่ ให้มีการปฏิบัติระเบียบวินัยได้อย่างมีคุณ ภาพ	3.76	0.77	มาก	3.60	0.76	มาก
รวม	3.73	0.64	มาก	3.63	0.65	มาก

จากตาราง 17 แสดงว่าครูที่เคยเข้าร่วมและไม่เคยเข้าร่วมสัมมนา/อบรมเกี่ยวกับการสอน
โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความคิดเห็นโดยรวมในระดับมากเกี่ยวกับการสอนความมีระเบียบ
วินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นระดับ
มากในทุกเรื่อง

ตาราง 18 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบ และความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ความคิดเห็น	เคย			ไม่เคย		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
<u>สภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์</u>						
1. ท่านคิดว่าการสอนการทำงานกลุ่มในห้องเรียนปัจจุบันนี้ แม้ว่าจะแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ แต่การทำงานยังมีลักษณะต่างคนต่างทำ ยังไม่ร่วมกันคิดร่วมกันทำมากเท่าที่ควร	3.49	0.83	ปานกลาง	3.16	0.75	ปานกลาง
2. ท่านคิดว่าการสอนการทำงานกลุ่มนั้น ครูส่วนใหญ่ไม่ได้สอนหลักการทำงานกลุ่มที่ชัดเจนให้นักเรียน	3.31	0.78	ปานกลาง	3.12	0.73	ปานกลาง
3. ครูแบ่งกลุ่มให้นักเรียนทำงานแต่ครูไม่ค่อยสอนวิธีการทำงานให้นักเรียน	3.06	0.99	ปานกลาง	2.76	0.93	ปานกลาง
4. การสอนฝึกการทำงานกลุ่มต้องใช้คู่มือครูในรูปแบบฝึกการทำงานกลุ่มของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อเป็นแนวทางในการสอน	3.20	0.91	ปานกลาง	3.12	0.78	ปานกลาง
5. การสอนฝึกการทำงานกลุ่มต้องสอนนอกเวลาเรียน	2.63	1.00	ปานกลาง	2.68	0.85	ปานกลาง
6. การสอดแทรกรูปแบบการฝึกการทำงานกลุ่มจะต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เป็นการฝึกการทำงานกลุ่มที่ดีและสามารถนำไปปฏิบัติได้	3.80	0.76	มาก	3.16	0.94	ปานกลาง

ตาราง 18 (ต่อ)

ความคิดเห็น	เคย			ไม่เคย		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
7. ครูไม่เห็นความสำคัญของการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	2.63	1.04	ปานกลาง	2.64	1.19	ปานกลาง
8. ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ได้	2.77	1.07	ปานกลาง	2.92	1.15	ปานกลาง
9. ครูไม่สามารถจัดทำกำหนดการสอน/แผนการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ได้	2.77	1.00	ปานกลาง	2.96	1.10	ปานกลาง
10. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไม่มีความจำเป็น เพราะนักเรียนมีจำนวนมาก	2.99	0.98	ปานกลาง	2.64	1.08	ปานกลาง
รวม	3.06	0.62	ปานกลาง	2.92	0.57	ปานกลาง

จากตาราง 18 แสดงว่าครูที่เคยเข้าร่วมและไม่เคยเข้าร่วมสัมมนา/อบรมเกี่ยวกับการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความคิดเห็นโดยรวมในระดับปานกลางเกี่ยวกับสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เคยเข้าร่วมอบรมมีความคิดเห็นอยู่ระดับมากในเรื่องการสอดแทรกรูปแบบการฝึกการทำงานกลุ่มจะต้องสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ และสามารถนำไปปฏิบัติได้ นอกนั้นมีความคิดเห็นในระดับปานกลางตรงกับครูที่ไม่เคยเข้าร่วมสัมมนา

ตาราง 19 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบ
และควมมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร แต่ละด้าน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

ความคิดเห็น	ขนาดใหญ่			ขนาดกลาง			ขนาดเล็ก		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการสอนความ รับผิดชอบ โดย กระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์	3.71	0.36	มาก	3.83	0.23	มาก	3.69	0.46	มาก
4. ด้านการสอนความ มีระเบียบวินัยโดย กระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์	3.64	0.57	มาก	4.00	0.39	มาก	3.64	1.00	มาก
5. ด้านสภาพการจัด การ สอน โดย กระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์	3.19	0.59	ปาน กลาง	2.60	0.52	ปาน กลาง	2.86	0.51	ปาน กลาง

จากตาราง 19 แสดงว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวม
ระดับมากตรงกันในเรื่องการสอนความรับผิดชอบและควมมีระเบียบวินัย มีความคิดเห็นระดับ
ปานกลางในเรื่องสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ตาราง 20 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบ
โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
กรุงเทพมหานคร จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

ความคิดเห็น	ขนาดใหญ่			ขนาดกลาง			ขนาดเล็ก		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
<u>ด้านการจัดการสอน</u> <u>ความรับผิดชอบโดย</u> <u>กระบวนการกลุ่ม</u> <u>สัมพันธ์</u>									
1. ครูให้ความสำคัญต่อการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	3.82	0.58	มาก	3.70	0.57	มาก	3.84	0.76	มาก
2. ในการสอนเนื้อหาวิชามีการจัดทำแบบการสอนกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	3.53	0.74	มาก	3.60	0.60	มาก	3.53	0.51	มาก
3. นักเรียนมีความรับผิดชอบการทำงานที่ได้รับมอบหมาย เช่น การจัดบอร์ด การทำรายงาน ฯลฯ เป็นกลุ่ม	3.49	0.78	ปานกลาง	3.30	0.57	มาก	3.26	0.81	ปานกลาง
4. การทำงานทำให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้และยอมรับความคิดเห็นภายในกลุ่ม	3.59	0.66	มาก	3.45	0.60	ปานกลาง	3.68	0.67	มาก

ตาราง 20 (ต่อ)

ความคิดเห็น	ขนาดใหญ่			ขนาดกลาง			ขนาดเล็ก		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
5. การสอนความรับผิดชอบ โดยกระบวนการกลุ่มเป็นการปลูกฝังจริยธรรม	3.86	0.80	มาก	4.30	0.66	มาก	3.63	0.83	มาก
6. ในกระบวนการกลุ่มเป็นการฝึกทักษะความมีเหตุผล คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น	4.00	0.74	มาก	4.40	0.60	มาก	3.74	0.73	มาก
7. ในการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ทำให้นักเรียนมีความพอใจในการเรียน	3.78	0.63	มาก	4.15	0.59	มาก	3.63	0.60	มาก
8. การสอนความรับผิดชอบ โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ต้องใช้อุปกรณ์การสอนมาก	3.80	0.66	มาก	3.95	0.60	มาก	3.53	0.90	มาก
9. ครูเป็นผู้บรรยายทุกครั้งที่สอนความรับผิดชอบ โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	3.07	0.80	ปานกลาง	3.20	1.06	ปานกลาง	2.89	0.66	ปานกลาง

ตาราง 20 (ต่อ)

ความคิดเห็น	ขนาดใหญ่			ขนาดกลาง			ขนาดเล็ก		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
10. การสอนความรับผิดชอบ โดยกระบวนการกลุ่มต้องทำตามขั้นตอนจึงประสบความสำเร็จ	3.73	0.60	มาก	3.80	0.62	มาก	3.79	0.98	มาก
11. ความรับผิดชอบเป็นวิชาที่ว่าด้วยเนื้อหาทำให้การสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไม่น่าสนใจ	3.01	0.88	ปานกลาง	2.95	0.60	ปานกลาง	2.53	0.96	ปานกลาง
12. กิจกรรมความรับผิดชอบทำให้ผู้เรียนปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำหรือผู้ตามที่ดี	3.95	0.72	มาก	3.85	0.37	มาก	4.05	0.71	มาก
13. กิจกรรมการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ผู้เรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	3.85	0.73	มาก	4.10	0.72	มาก	4.05	0.85	มาก

ตาราง 20 (ต่อ)

ความคิดเห็น	ขนาดใหญ่			ขนาดกลาง			ขนาดเล็ก		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
14. ความรับผิดชอบ โดยกระบวนการก ลุ่มนักเรียนรู้จัก ทำงานกลุ่มด้วยการ วางแผน	3.80	0.72	มาก	3.90	0.45	มาก	3.89	0.88	มาก
15. การสอนความรับ ผิดชอบโดย กระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์นักเรียนทำ หน้าที่ของสมาชิก กลุ่มได้ดี	3.76	0.70	มาก	3.90	0.55	มาก	3.89	0.88	มาก
16. กระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์เป็นการ ปลูกฝังนักเรียนให้ มีคุณสมบัติที่ดีใน การอยู่ร่วมกันใน สังคม	3.95	0.66	มาก	4.30	0.66	มาก	4.05	0.78	มาก
17. การสอนความรับ ผิดชอบโดย กระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์เป็นการฝึก ให้นักเรียนมีความ คิดริเริ่มสร้างสรรค์	3.97	0.64	มาก	4.15	0.49	มาก	4.21	0.92	มาก

ตาราง 20 (ต่อ)

ความคิดเห็น	ขนาดใหญ่			ขนาดกลาง			ขนาดเล็ก		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
18. วัตถุประสงค์ของการสอนความรับผิดชอบ โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการสร้างคุณลักษณะนิสัยที่ดี	3.95	0.59	มาก	4.25	0.44	มาก	4.05	0.85	มาก
19. การสอนความรับผิดชอบ โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นแนวทางให้นักเรียนได้รับฝึกชอบงานตามที่ได้รับมอบหมาย	3.93	0.58	มาก	3.85	0.67	มาก	3.95	0.85	มาก
20. ความรับผิดชอบ โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์นักเรียนนำอุปกรณ์การเรียนมาทุกครั้งที่ครูมอบหมายให้นำมา	3.39	0.64	ปานกลาง	3.45	0.69	ปานกลาง	3.53	1.02	มาก
รวม	3.71	0.36	มาก	3.83	0.23	มาก	3.69	0.46	มาก

จากตาราง 20 แสดงว่าครูที่ปฏิบัติงานโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความเห็นโดยรวมระดับมากตรงกันในเรื่องการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูที่สอนโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นระดับมาก ได้แก่ ฝึกทักษะความมีเหตุผล คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ทำให้เป็นผู้นำหรือผู้ตามที่ดี ปลุกฝังให้มีคุณสมบัติที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลาง มีความคิดเห็นระดับมาก ได้แก่ ฝึกทักษะความมีเหตุผล คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เป็นการปลุกฝังจริยธรรม ปลุกฝังคุณสมบัติที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม ส่วนครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก มีความคิดเห็นระดับมาก ได้แก่ ฝึกให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ เป็นการสร้างคุณลักษณะนิสัยที่ดี มีคุณสมบัติที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม และผู้เรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ตาราง 21 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของครูต่อการสอนความมีระเบียบวินัย โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

ความคิดเห็น	ขนาดใหญ่			ขนาดกลาง			ขนาดเล็ก		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
<u>การสอนความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์</u>									
21. จากกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ทำให้นักเรียนมีระเบียบวินัยในการเข้าแถว	3.57	0.66	มาก	4.05	0.39	มาก	3.58	1.07	มาก
22. กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการลักษณะนิสัยให้นักเรียนมาทันเข้าแถวในตอนเช้า	3.51	0.74	มาก	3.90	0.72	มาก	3.42	1.12	ปานกลาง
23. ระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ทำให้นักเรียนเข้าเรียนตรงเวลา	3.59	0.74	มาก	4.10	0.55	มาก	3.47	1.07	ปานกลาง
24. กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์นักเรียนทำเวรรักษาความสะอาดในห้องเรียนได้สม่ำเสมอ	3.49	0.81	ปานกลาง	3.80	0.52	มาก	3.53	1.07	มาก

ตาราง 21 (ต่อ)

ความคิดเห็น	ขนาดใหญ่			ขนาดกลาง			ขนาดเล็ก		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
25. การใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการฝึกกระเบียบวินัยการเข้าแถวซื้ออาหารตามลำดับก่อนหลัง	3.62	0.82	มาก	3.95	0.51	มาก	3.74	1.05	มาก
26. กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนปฏิบัติตนในระเบียบวินัยของโรงเรียน	3.73	0.69	มาก	3.95	0.51	มาก	3.74	1.05	มาก
27. ผลของกิจกรรมกลุ่มเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีระเบียบในตนเอง	3.73	0.69	มาก	4.00	0.56	มาก	3.79	1.08	มาก
28. ระเบียบวินัยจากการสอนกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียน	3.73	0.56	มาก	4.00	0.46	มาก	3.89	1.05	มาก
29. กิจกรรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการพัฒนาระเบียบวินัยได้	3.81	0.66	มาก	4.05	0.51	มาก	3.63	1.12	มาก

ตาราง 21 (ต่อ)

ความคิดเห็น	ขนาดใหญ่			ขนาดกลาง			ขนาดเล็ก		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
30. กระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์เป็นการ เรียนที่ให้มีการ ปฏิบัติระเบียบวินัย ได้อย่างมีคุณภาพ	3.65	0.71	มาก	4.15	0.49	มาก	3.58	1.07	มาก
รวม	3.64	0.51	มาก	4.00	0.39	มาก	3.64	1.00	มาก

จากตาราง 21 แสดงว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมระดับมากตรงกันเกี่ยวกับการสอนความมีระเบียบวินัย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นระดับมากทุกเรื่อง ยกเว้นมีความคิดเห็นปานกลางในเรื่องนักเรียนทำเวรรักษาความสะอาดในห้องเรียนได้สม่ำเสมอ ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลาง มีความคิดเห็นในระดับมากทุกเรื่อง ส่วนครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก มีความคิดเห็นในระดับปานกลางเรื่องเป็นการสร้างลักษณะนิสัยให้มาทันเช้าแถวในตอนเช้า และทำให้นักเรียนเข้าเรียนตรงเวลา นอกนั้นมีความคิดเห็นในระดับมากทุกเรื่อง

ตาราง 22 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของครูต่อสภาพการจัดการสอน โดย
กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
กรุงเทพมหานคร ซึ่งจำแนกตามขนาดของโรงเรียน

ความคิดเห็น	ขนาดใหญ่			ขนาดกลาง			ขนาดเล็ก		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
<u>สภาพการจัดการสอน</u> <u>โดยกระบวนการกลุ่ม</u> <u>สัมพันธ์</u>									
1. ท่านคิดว่าการสอน การทำงานกลุ่มใน ห้องเรียนปัจจุบันนี้ แม้ว่าจะแบ่งนัก เรียนเป็นกลุ่ม ๆ แต่ การทำงานยังมี ลักษณะต่างคนต่าง ทำ ยังไม่ร่วมกันคิด ร่วมกันทำมากเท่าที่ ควร	3.61	0.84	มาก	3.05	0.60	ปาน กลาง	3.05	0.71	ปาน กลาง
2. ท่านคิดว่าการ สอนการทำงาน กลุ่มนั้น ครูส่วน ใหญ่ไม่ได้สอน หลักการการทำงานกลุ่ม ที่ชัดเจนให้นัก เรียน	3.41	0.72	ปาน กลาง	3.10	0.72	ปาน กลาง	2.89	0.88	ปาน กลาง
3. ครูแบ่งกลุ่มให้นัก เรียนทำงานแต่ครู ไม่ค่อยสอนวิธีการ ทำงานให้นัก เรียน	3.20	0.95	ปาน กลาง	2.60	0.82	ปาน กลาง	2.58	1.02	ปาน กลาง

ตาราง 22 (ต่อ)

ความคิดเห็น	ขนาดใหญ่			ขนาดกลาง			ขนาดเล็ก		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
4. การสอนฝึกการทำงานกลุ่มต้องใช้คู่มือครูในรูปแบบฝึกการทำงานกลุ่มของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อเป็นแนวทางในการสอน	3.18	0.85	ปานกลาง	3.20	1.06	ปานกลาง	3.21	0.85	ปานกลาง
5. การสอนฝึกการทำงานกลุ่มต้องสอนนอกเวลาเรียน	2.80	0.99	ปานกลาง	2.15	0.81	น้อย	2.53	0.84	ปานกลาง
6. การสอดแทรกรูปแบบการฝึกการทำงานกลุ่มจะต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เป็นการฝึกการทำงานกลุ่มที่ดีและสามารถนำไปปฏิบัติได้	3.73	0.67	มาก	3.45	1.05	ปานกลาง	3.58	1.17	ปานกลาง
7. ครูไม่เห็นความสำคัญของการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	2.85	1.06	ปานกลาง	1.95	0.83	น้อย	2.47	1.07	น้อย
8. ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ได้	3.07	0.98	ปานกลาง	2.05	0.89	น้อย	2.58	1.26	ปานกลาง

ตาราง 22 (ต่อ)

ความคิดเห็น	ขนาดใหญ่			ขนาดกลาง			ขนาดเล็ก		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
9. ครูไม่สามารถจัดทำ กำหนดการสอน/ แผนการสอนที่เน้น กระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์ได้	3.03	0.92	ปาน กลาง	2.20	1.01	น้อย	2.63	1.16	ปาน กลาง
10. การจัดกิจกรรมการ เรียนการสอน กระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์ไม่มีความ จำเป็นเพราะนัก เรียนมีจำนวนมาก	3.04	0.93	ปาน กลาง	2.25	1.12	น้อย	3.11	0.94	ปาน กลาง
รวม	3.19	0.59	ปาน กลาง	2.60	0.52	ปาน กลาง	2.86	0.51	ปาน กลาง

จากตาราง 22 แสดงว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมระดับปานกลางตรงกันในเรื่องสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นระดับมากเรื่องการทำงานยังมีลักษณะต่างคนต่างทำ ไม่รวมมือกันเท่าที่ควร การสอดแทรกรูปแบบการฝึกต้องนำไปใช้ปฏิบัติได้ นอกนั้นเห็นด้วยในระดับปานกลาง ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลาง มีความเห็นด้วยน้อยในเรื่องต้องสอนนอกเวลา ครูไม่เห็นความสำคัญ ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมการสอน กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไม่จำเป็นเพราะนักเรียนมีมาก ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก มีความคิดเห็นด้วยในระดับปานกลางทุกเรื่อง

ตาราง 23 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบ
โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของโรงเรียนที่ต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	2504	.1252	.9520
ภายในกลุ่ม	110	14.4643	.1315	
รวม	112	14.7147		

$P < .01$

จากตาราง 23 แสดงว่าครูที่สอนในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสอน
ความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .01

ตาราง 24 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความคิดเห็นของครูต่อการสอนความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษาขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก จำแนกตามขนาดของโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	2.0525	1.0262	2.5393
ภายในกลุ่ม	110	44.4553	.4041	
รวม	112	46.5078		

$P < .01$

จากตาราง 24 แสดงว่าครูที่สอนในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสอนความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 25 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความคิดเห็นของครูต่อสภาพการจัดการสอน
โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของโรงเรียนที่ต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	.6530	.3265	2.1187
ภายในกลุ่ม	110	16.9526	.1541	
รวม	112	17.6056		

$P < .01$

จากตาราง 25 แสดงว่าครูที่สอนในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 26 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัย
โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา

ปัญหาและข้อเสนอแนะ	จำนวน
<u>ปัญหา</u>	
1. ครูไม่เข้าใจกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	28
2. นักเรียนไม่ทราบหน้าที่ของตน ทำให้งานไม่เสร็จ	5
3. นักเรียนไม่เข้าใจระเบียบวินัยของตนเอง	3
4. นักเรียนมีจำนวนมาก ทำให้ครูดูแลไม่ทั่วถึง	19
5. จำนวนโต๊ะเรียนมีเต็มห้อง ทำให้ยากต่อการแบ่งกลุ่ม	4
6. มีนักเรียนเพียง 1-2 คน ทำงาน นอกนั้นไม่ค่อยร่วมมือทำงาน	2
7. นักเรียนไม่ได้เรียนเรื่องกระบวนการกลุ่มตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ 1	12
<u>ข้อเสนอแนะ</u>	
1. ควรตั้งหัวหน้ากลุ่มและแบ่งงานให้สมาชิกในกลุ่มรู้หน้าที่ของตน	3
2. ควรลดจำนวนนักเรียนแต่ละห้องลง เพื่อการจัดกลุ่มจะทำได้ง่ายขึ้น	8
3. ให้มีการฝึกฝนการทำกระบวนการกลุ่มให้มากขึ้น	13

จากตาราง 26 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ระบุปัญหาเกี่ยวกับการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัย ได้แก่ ครูไม่เข้าใจกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ รองลงมา ได้แก่ นักเรียนมีจำนวนมาก ทำให้ครูดูแลไม่ทั่วถึง และนักเรียนไม่ได้เรียนเรื่องกระบวนการกลุ่มตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างให้ข้อเสนอแนะว่า ควรให้มีการฝึกฝนการทำกระบวนการกลุ่มให้มากขึ้น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูต่อการสอน ความรับผิดชอบ และความมีระเบียบวินัย และสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูต่อการสอน ความรับผิดชอบ และความมีระเบียบวินัย และสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งจำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และผ่านการสัมมนาหรืออบรมเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการสอน ความรับผิดชอบ และความมีระเบียบวินัย และสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ที่มีขนาดต่างกัน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ครูที่ทำการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2541 ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 113 คน โดยแยกตามขนาดของโรงเรียน คือ ครูประถมศึกษาจากโรงเรียนขนาดใหญ่ 74 คน โรงเรียนขนาดกลาง 20 คน โรงเรียนขนาดเล็ก 19 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของครูต่อการสอน ความรับผิดชอบ และความมีระเบียบวินัย และสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ใช้มาตราส่วนประมาณค่าแบบ Likert

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับ ปัญหาและข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบ และความมีระเบียบวินัย โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ซึ่งแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9182

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงคุณภาพแล้ว ไปขอความอนุเคราะห์เก็บ ข้อมูลจากครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำคำตอบในแบบสอบถามทั้ง 113 ฉบับ มาวิเคราะห์โดยใช้คอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSS/PC+ ดังนี้

1. หาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนรวม คะแนนแต่ละด้าน และหาค่าเฉลี่ยของคะแนนแต่ละข้อ
2. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยตามวุฒิการศึกษา ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน การสัมมนาหรือการอบรมเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ โดยหาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบน มาตรฐาน
3. วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของคะแนนรวมความคิดเห็นของครูต่อการสอน ความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ จำแนกตามขนาดของ โรงเรียน เมื่อการทดสอบมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยทำการทดสอบรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method)

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 91.15) มีอายุมากกว่า 40 ปี (ร้อยละ 45.13) มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 88.49) ทำการสอนระดับประถมปลาย (ร้อยละ 51.32) รองลงมา ได้แก่ ประถม

ต้น (ร้อยละ 48.67) ครูส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในสถานศึกษามากกว่า 10 ปี (ร้อยละ 56.63) รองลงมา ได้แก่ ต่ำกว่า 5 ปี (ร้อยละ 28.31) ทำการสอนในสถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่ (ร้อยละ 65.48) และไม่เคยเข้าร่วมสัมมนาหรืออบรมเกี่ยวกับการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (ร้อยละ 77.87)

2. ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษานอกชน กรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็นโดยรวมในระดับมากเรื่องการสอนความรับผิดชอบและการสอนความมีระเบียบวินัย โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความคิดเห็นปานกลางในเรื่องสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า ครูมีความเห็นโดยรวมเกี่ยวกับการสอนความรับผิดชอบ โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในระดับมาก ได้แก่ กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ฝึกให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณสมบัติที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม ฝึกทักษะความมีเหตุผล คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เป็นการสร้างคุณลักษณะที่ดี เป็นผู้นำหรือผู้ตามที่ดี และนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้

ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ครู มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ กิจกรรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นการพัฒนาระเบียบวินัยได้ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียน และส่งเสริมให้นักเรียนมีระเบียบวินัยในตนเอง

ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ครูมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกเรื่อง ยกเว้นมีความคิดเห็นระดับมากในเรื่องการ สอดแทรกรูปแบบการฝึกการทำงานกลุ่ม จะต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ และการนำไปปฏิบัติ ได้ นอกนั้นมีความคิดเห็นในระดับปานกลางทุกเรื่อง

3. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของครูต่อการสอน ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย และสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษา ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และการเคยเข้าร่วมสัมมนา อบรมเกี่ยวกับการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ สรุปได้ดังนี้

3.1 ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นโดยรวมระดับปานกลาง เรื่องการสอนความ มีระเบียบวินัย และสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความคิดเห็นระดับมากเรื่องการสอน ความรับผิดชอบ ครูที่มีวุฒิปริญญาตรี มีความคิดเห็นโดยรวมระดับ มากในเรื่องการสอน ความรับผิดชอบ และความมีระเบียบวินัย มีความคิดเห็นปานกลางในเรื่อง สภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ส่วนครูที่มีวุฒิสูงกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นเป็นระดับมากทั้ง 3 ด้าน

เมื่อพิจารณารายละเอียดเกี่ยวกับการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า ครูที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นในระดับมาก ได้แก่ กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นการปลูกฝังนักเรียนให้มีคุณสมบัติที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นการฝึกทักษะความมีเหตุผล คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น นักเรียนมีความพอใจ นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ครูที่มีวุฒิปริญญาตรี มีความคิดเห็นมากในเรื่องเป็นการฝึกให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ เป็นการสร้างคุณลักษณะที่ดี ปลูกฝังให้มีคุณสมบัติที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม ครูที่มีวุฒิสูงกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นระดับมากในเรื่องเป็นการปลูกฝังจริยธรรม เป็นการสอนที่ใช้อุปกรณ์การสอนมาก ผู้เรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน รู้จักการวางแผนการทำงาน

เมื่อพิจารณารายละเอียดเกี่ยวกับการสอน ความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า ครูที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี มีความเห็นระดับมากในเรื่องการสอน ทำให้นักเรียนพอใจ พัฒนาระเบียบวินัยได้ มีการปฏิบัติได้ ครูที่มีวุฒิปริญญาตรี มีความคิดเห็นในระดับมากทุกเรื่อง ส่วนครูที่มีวุฒิสูงกว่าปริญญาตรี มีความเห็นระดับปานกลางในเรื่องกระบวนการกลุ่ม ทำให้นักเรียนทำเวรรักษาความสะอาดในห้องเรียนได้ นอกนั้นเห็นด้วยในระดับมากทุกเรื่อง

เมื่อพิจารณารายละเอียดเกี่ยวกับสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า ครูที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ได้แก่ ครูไม่ได้สอนหลักการ ทำงานกลุ่มที่ชัดเจน การทำงานยังไม่ร่วมมือกันเท่าที่ควร ต้องใช้คู่มือครูเป็นแนวทาง นอกนั้นเห็นด้วยระดับน้อย ครูที่มีวุฒิปริญญาตรีเห็นด้วยระดับมาก ได้แก่ การสอดแทรกรูปแบบการปฏิบัติ ต้องนำไปใช้ปฏิบัติได้ ครูที่มีวุฒิสูงกว่าปริญญาตรีเห็นด้วยในระดับมากเกือบทุกเรื่อง

3.2 ครูที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมระดับมากตรงกันในเรื่องการสอน ความรับผิดชอบ และความมีระเบียบวินัย มีความเห็นระดับปานกลางในเรื่องสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

เมื่อพิจารณารายละเอียดเกี่ยวกับการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานต่ำกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นระดับมาก ได้แก่ เป็นการฝึกให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ปลูกฝังให้มีคุณสมบัติที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม ครูที่ปฏิบัติงาน 6-10 ปี และมากกว่า 10 ปี มีความคิดเห็นระดับมาก ได้แก่ เป็นการฝึกทักษะ ความมีเหตุผล คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น

เมื่อพิจารณารายละเอียดเกี่ยวกับการสอน ความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานต่างกัน มีความเห็นระดับมากตรงกันเกือบทุกเรื่อง ยกเว้นกลุ่มที่ปฏิบัติงานมากกว่า 10 ปี เห็นด้วยปานกลางในเรื่องกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ทำให้นักเรียนทำเวรรักษาความสะอาดในห้องเรียนได้สม่ำเสมอ

เมื่อพิจารณารายละเอียดเกี่ยวกับสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า ครูที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมระดับปานกลาง ยกเว้นผู้ที่ปฏิบัติงานมากกว่า 10 ปี มีความคิดเห็นระดับมากในเรื่องการทำงาน ยังมีลักษณะต่างคนต่างทำ ยังไม่ร่วมมือกันเท่าที่ควร

3.3 ครูที่เคยเข้าร่วมสัมมนาและไม่เคยเข้าร่วมการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการสอน โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความคิดเห็นตรงกันระดับมาก ได้แก่ การสอน ความรับผิดชอบ และความมีระเบียบวินัย มีความคิดเห็นปานกลางในเรื่องสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

เมื่อพิจารณารายละเอียดเกี่ยวกับการสอนความรับผิดชอบ พบว่า ครูที่เคยเข้ารับการอบรมสัมมนา มีความคิดเห็นระดับมากในเรื่องเป็นการฝึกทักษะความมีเหตุผล คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ปฏิบัติให้มีคุณสมบัติที่ดีในสังคม ส่วนครูที่ยังไม่เคยเข้าร่วมสัมมนา มีความเห็นระดับมากในเรื่องฝึกให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์

เมื่อพิจารณารายละเอียดเกี่ยวกับการสอน ความมีระเบียบวินัย พบว่า ครูที่เคยเข้ารับการอบรมสัมมนาและไม่เคยเข้ารับการอบรม มีความเห็นระดับมากตรงกัน ได้แก่ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เป็นการพัฒนาระเบียบวินัย และส่งเสริมให้นักเรียนมีระเบียบวินัยในตนเอง

เมื่อพิจารณารายละเอียดเกี่ยวกับสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า ครูที่เคยเข้าร่วมการอบรมและไม่เคยเข้าร่วมการอบรม มีความคิดเห็นโดยรวมระดับปานกลางตรงกันเกือบทุกเรื่อง ยกเว้นครูที่เข้าร่วมสัมมนา มีความคิดเห็นระดับมาก ได้แก่ การสอดแทรกรูปแบบการฝึกการทำงานกลุ่ม จะต้องสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ และสามารถนำไปปฏิบัติได้

3.4 การที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นระดับมากตรงกันในเรื่องการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัย มีความเห็นระดับปานกลางในเรื่องสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

เมื่อพิจารณารายละเอียดเกี่ยวกับการสอน ความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นระดับมาก ได้แก่ เป็นการฝึกทักษะความมีเหตุผล คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ทำให้เป็นผู้นำหรือผู้ตามที่ดี ฝึกให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

เมื่อพิจารณารายละเอียดเกี่ยวกับการสอน ความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นระดับมากทุกเรื่อง ยกเว้นมี

ความคิดเห็นระดับปานกลางในเรื่องนักเรียนทำเวรรักษาความสะอาดในห้องเรียนได้สม่ำเสมอ ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็ก เห็นด้วยในเรื่องดังกล่าวระดับมาก

เมื่อพิจารณารายละเอียดเกี่ยวกับสภาพการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความเห็นระดับมากเรื่องการทำงานยังมีลักษณะต่างคนต่างทำ ไม่ร่วมมือกันเท่าที่ควร

4. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสอน ความรับผิดชอบและสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. การสรุปตัวอย่าง ส่วนใหญ่ระบุปัญหามากที่สุด ได้แก่ ครูไม่เข้าใจกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ รองลงมาได้แก่ นักเรียนมีจำนวนมากทำให้ครูดูแลไม่ทั่วถึง และนักเรียนไม่ได้เรียนเรื่องกระบวนการกลุ่มตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ 1 นอกจากนี้การสรุปตัวอย่างให้ข้อเสนอแนะว่าควรจัดให้มีการฝึกฝนการทำกระบวนการกลุ่มให้มากขึ้น

การอภิปรายผลการวิจัย

1. การที่พบว่าครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร มีความเห็นโดยรวมระดับมากเรื่องการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความคิดเห็นปานกลางในเรื่องสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความคิดเห็นปานกลางในเรื่องสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

1.1 เมื่อพิจารณารายละเอียดเรื่องการสอน ความรับผิดชอบ พบว่า ครูมีความคิดเห็นโดยรวมในระดับมากกว่ากระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ฝึกให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ปลุกฝังให้นักเรียนมีคุณสมบัติที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม ฝึกทักษะความมีเหตุผล คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ซึ่งข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับที่ เกียรติ ศรีพงษ์ (2505 : 16-19) ได้เสนอแนะวิธีการปลุกฝังความรับผิดชอบว่าควรเริ่มตั้งแต่ระยะแรก ๆ บ้านและโรงเรียนจะต้องส่งเสริมวินัยให้ได้ดี โดยสนับสนุนให้เด็กมีการกระทำร่วมกันเพื่อสร้างความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกหนึ่งของสังคม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกื้อกูล ทาสีทิ (2514 : 123) ที่ทำการวิจัยพบว่า ความรับผิดชอบสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอารมณ์ ความมีระเบียบแบบแผน ซึ่งตรงกับที่ อภิสิทธิ์ วงษา (2517 : 53-54) ได้วิจัยเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกรับผิดชอบ การปรับตัว และลักษณะความเป็น

ผู้นำ พบว่า ความรู้สึกรับผิดชอบ การปรับตัว และลักษณะความเป็นผู้นำ มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับที่ ทศพร มณีศรีจำ (2539 : 114) การเรียนการสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์พัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ทำให้เกิดการพัฒนาตนเองและบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ผลการวิจัยที่พบว่ากระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการฝึกให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ มีคุณสมบัติที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม สอดคล้องกับที่ จรรยา สุวรรณทัต ดวงเดือน พันธุมนาวัน และเพ็ญแข ประจณปัจจนิก (2521 : 28) ได้กล่าวไว้ว่า ความรู้สึกรับผิดชอบเป็นลักษณะของความเป็นพลเมืองดีที่สำคัญอย่างหนึ่ง นอกจากความมีวินัยทางสังคม ความเอื้อเฟื้อและความเกรงใจ ซึ่งลักษณะความเป็นพลเมืองดีนี้ก็คือ นิยัยและการกระทำของบุคคลซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานและกฎเกณฑ์ของศาสนาและกฎหมายบ้านเมือง รวมถึงลักษณะซึ่งเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว เนื่องจากว่าความรู้สึกรับผิดชอบนี้เป็นลักษณะนิยัยและทัศนคติของบุคคลซึ่งเป็นเครื่องผลักดันให้ปฏิบัติตามระเบียบเคารพสิทธิของผู้อื่น ทำตามหน้าที่ของตนและมีความซื่อสัตย์สุจริต ความเป็นคนมีความรับผิดชอบนี้ เป็นลักษณะที่จะช่วยให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปด้วยความราบรื่น สงบสุข นอกจากนั้น ความรับผิดชอบยังเป็นคุณธรรมที่สำคัญในการพัฒนาประเทศด้วย

1.2 ในเรื่องการสอนความมีระเบียบวินัย พบว่า ครูมีความเห็นระดับมาก ได้แก่ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เป็นการพัฒนาระเบียบวินัยได้ ซึ่งสอดคล้องกับที่ นภาพร พิมพ์ฤกษ์ (2529 : 74) ได้ศึกษากิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการพัฒนาความภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี กลุ่มทดลองมีความภาคภูมิใจในตนเองแตกต่างจากนักเรียนในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลักสูตรในปี พ.ศ.2521 มีความมุ่งหวังให้นักเรียนเป็นคนดี มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีความเสียสละ ซื่อสัตย์ อดทน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และให้รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ความรับผิดชอบ จึงมีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาสังคม

การที่ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการฝึกและพัฒนาระเบียบวินัยได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ลัดดาวรรณ ณ ระนอง (2525 : 52) ได้ทำการทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 14 คน พบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกโดยกิจกรรมกลุ่ม มีพัฒนาการด้านความมีวินัยในตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีพัฒนาการด้านความมีวินัยในตนเองสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.3 ข้อค้นพบที่ว่า สภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์นั้น ครูมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกเรื่อง ยกเว้นมีความคิดเห็นระดับมากในเรื่องการสอดแทรกรูปแบบการฝึกการทำงานกลุ่ม จะต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาต่าง ๆ และสามารถนำไปปฏิบัติได้ การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ เป็นเพราะวิธีการศึกษาตามกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นการศึกษากจากประสบการณ์ โดยผู้เรียนต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดขึ้น ซึ่งทิสนา แชมมณี (2522) ได้กล่าวถึงทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ไว้ว่า คือ หลักการที่เน้นหรือให้ความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องของพฤติกรรมมนุษย์ที่มีผลต่อกันและกัน โดยยึดหลักการเรียนคือ การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา ดังนั้นผู้เรียนจึงควรมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนของตน

2. การที่พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นระดับมากตรงกันเรื่องการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มในเรื่องกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการปลูกฝังนักเรียนให้มีคุณสมบัติที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นการฝึกทักษะความมีเหตุผล คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น นักเรียนมีความพอใจและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ การที่ผลวิจัยเป็นเช่นนี้สอดคล้องกับที่ เล็กซ์ (Lex. 1973 : 6093-A) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในมลรัฐอินเดียนา ผู้วิจัยแบ่งนักศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุมใช้วิธีสอนแบบเก่า กับกลุ่มทดลองใช้วิธีการสอนโดยกิจกรรมกลุ่ม ผลการศึกษาปรากฏว่า การพัฒนาจิตใจของผู้เรียนทั้ง 2 กลุ่ม ในระหว่างการทดสอบก่อนสอน และทดสอบหลังสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่จากการรายงานของกลุ่มทดลอง พบว่า นักศึกษาพอใจในประสบการณ์ที่ได้รับ เพราะได้รับแรงกระตุ้นให้อภิปรายได้อย่างอิสระในเรื่องค่านิยม และทุกคนยินดีที่จะร่วมกิจกรรมกลุ่มอีกต่อไป และสอดคล้องกับที่ เดอร์ชมิทท์ (Durschmidt. 1977 : 3953-A) ได้ทำการศึกษาผลของการใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาความเข้าใจในตนเองของนักศึกษาในกลุ่มทดลองจำนวน 38 คน โดยการให้เข้าร่วมกลุ่มการสัมมนาที่เปิดโอกาสให้แต่ละบุคคลได้แสดงศักยภาพที่แท้จริงของตนเอง ส่วนกลุ่มควบคุมจำนวน 63 คน ใช้วิธีการเรียนตามปกติ ผลการทดลองพบว่า กลุ่มทดลองมีการยอมรับตนเองดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันในเรื่องการสอน ความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์โดยรวมในระดับมาก ได้แก่ กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ทำให้นักเรียนพัฒนาระเบียบวินัยได้ การสอนทำให้นักเรียนพอใจ ยกเว้นครูที่มีวุฒิสองกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นปานกลางในเรื่องกระบวนการกลุ่มทำให้นักเรียนรักษาความสะอาดในห้องเรียนได้ ผลการวิจัยตรงกับที่ มุสเสน และคนอื่น ๆ (Mussen and others. 1969 : 335-341) พบว่า การฝึกวินัยให้แก่เด็กโดยใช้เหตุผลและให้ความรักเป็นวิธีการฝึกวินัยที่ดีที่สุด และช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสมองของเด็ก เพราะช่วยให้

เด็กเข้าใจเหตุผลหรือมาตรฐานสังคมที่พ่อแม่ต้องการ นอกจากนี้ เพค (Peck. 1958 : 347-350) ก็พบว่า การที่เด็กจะมีความรับผิดชอบสูงขึ้นอยู่กับการฝึกวินัย จากการสังเกตพฤติกรรมของพ่อแม่ พบว่า ความใส่ใจซึ่งกันและกันระหว่างพ่อแม่กับลูก การให้ความรักของพ่อแม่ การฝึกวินัยที่ได้ผล จะทำให้เด็กมีพัฒนาการด้านความรู้สึกลึกซึ้ง

ครูที่มีวุฒิทางการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นในเรื่องการสอนความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์โดยรวมในระดับมาก ได้แก่ กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ทำให้นักเรียนพัฒนาระเบียบวินัยได้ การสอนทำให้นักเรียนพอใจ ยกเว้นครูที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นปานกลางในเรื่องกระบวนการกลุ่มทำให้นักเรียนทำเวรรักษาความสะอาดในห้องเรียนได้ ผลการวิจัยตรงกับที่ ออซูเบล (Ausubel. 1968 : 59-60) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการปลูกฝังความมีระเบียบวินัยให้แก่เด็กว่าวินัยเป็นวัฒนธรรมของสังคม ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีลักษณะต่าง ๆ

ครูที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นระดับน้อยในเรื่องสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เรื่องที่ครูมีวุฒิปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี เห็นด้วยในระดับมาก ได้แก่ การสอดแทรกรูปแบบการปฏิบัติ ต้องนำไปใช้ในการปฏิบัติได้ ซึ่งตรงกับที่ กรองแก้ว สาธุสนธิ์ (2529 : 44-46) ได้ทำการศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความเสียสละของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา จังหวัดสระบุรี โดยแยกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองได้รับการฝึกโดยใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่ม กลุ่มความเสียสละสูงกว่าก่อนการฝึกและสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. การที่พบว่า ครูที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานต่ำกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเกี่ยวกับการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความคิดเห็นระดับมากในเรื่องการฝึกให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ปลูกฝังให้มีคุณสมบัติที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม ครูที่ปฏิบัติงาน 6-10 ปี และมากกว่า 10 ปี มีความคิดเห็นมากในเรื่องเป็นการฝึกทักษะ ความมีเหตุผล คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น การที่ผลวิจัยเป็นเช่นนี้ สอดคล้องกับที่ ปราณีต มาลัยวงศ์ (2523 : บทคัดย่อ) ได้เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาศิลปศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบปกติ พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนโดยวิธีสอนแบบปกติ

การที่พบว่า ครูที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ให้นักเรียนพัฒนาระเบียบ ตรงกับงานวิจัยของ วิริยะ นูญะนิวาสน์ (2523 : 47-49) ได้เปรียบเทียบการสอนจริยธรรมโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีทัศนคติทางจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบ สูงกว่า

กลุ่มที่สอนด้วยวิธีธรรมดา และหลังจากสอนไป 1 เดือน ทักษะทางจริยธรรมของนักเรียนทั้งสองกลุ่มคงเดิม แต่กลุ่มที่สอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีทัศนคติทางจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มที่สอนด้วยวิธีธรรมดา

การที่พบว่า ครูที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความคิดเห็นระดับปานกลางเกือบทุกเรื่อง นอกจากผู้ที่ปฏิบัติงานมากกว่า 10 ปี มีความคิดเห็นระดับมากในเรื่องการทำงาน ยังมีลักษณะต่างคนต่างทำ ยังไม่ร่วมมือกันเท่าที่ควร

4. การที่พบว่า ครูในสถานศึกษาที่เคยเข้าร่วมสัมมนาและไม่เคยเข้าร่วมสัมมนาเกี่ยวกับการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความคิดเห็นตรงกันระดับมากเกี่ยวกับการสอนความรับผิดชอบ ได้แก่ เป็นการฝึกทักษะ ความมีเหตุผล คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ปลุกฝังให้มีคุณสมบัติที่ดีในสังคม และมีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งตรงกับผลงานวิจัยของ เกียรติ ศรีพงษ์ (2505 : 16-19) และเกื้อกูล ทาสี (2514 : 123) ที่พบว่า ความรับผิดชอบสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอารมณ์ ความมีระเบียบวินัย และตรงกับที่ จรรยา สุวรรณทัต ดวงเดือน พันธุมนาวัน และเพ็ญแข ประจณปัจจนิก (2521 : 28) ได้กล่าวว่า ความรับผิดชอบของความเป็นพลเมืองดีที่สำคัญ ซึ่งช่วยให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปด้วยความราบรื่น

การที่พบว่า ครูที่เคยเข้าร่วมสัมมนาและไม่เคยเข้าร่วมสัมมนาเกี่ยวกับการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความคิดเห็นตรงกัน ระดับมากเกี่ยวกับการสอนความมีระเบียบวินัย ได้แก่ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เป็นการพัฒนา และส่งเสริมให้นักเรียนมีระเบียบวินัยในตนเอง สอดคล้องกับที่ เกื้อกูล ทาสี (2514 : 123) ศึกษาพบว่า ความรับผิดชอบสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอารมณ์ ความเป็นระเบียบแบบแผน ความมั่นใจในตัวเอง ความมั่นใจในตนเอง ความสามารถในการควบคุมจิตใจ และความสามารถในการบังคับตนเอง และตรงกับ ยุพา อานันท์ทาสี (2515 : 140) ได้ทำการวิจัยผลการสอนแบบสอบสวนสืบสวน (Active Inquiry) ในวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีต่อความคิดแบบสอบสวน ความถนัดทางการเรียน และความรู้สึกรับผิดชอบ พบว่า ความคิดแบบสอบสวนกับความรู้สึกรับผิดชอบไม่สัมพันธ์กัน และการสอนแบบสืบสวนมีผลทำให้นักเรียนมีความรู้สึกรับผิดชอบสูงขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

การที่พบว่า ครูที่เคยเข้าร่วมสัมมนาและไม่เคยเข้าร่วมสัมมนาเกี่ยวกับสภาพการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความเห็นตรงกันโดยรวมระดับปานกลางเกือบทุกเรื่อง ยกเว้นครูที่เคยเข้าร่วมสัมมนา มีความคิดเห็นในระดับมาก ได้แก่ การสอดแทรกรูปแบบการฝึกการทำงานกลุ่ม ต้องสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ และสามารถนำไปปฏิบัติได้ ซึ่งสอดคล้องกับที่ พวงแก้ว เนตรโอภารักษ์ (2532 : 65-66) ได้ทำการศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความร่วมมือใน

การอภิปรายกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านลานแหลม จังหวัดนครปฐม จำนวน 14 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 7 คน ผลการวิจัยนั้นปรากฏว่ากลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่ม มีความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการให้ข้อเสนออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และกลุ่มทดลองมีความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. การที่พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นระดับมากเกี่ยวกับการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่ม ได้แก่ เป็นการฝึกทักษะ ความมีเหตุผล คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ทำให้เป็นผู้นำหรือผู้ตามที่ดี ฝึกให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ผลวิจัยสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สาลี จบศรี (2531 : 46) ได้ทำการศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคลองสิบสาม "พิวศรีราษฎร์บำรุง" จังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 8 คน และกลุ่มควบคุม 8 คน ผลจากการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงขึ้น และนักเรียนกลุ่มทดลองมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม

การที่พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นระดับมากเกี่ยวกับการสอน ความมีระเบียบวินัย ได้แก่ เป็นการฝึกและการพัฒนาความมีระเบียบวินัยได้ ส่วนครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นระดับปานกลางในเรื่องนักเรียนทำเวรรักษาความสะอาดในห้องเรียนได้อย่างสม่ำเสมอ

การที่พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นระดับมากเกี่ยวกับการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ได้แก่ การทำงานยังมีลักษณะต่างคนต่างทำ ไม่ร่วมมือกันเท่าที่ควร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นเรื่องสำคัญที่ต้องปลูกฝังเด็กตรงกับที่ กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ (2521 : 21) ได้เสนอแนะวิธีการปลูกฝังความรับผิดชอบไว้ดังนี้คือ (1) หักไม่ปิดความรับผิดชอบในหน้าที่การงานของตนไปตกแก่ผู้อื่น (2) ฝึกหัดให้เกิดนิสัยรับผิดชอบตั้งแต่เด็ก ทั้งที่บ้านและทางโรงเรียน และ (3) ชี้แจงให้รู้จักขอบเขต หน้าที่การงานของตนว่ามีอะไรบ้าง เมื่อรู้หน้าที่ของตนแล้ว จะไม่ไปก้าวก่ายงานของผู้อื่น

6. จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า ครูที่สอนโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสอนความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย และสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การที่ผลวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่าครูไม่ว่าจะปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษานานใด ก็อาจมีความเห็นตรงกันในเรื่องการสอนความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย และการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เพราะครูส่วนใหญ่มีความเห็นว่า กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นสิ่งสำคัญและมีประโยชน์ในการเรียนการสอน จึงมีความเห็นไม่แตกต่างกันก็เป็นได้

7. กลุ่มตัวอย่างระบุปัญหามากที่สุด ได้แก่ ครูไม่เข้าใจกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ รองลงมา ได้แก่ นักเรียนมีจำนวนมาก ทำให้ครูดูแลไม่ทั่วถึง และระบุข้อเสนอแนะว่าควรฝึกกระบวนการกลุ่มให้มากขึ้น ตรงกับที่ ไซค์แมน (Siedman. 1962 : 408-411) ได้รวบรวมทัศนะเกี่ยวกับการฝึกความรับผิดชอบของ มิทตัน (Mitton) และ แฮริส (Harris) ไว้ได้แก่ (1) การฝึกความรับผิดชอบควรเริ่มตั้งแต่เด็กยังมีอายุน้อย ๆ (2) เด็กทุกคนควรมีโอกาสฝึกให้มีความรับผิดชอบ (3) การฝึกให้มีความรับผิดชอบและการจัดประสบการณ์ความรับผิดชอบควรให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล (4) การฝึกให้เด็กมีความรับผิดชอบ ผู้ใหญ่ต้องรู้จักยืดหยุ่นในการฝึก ไม่เร่งรัดเกินไป และ (5) เด็กต้องการคำแนะนำจากผู้ใหญ่

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ควรสนับสนุนให้ครูใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการสอน ความรับผิดชอบ และความมีระเบียบวินัย เพราะผลจากการวิจัยพบว่า มีส่วนทำให้นักเรียนฝึกความคิดเห็นสร้างสรรค์ ความมีเหตุผล คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณสมบัติที่ดีในการอยู่ในสังคม และสามารถพัฒนาความมีวินัยของผู้เรียนได้
2. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาควรจัดให้มีการฝึกอบรมการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มากขึ้น และสนับสนุนให้มีการสอนกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ตั้งแต่ประถมศึกษาตอนต้น
3. การทำวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับครูในระดับประถมศึกษาในหน่วยงานของรัฐเพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อความรับผิดชอบ และความมีระเบียบวินัยโดยการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
4. การวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาความคิดเห็นของครูต่อความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัยของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนทั่วประเทศด้วย
5. การวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการสอนเรื่องอื่น นอกเหนือจากความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัยด้วย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- การศาสนา, กรม กองวัฒนธรรม. ศีลธรรมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2521.
- การศาสนา, กรม กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือจริยศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2522.
- กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533). กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2534.
- กรองแก้ว สาธุสนธิ์. ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความเสถียรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา จังหวัดสระบุรี. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.
- กลุ่มนักวิชาการ. เอกสารของนักวิชาการ. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2525.
- ก่อ สวัสดิพานิชย์. "หลักการประจำใจกับการฝึกความรับผิดชอบ," จุลสารสมาคมการศึกษา ฉบับที่ 8. กรุงเทพฯ : สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย, 2505.
- เกียรติ ศรีพงษ์. "การฝึกให้เด็กรู้จักความรับผิดชอบ," จุลสารสมาคมการศึกษา ฉบับที่ 8. กรุงเทพฯ : สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย, 2505.
- เกื้อกูล ทาสีทิ. การศึกษาเปรียบเทียบสังคมประเพณีและบุคลิกภาพของบุคคลจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524. อัดสำเนา.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544). กรุงเทพฯ : เม็ดทรายพริ้นติ้ง, 2540.
- คมเพชร นัตร์สุกุล. กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530.
- จริยา วิไลวรรณ. ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดลำปาง. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.
- จรรจา สุวรรณทัต และคนอื่น ๆ. พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 1 : พื้นฐานความเข้าใจทางจิตวิทยา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2521.
- จรัส พรหมอยู่. สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2519.
- จรรยา สุภาพ. แบบเรียนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2521.

- จำเนียร ช่วงโชติ และคนอื่น ๆ. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521.
- นันทนา ภาคบงกช. การสอนสังคมศึกษาเรื่อง "วันสำคัญ" ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517. อัดสำเนา.
- ชม ภูมิภาค. "บทความวิฤกระบายเสียงของสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย," ชุดการศึกษาเพื่อคุณธรรม. กรุงเทพฯ : เจริญวิทยาการพิมพ์, 2525.
- ชไมพร มุขโต. ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.
- ชูชัย สมितिไกร. คุณคือเจ้าชีวิต. กรุงเทพฯ : สโมสรนักขาย, 2527.
- ชูชีพ อ่อนโคกสูง. สอนอย่างไร. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน, 2520.
- ดนัย งามมานะ. ความรู้สึกประทับใจ ความอยากรู้อยากเห็น และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยกับแบบเอาใจใส่เกินไป. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518. อัดสำเนา.
- ทศนา แจมมณี. กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ เล่ม 1. กรุงเทพฯ : บุรพาศิลป์การพิมพ์, 2522.
- _____. ช่วยครูฝึกประชาธิปไตยให้แก่เด็ก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- ทศพร มณีศรีจำ. กลุ่มสัมพันธ์เพื่อการพัฒนาสำหรับครู. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539.
- นภาพร พุ่มพฤษ. ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพระนารายณ์ ฤๅบุรี. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.
- นิคม ดังคะพิภพ. การเปรียบเทียบบุคลิกภาพ ความเกรงใจ และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวไทย-จีน. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2516. อัดสำเนา.

- บุญยงค์ นิลภาวณิษฐ์. การทดลองสอนความมีระเบียบวินัยแก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกันโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์. ปรียญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.
- ประคอง กรณสุต. สถิติเพื่อการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : บริษัทศูนย์หนังสือ ดร.ศรีสง่า จำกัด, 2528.
- ปราณีต มาลัยวงศ์. การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาศิลปศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบปกติ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.
- ปพาณี จิตวัฒนา. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2523.
- ปัญญานันทมุนี. "เตือนใจครู," จริยธรรมเอกสารเกี่ยวกับจริยศึกษาในการอบรมครูของโครงการพัฒนาการศึกษา. กรุงเทพฯ : ชุมชนส่งเสริมจริยศึกษา, 2504.
- เปรม ติณสูลานนท์. "วัฒนธรรมเป็นรากฐานของความเป็นชาติ." ใน มาฆบูชา. หน้า 15. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2527.
- ผ่องศรี เกียรติเลิศสถา. เอกสารประกอบการสอน พย.191 กระบวนการกลุ่ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530.
- พวงแก้ว เนตรโอภารักษ์. ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านลานแหลม จังหวัดนครปฐม. ปรียญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.
- พนม ลิมอารีย์. กลุ่มสัมพันธ์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กอพลินธุ์ : จินตทัศน์การพิมพ์, 2522.
- พรรณี ลิ้มปิวัฒนา. การใช้วิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการสอนจริยธรรมระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2523. อัดสำเนา.
- มณฑนา อังตระกูล. ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนานิภาพแห่งตนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองเรือวิทยา จังหวัดขอนแก่น. ปรียญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อัดสำเนา.
- ยุพา อานันทสิทธิ์. ผลการสอนแบบสอสนสืบสวนในวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีต่อความคิดแบบสอสนความถนัดทางการเรียนและความรู้สึกรับผิดชอบ. ปรียญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2515. อัดสำเนา.
- เยาวพา เดชะคุปต์. "ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และการสอน," กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ เล่ม 1. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดบำรุงสาส์น, 2522.

เยาวพา เชชะคุปต์. ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา.

วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517. อัดสำเนา.

เรวดี วงศ์พรมเมฆ. กระบวนการกลุ่มฯ. กรุงเทพฯ : การพิมพ์ไชยวัฒน์, 2521.

ฤทัยรัตน์ ธรเสนา. การพัฒนาอัตรานวัตกรรมหลายมิติของนักศึกษาพยาบาลที่มีทัศนคติต่อวิชาชีพแตกต่างกันโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535. อัดสำเนา.

ละออ การุณยะวนิช. "ความรู้สึกรับผิดชอบสอนตั้งแต่เด็ก," จุลสารสมาคมการศึกษา ฉบับที่ 8. กรุงเทพฯ : สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย, 2505.

ลัดดาวัลย์ ณ ระนอง. การทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความมีวินัยในตนเอง. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.

วนิช บรรจง และคนอื่น ๆ. จิตวิทยาการศึกษาตรงตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาและประกาศนียบัตรประโยคครูประถม. นครปฐม : วิทยาลัยครูนครปฐม, 2515.

วรรณิ์ รัชธรรม. การศึกษาเปรียบเทียบความวิตกกังวล ความต้องการผลสัมฤทธิ์และความรู้สึกรับผิดชอบของเด็กไทยเชื้อชาติไทยและเด็กไทยเชื้อชาติจีน. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2515. อัดสำเนา.

วรวิทย์ วสันตสารกร. การศึกษาของไทย. กรุงเทพฯ : บริษัทสารมวลชนจำกัด, 2522.

วิญญู พูลศรี. ผลของการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยาเป็นกลุ่มต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความวิตกกังวลในการเรียน นิสัย และทัศนคติทางการเรียนของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง วิทยาลัยครูเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2523. อัดสำเนา.

วิไลวรรณ สันถวโกมล. การเปรียบเทียบการสอนวิชาวรรณคดีไทยเรื่อง "ลิลิตตะเลงพ่าย" โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และกระบวนการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลางในชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522. อัดสำเนา.

วิริยะ บุญชะนิวาสน์. การเปรียบเทียบการสอนจริยธรรมโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบธรรมดาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2523. อัดสำเนา.

สกลี เทียงแท้ง. ผลการใช้วิธีอภิปรายกลุ่มในการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมในเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มาจากสภาพสังคมในโรงเรียนต่างกัน. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525.

สบโชค พูลนวม. ความสัมพันธ์ระหว่างความซื่อสัตย์กับความรับผิดชอบ. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.

สมาน สายสุข. การใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาพฤติกรรมกล้าแสดงออกในชั้นเรียน.

ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.

สาริณี พงษ์เจริญไทย. ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย กรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์

กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.

สาลี จบศรี. ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคลองสิบสาม "ผิวนครราษฎร์บำรุง" จังหวัดปทุมธานี. ปรินญานิพนธ์

กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531. อัดสำเนา.

สมควร อภัยพันธุ์. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา, 2507.

สมศักดิ์ ชินพันธ์. ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในชั้นเรียนกับความรู้สึก

รับผิดชอบและมโนภาพแห่งตน. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.

สิริวรรณ ศรีพล. ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยวิธีทางการสอน : การวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนการสอน (หน่วยที่ 1-8). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2536.

สุชา จันทน์เอม. จิตวิทยาเด็ก. กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา, 2521.

หน่วยศึกษานิเทศก์, หน่วย. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2536.

หลุยส์ จำปาเทศ. "วิชากลุ่มสัมพันธ์," กลุ่มสัมพันธ์ ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : บุรพา ศิลปการพิมพ์, 2522.

อัญญา ศรีสุพล. ผลของการฝึกวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะบริหารธุรกิจบัณฑิต. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.

อภิสิทธิ์ วงษา. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกรับผิดชอบ การปรับตัว และลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้น ป.7 และ ม.ศ.3 ในเขตเทศบาลเมืองตาก. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.

กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2517. อัดสำเนา.

- อาภา เสถียรสวัสดิ์. จิตวิทยาพัฒนาการสำหรับครู. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ม.ป.ป.
- Ausbel, David P. Educational Psychology a Cognitive View. New York : Holt, Rinehart, 1968.
- Barron, Brigid Jessica Sara. "Collaborative Problem Solving : in Team Performance Greater than What is Expected From The Most Competent Member?," Dissertation Abstracts International. 53(08) : 4389-B ; February, 1993.
- Butterworth, Thomas. "The Relationship of Two Different Methods of Reporting Pupil Progress to the Reading Achievement School Attitude and Self Responsibility of Sample of Six Grade Pupil," Dissertation Abstracts International. 35 : 2043-4 ; October, 1974.
- Crow, L.D. and Crow, A. Reading in Child and Adolescent Psychology. New York : Longman, Green & Co., 1961.
- /Davis, Robert Gene. "A Study of the Effects of Students' Use of Selected Group Process Skills on Student Achievement and Attitude During A Seventh Grade Cooperation Learning Mathematics Problem Solving Unit," Dissertation Abstracts International. 49(11) : 1988.
- Durschmidt, Barbara J. "Self-Actualization and the Human Potential Group Process in a Community College," Dissertation Abstracts International. 38(3) : 3953-A ; January, 1977.
- Evan, K. Sociometry in School II Application. Educational Research. 6(2) ; 1964.
- Flippo, Edwin B. Management : A Behavioral Approach. New York : Allyn and Bacon, 1966.
- Funk and Wagnalls. "New Standard," Dictionary of the English Language. New York : Funk and Wagna., 1961.
- Gulley, Hallbert E. Discussion, Conference and Group Process. New York : Holt Rinehart and Winston, 1963.
- Justin, F. "Home Training in Human Valnes," Journal Home Economic. 47 : 722 ; 1950.
- Lawshe, C.H. Principle of Personnel Testing. McGraw-Hill Book Co., 1966.
- Lex, James Joseph. "Attitude Change of Seminary Students Associated with a Course in Group Dynamics," Dissertation Abstracts International. 33(12) : 6093-A ; May, 1973.
- Mueller, Danial J. "Difference in School Responsibility Among Various Group of College Students," Dissertation Abstracts International. 31(2) : 495-B ; August, 1969.

- Mussen, P.H. and Others. Child Development and Personality. 3rd ed. New York : Harper and Row, 1969.
- Ottaway, A.K.C. Learning Through Group Experiences. London : Routhledge and Kegan Paul, 1966.
- Patterson, C.H. Theories of Counseling and Psychology. 2nd ed. New York : Harper and Row Publishers, 1973.
- Peck, R.F. and R.J. Havignurt. Child Development and Personality. New York : John Willey & Sone Inc., 1963.
- Reeves, Elton T. The Dynamics of Group Behavior. America : American Management Association, Inc., 1970.
- Rogers Carl R. Encounter Group. New York : Harper and Row, 1962.
- Shaw, Marvin E. Group Dynamic-The Psychology of Small Group Behavior. 3rd ed. New York : McGrew-Hill Book Company, 1981.
- Sheviakov, G.V. and R. Fritz. Discipline for Today's Children and Youth. Association for Suprision and Curriculum Development Washington DC, 1955.
- Siedman, Jeome M. The Child : A Book of Reading. New York : Holt Renchart and Winston, 1962.
- Springer, A. "Group Work in Foreingn Language Learning," A Report English Teaching. XI : 1315 ; November, 1973.
- Strang, Ruthway. Group Work in Education. New York : Harper & Brother, 1958.
- Thelen Herbert A. Dynamics of Groups At Work. Chicago : The University of Chicago Press, 1967.
- Welty, Kimberly Sharon Edwards. "The Role of A Meta-Facillitator and The Use of Veditape in Group Dynamics Training," Masters Abstracts International. 31(02) : 548 ; Summer, 1993.
- Willson, Gary Lynn. "The Effects of Guided Imagery on the Ensemble and Performance (Acting)," Dissertation Abstracts International. 54(04) : 1154-A ; October, 1993.
- Zunich Michael. "Development of Responsibility Pereption of Lower and Niddle Class Children," The Journal of Education Research. 56(9) : 947 ; May-June, 1963. ✓

ภาคผนวก

(๑๖๖)

ที่ ทม ๐๐๗/๑๔๑

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๑๖ เมษายน 2542

เรื่อง ขอความร่วมมือเพื่อการวิจัย

เรื่อง พจนานุกรมฉบับ พ. 6
กรมการศึกษานานาชาติ
/

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย

กระทรวงศึกษาธิการ (ส.ค.ส.ร.ร.)
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
23/4/42

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

๒๐๖๑๖

๒๓/๔/๔๒

เนื่องด้วย นางสาวปรีชา ชัยนิยม นิสิตปริญญาโท วิชาเอกการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กำลังดำเนินการทำสารนิพนธ์ เรื่อง "การศึกษาความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัย โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์รังสี เกษมสุข เป็นประธานควบคุมการทำสารนิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขออนุญาตให้ครูที่ทำการสอนจำนวน 50 คน ตอบแบบสอบถามการศึกษาความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบ และความมีระเบียบวินัย โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ในระหว่างเดือนเมษายน 2542

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวปรีชา ชัยนิยม ได้เก็บข้อมูลในการทำสารนิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

เรียน น.ส.ปรีชา ชัยนิยม
อนทน ๑๖.๔.๔๒
อนทน ๑๖.๔.๔๒
ธนาพร ๑๖.๔.๔๒

ขอแสดงความนับถือ

๒๓/๔/๔๒

(ศาสตราจารย์ ดร. เสริมศักดิ์ วิชาอารมณ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร. 258-4119

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. นายบุญเกียรติ นิลมาลย์
ผู้อำนวยการ โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย
2. นางเพ็ญจันทร์ วัฒนมงคล
ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายกิจการนักเรียน
โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย
3. นายเกียรติ อริยนิพันธ์
หัวหน้าหมวดกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย

แบบสอบถาม

**การศึกษาความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัยโดย
กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร**

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้มุ่งจะรวบรวมความคิดเห็นของท่านต่อการสอน ความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัย และสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา ไม่มีคำตอบใดถูกหรือผิด คำตอบทุกคำตอบจะเป็นตามความคิดเห็นของแต่ละบุคคล โปรดตอบทุกข้อตามความคิดเห็นที่แท้จริง คำตอบของท่านเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับการวิจัยครั้งนี้ และไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อการปฏิบัติงาน และการสอนใด ๆ ทั้งสิ้น

2. แบบสอบถามฉบับนี้มี 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1	สภาพภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2	ความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัยและสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
ตอนที่ 3	เป็นข้อคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะความคิดเห็นของครูต่อการสอน ความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ในสถานศึกษา

3. ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของท่าน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสมบูรณ์ของการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ จึงขอความกรุณาตอบให้ครบทุกข้อ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณที่ท่านให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง

นางสาว ปรียา ชัยนิยม

นิสิตปริญญาโท เอกการประถมศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ
 - ☐ ชาย
 - ☐ หญิง
2. อายุ
 - ☐ ต่ำกว่า 30 ปี
 - ☐ 30-40 ปี
 - ☐ มากกว่า 40 ปี
3. วุฒิการศึกษา
 - ☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี
 - ☐ ปริญญาตรี
 - ☐ สูงกว่าปริญญาตรี
4. ระดับชั้นที่ทำการสอน
 - ☐ ประถมศึกษาตอนต้น
 - ☐ ประถมศึกษาตอนปลาย
5. ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในสถานศึกษา
 - ☐ ต่ำกว่า 5 ปี
 - ☐ 6-10 ปี
 - ☐ มากกว่า 10 ปีขึ้นไป
6. ท่านได้เข้าร่วมสัมมนาหรืออบรมเกี่ยวกับการสอนโดยใช้เกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
 - ☐ เคย
 - ☐ ไม่เคย

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความข้างล่างต่อไปนี้ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

5	หมายถึง	มากที่สุด
4	หมายถึง	มาก
3	หมายถึง	ปานกลาง
2	หมายถึง	น้อย
1	หมายถึง	น้อยที่สุด

ข้อที่	ความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัยในสถานศึกษาโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	ระดับคะแนน				
		5	4	3	2	1
1	ด้านการจัดการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ครูให้ความสำคัญต่อการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์					
2	ในการสอนเนื้อหาวิชามีการจัดทำแบบการสอนกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์					
3	นักเรียนมีความรับผิดชอบการทำงานที่ได้รับมอบหมาย เช่น การจัดบอร์ด การทำรายงาน ฯลฯ เป็นกลุ่ม					
4	การทำงานทำให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้และยอมรับความคิดเห็นภายในกลุ่ม					
5	การสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มเป็นการปลูกฝังจริยธรรม					
6	ในกระบวนการกลุ่มเป็นการฝึกทักษะความมีเหตุผล คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น					
7	ในการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ทำให้นักเรียนมีความพอใจในการเรียน					

ข้อที่	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนความรับผิดชอบและ ความมีระเบียบวินัยในสถานศึกษาโดยกระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์	ระดับคะแนน				
		5	4	3	2	1
8	การสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ต้องใช้อุปกรณ์การสอนมาก					
9	ครูเป็นผู้บรรยายทุกครั้งที่สอนความรับผิดชอบโดย กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์					
10	การสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มต้องทำตาม ขั้นตอนจึงประสบความสำเร็จ					
11	ความรับผิดชอบเป็นวิชาที่ว่าด้วยเนื้อหาทำให้การสอน โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไม่น่าสนใจ					
12	กิจกรรมความรับผิดชอบทำให้ผู้เรียนปฏิบัติตนในการเป็น ผู้นำหรือผู้ตามที่ดี					
13	กิจกรรมการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์ผู้เรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน					
14	ความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มนักเรียนรู้จักทำงาน กลุ่มด้วยการวางแผน					
15	การสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนทำหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มได้ดี					
16	กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการปลูกฝังนักเรียนให้มี คุณสมบัติที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม					
17	การสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นการฝึกให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์					
18	วัตถุประสงค์ของการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์เป็นการสร้างคุณลักษณะนิสัยที่ดี					
19	การสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นแนวทางให้นักเรียนได้รับผิดชอบงานตามที่ได้รับมอบ หมาย					
20	ความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์นักเรียนนำ อุปกรณ์การเรียนมาทุกครั้งที่ครูมอบหมายให้นำมา					

ข้อที่	ความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัยในสถานศึกษาโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	ระดับคะแนน				
		5	4	3	2	1
21	การสอนความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ จากกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ทำให้นักเรียนมีระเบียบวินัยในการเข้าแถว					
22	กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการลักษณะนิสัยให้นักเรียนมาทันเข้าแถวในตอนเช้า					
23	ระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ทำให้นักเรียนเข้าเรียนตรงเวลา					
24	กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์นักเรียนทำเวรรักษาความสะอาดในห้องเรียนได้สม่ำเสมอ					
25	การใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการฝึกระเบียบวินัยการเข้าแถวซื้ออาหารตามลำดับก่อนหลัง					
26	กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนปฏิบัติตนในระเบียบวินัยของโรงเรียน					
27	ผลของกิจกรรมกลุ่มเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีระเบียบในตนเอง					
28	ระเบียบวินัยจากการสอนกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียน					
29	กิจกรรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการพัฒนาระเบียบวินัยได้					
30	กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการเรียนที่ให้มีการปฏิบัติระเบียบวินัยได้อย่างมีคุณภาพ					

สภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในข้อความตามเป็นจริง

ข้อที่	รายการ	ระดับคะแนน				
		5	4	3	2	1
1	ท่านคิดว่าการสอนการทำงานกลุ่มในห้องเรียนปัจจุบันนี้ แม้ว่าจะแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มๆ แต่การทำงานยังมีลักษณะ ต่างคนต่างทำ ยังไม่ร่วมกันคิดร่วมกันทำมากเท่าที่ควร					
2	ท่านคิดว่าการสอนการทำงานกลุ่มนั้น ครูส่วนใหญ่ไม่ได้สอนหลักการทำงานกลุ่มที่ชัดเจนให้นักเรียน					
3	ครูแบ่งกลุ่มให้นักเรียนทำงานแต่ครูไม่ค่อยสอนวิธีการทำงานให้นักเรียน					
4	การสอนฝึกการทำงานกลุ่มต้องใช้คู่มือครูในรูปแบบฝึกทำ การทำงานกลุ่มของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อเป็นแนวทางในการสอน					
5	การสอนฝึกการทำงานกลุ่มต้องสอนนอกเวลาเรียน					
6	การสอดแทรกรูปแบบการฝึกการทำงานกลุ่มจะต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เป็นการฝึกการทำงานกลุ่มที่ดี และสามารถนำไปปฏิบัติได้					
7	ครูไม่เห็นความสำคัญของการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์					
8	ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ได้					
9	ครูไม่สามารถจัดทำกำหนดการสอน/แผนการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ได้					
10	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไม่มีความจำเป็นเพราะนักเรียนมีจำนวนมาก					

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัย
โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา

1.ปัญหา.....

.....
.....
.....
.....
.....

2.ข้อเสนอแนะ.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวปรีชา ชัยนิยม
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	12 ถนนเจริญนคร ตำบลบุคคโล เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย ถนนประมวญ เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2516	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดยา
พ.ศ.2520	ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ.สูง) วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์
พ.ศ.2528	ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
พ.ศ.2542	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม. การประถมศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การศึกษาความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัย
โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
ปรียา ชัยนิยม

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
วิชา ปถ 692 ภาคนิพนธ์ระดับสูง และ ปถ 693 การวิจัยทางการประถมศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
พฤษภาคม 2542

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งจำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และผ่านการสัมมนาหรืออบรมเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และ 3) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ของสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูที่ทำการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2541 จำนวน 130 คน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยผู้วิจัยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 113 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 86.92 ของจำนวนที่ส่งออก สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว

สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็นโดยรวมระดับมากเกี่ยวกับการสอนความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัย มีความคิดเห็นระดับปานกลางเกี่ยวกับสภาพการจัดการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ครูมีความคิดเห็นโดยรวมระดับมากเกี่ยวกับการสอนความรับผิดชอบโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ได้แก่ เป็นการฝึกให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ฝึกทักษะ ความมีเหตุผล คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เป็นการปลูกฝังให้มีคุณสมบัติที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม

ครูมีความคิดเห็นโดยรวมระดับมากเกี่ยวกับการสอนความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ได้แก่ กิจกรรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นการพัฒนาระเบียบวินัยได้ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียน และส่งเสริมให้นักเรียนมีระเบียบวินัยในตนเอง

ครูมีความคิดเห็นโดยรวมระดับปานกลางเกี่ยวกับสภาพการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ได้แก่ ครูไม่ได้สอนหลักการทำงานกลุ่มที่ชัดเจน ต้องใช้คู่มือเป็นแนวทาง

2. ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ที่มีวุฒิการศึกษาและระยะเวลาในการปฏิบัติงานต่างกัน เคยเข้ารับการอบรมสัมมนาและไม่เคยเข้ารับการอบรมสัมมนา มีความคิดเห็นโดยรวมตรงกันในระดับมากเกี่ยวกับการสอนความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย และสภาพการจัดการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

3. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสอนการรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย และสภาพการจัดการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

**A STUDY ON TEACHERS' OPINION TOWARD TEACHING ABOUT
RESPONSIBILITY AND REGULATION THROUGH GROUP PROCESS TRAINING
THE OFFICE OF PRIVATE EDUCATION COMMISSION
BANGKOK METROPOLITAN**

AN ABSTRACT

BY

PREEYA CHAINIYOM

**This research is a part of education in EL 692 and EL 693
For the Master of Education Degree in Elementary Education
At Srinakharinwirot University
May 1999**

**A STUDY ON TEACHERS' OPINION TOWARD TEACHING ABOUT
RESPONSIBILITY AND REGULATION THROUGH GROUP PROCESS TRAINING
THE OFFICE OF PRIVATE EDUCATION COMMISSION
BANGKOK METROPOLITAN**

**AN ABSTRACT
BY
PREEYA CHAINIYOM**

**This research is a part of education in EL 692 and EL 693
For the Master of Education Degree in Elementary Education
At Srinakharinwirot University
May 1999**

The purpose of this study was three-fold. First, it aimed to investigate teachers opinion toward teaching about responsibility and regulation through group process, second to compare those of opinion according to education, work experience and group process training, and third to compare those of opinion according to school size.

The subjects consisted of 130 teachers teaching at the primary school under the Office of Private Education Commission, Bangkok Metropolitan, 1998 academic year, through stratified random sampling.

The instrument used for collecting data was questionnaire. 113 respondents (86.92%) were returned. Then data were analyzed by percentage, frequency, mean, standard deviation and One-Way ANOVA.

The results revealed that :

1. Teachers opinion toward teaching about responsibility and regulation was at a high level as a whole, while their opinion toward teaching through group process was at a moderate level.

When considered each aspects, it was found that their opinion was at a high level on creative thinking training, skill training of reasonableness, thought, real practice and problem solving which were good characteristic of living society.

Teachers opinion toward teaching about regulation through group process was at a high level. They thought this activity could develop student discipline, students were satisfied with learning and it encouraged self-discipline.

Teachers opinion toward teaching through group process was at a moderate level. They thought teachers did not teach clear principle of group work but used manual for guideline.

2. Teachers with different education and work experience, seminar attendance or non-seminar attendance thought that teaching about responsibility and regulation and teaching through group process was at a high level.

3. There was no significant difference among those of teachers with different school size on teaching about responsibility and regulation and teaching through group process.